DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

»POGOVORI 60«:

Resolucija o razdeljevanju osebnih dohodkov po delu in strokovnem izobraževanju proizvajalcev

Iz razprave ljudskih poslancev na zasedanju Ljudske skupščine LRS, dne 17. in 18. maja 1960

Mitja Švab: TOVARNIŠKI TISK V SLOVENIJI

Vito Ahtik: PROSTI ČAS NAŠEGA DELOVNEGA ČLOVEKA

Sobota, 28. maja 1960
Štev. 21, leto XVIII.

DOGODEK V ZAGORJU

Že dolgo se ni v Zagorju zbralo toliko ljudi kot preteklo nedeljo. Več tisoč jih je bilo. Prišli so iz bližnje in dalnje okolice, zbrali so se sredi mnogoštevilnih zastav, da bi prisostvovali svečani otvoritvi novega Delavskega doma. Vse dolgoletne želje, napori in požrtvovalnost delovnih ljudi Zagorja so združeni v tem domu. Njihov trud je bogato poplačan. Dobili so resnično svoj dom, ki bo postal središče vsega družabnega in vzgojnega življenja Zagorja. In zato jim opravljenega dela ni žal.

Svečanosti, kakršne Zagorje ne pomni, so se med drugimi udeležili tudi tovariši Miha Marinko, Janez Vipotnik, Franc Kimovec, Franc Popit in številni drugi politični delavci. Po uvodnem govoru sekretarja občinskega komiteja ZKS Zagorja Rudija Bregarja je govoril tovariš Miha Marinko, ki je v svojem govoru poudaril pomembnost doma, ki je odsev splošnega gospodarskega napredka in razvoja Zagorja.

»Ta dom, kakor mnogi drugi komunalni objekti, zdravstvene, socialne in uslužnostne ustanove ter množica zgrajenih stanovanj, s katerimi se je v kratkih nekaj letih napolnila prej redko naseljena zagorska dolina,« je med drugim dejal tovariš Marinko, »pričajo o naglem napredovanju, o rezultatih našega komunalnega sistema. Vsi ti objekti zgovorno govore, da ni merilo življenjskega standarda delavske in namestniške družine samo in zgolj samo višina plače, ki naj zagotovi hrano, obleko, stanovanje in kak liter vina več, marveč da so ob kolesu in motorju potrebne tudi dobre ceste, da je treba odpraviti prah z njih, da oprema gospodinjstev s sodobnimi tehničnimi pripomočki zahteva tudi več elektrike, boljše omrežje, da je kopica problemov, kakor pravimo, družbenega standarda, ki so poleg osebnih zaslužkov bistvene, odločilne važnosti za to, kakšna bo udobnost našega bivanja v strnjenih naseljih, kakšne bodo ceste, promet, trgovina, uslužnostna obrt, družbena prehrana, domovi oddiha, športne naprave, kulturni domovi in tako dalje.«

Zatem je tovariš Miha Marinko poudaril, da morajo o tem misliti vsi samoupravni organi v podjetjih in komunah in vsem proizvajalcem in upravljavcem s pravilnim, načrtnim izobraževanjem utrditi socialistično zavest, da bodo lahko kos nalogam našega gospodarskega razvoja in da bodo lahko pravilno zastopali interese naše skupnosti.

»Zato bodo taki domovi, kakor je vaš, predstavljali dragoceno gmotno pomoč našim družbenim organizacijam, da bodo mogle uspešneje izvrševati svojo nalogo ekonomsko-političnega izobraževanja članstva, nuditi torišče delavski univerzi in drugim izobraževalnim institucijam za pospešeno usposabljanje vseh članov samoupravnih organov in proizvajalcev, da bodo čim hitreje spoznavali svoje pravice in dolžnosti ter tako uspešno opravljali svoje naloge.«

Ko je ob koncu govoril o potrebi hitrejšega dograjevanja takih domov, je tovariš Marinko dejal:

»Taki domovi postajajo vse očitneje eminentna potreba družbenega standarda glede kulture, razvedrila in izobraževanja. Zato bodo morali dobiti prioritetno mesto v programih zadovoljevanja komunalnih potreb.«

Po govoru je tovariš Marinko ob zvokih fanfar prerezal svileno vrvico in s tem simbolično predal dom svojemu namenu. Zvečer pa je bila v domu prva prireditev. Člani zagorske Svobode so kot prvi nastopili na odrú svojega doma s Cankarjevo dramo »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski«.

PRIMOPREDAJA UPRAVLJANJA

NI LE FINANČNI, TEMVEČ TUDI DRUŽBENOPOLITIČNI AKT

V teh dneh bodo volitve novih delavskih svetov v glavnem zaključene (z izjemo PTT in Jugoslovanskih železnic, ki imajo podaljšan rok za izvedbo volitev do konca junija). Najpozneje v petnajstih dneh po izvolitvi se mora delavski svet konstituirati in izvoliti nov upravni odbor, ki mora zopet najkasneje v petnajstih dneh prevzeti upravljanje od prejšnjega upravnega odbora, in sicer s tem, da se med starim in novim upravnim odborom opravi primopredaja. Nobene potrebe ni, da bi s primopredajo čakali prav do zadnjega roka, ampak bodo v večini podjetij to dejanje opravili čimprej predvsem iz praktičnega razloga, da bodo novoizvoljeni organi čimprej pričeli z delom.

Primopredaja upravljanja s podjetjem pomeni zgoščen pregled gospodarjenja v pretekli mandatni dobi, pregled doseženih uspehov in neuspehov. Novi upravni odbor je potrebno seznaniti z gospodarskim položajem podjetja, z vsemi materialnimi in finančnimi pokazatelji, ki so odločilni za to, da bo novi samoupravni organ dobil jasno sliko o položaju podjetja in na tej usnovi usmeril upravljanje v prihodnji mandatni dobi.

ALI SO BILI VSI SKLEPI PRAVILNI IN KORISTNI?

To, da mora dobiti novi upravni odbor in prek njega delavski svet jasno sliko o gospodarjenju, seveda pomeni, da ni dovolj, če vsebuje poročilo prejšnjega upravnega odbora le kopico številk iz bilance, stanje sredstev na posameznih kontih itd., vse povedano s težko razumljivimi in skopimi računovodskimi izrazi, ampak mora biti ta slika širša. Poročilo dotedanjega predsednika upravnega odbora mora obsegati *zlasti tudi probleme pri upravljanju podjetja:* katere važnejše sklepe sta sprejela dosedanji DS in UO, kakšne so bile konkretne okoliščine, ki so narekovale določeno odločitev (če gre za dolgoročnejšo odločitev, ki obvezuje tudi organe v naslednjih mandatnih dobah, je treba pojasniti, ali so imeli na izbiro več rešitev in iz katerih razlogov so se odločili prav za omenjeno itd.), kakšne so posledice oziroma obveznosti zaradi določenega sklepa za kolektiv še v tem letu oziroma prihodnjih letih, kaj bi bilo potrebno še storiti, da bi določeno začeto delo speljali do kraja itd. Skratka, novim samoupravnim organom je treba dati *popolno sliko o pogojih, upravljanja s podjetjem in o posledicah takšnega upravljanja za naprej.* Edino na tej osnovi, če bosta seznanjena z gospodarskim položajem in konkretno družbeno-politično situacijo, ki pravzaprav pogojuje dosežene gospodarske uspehe, bosta novoizvoljeni upravni odbor in delavski svet lahko pravilno usmerila svoje bodoče delo.

Ponekod opravljajo primopredajo zelo na hitro, ker menijo, da je to zgolj formalnost. Sodijo, da ni potrebno širše in temeljito poročanje, češ da je v novem upravnem odboru tako ena tretjina starih članov in da je s tem že zagotovljena kontinuiteta dela. To seveda slabi kolektivno delo teh organov. Dogaja se, da zaradi neobveščenosti upravni odbor prepusti rešitev tistim, ki so že bili prej zraven; da novi upravni odbor zve za določen sklep prejšnjega upravnega odbora šele med letom, ko je že pripravljal svojo — drugačno rešitev itd. Člani novega upravnega odbora bi se morali bolj zavedati, kako resno opravilo je prevzem upravljanja s podjetjem, ker ni izključeno, da bi zaradi določenih nepravilnosti sami občutili posledice. Pri primopredaji je treba razčistiti kolikor je mogoče vse nejasnosti. Če bodo člani novega UO kritično sprejeli primopredajo in proti posameznim stvarem izrazili svoje pomisleke, bo to lahko upošteval tudi delavski svet, ki mora v osmih dneh primopredajo obravnavati in jo potrditi ali pa zavrniti. Šele s tem, ko delavski svet potrdi primopredajo med upravnima odboroma, je potrjena tudi razrešnica staremu upravnemu odboru, ki jo je le-ta dobil na prvi seji novoizvoljenega delavskega sveta.

KAKO SO SE UVEŁJAVILI SAMOUPRAVNI ORGANI

Problematika upravljanja podjetij je bila v pretekli mandatni dobi tako živa in pestra, da upravnim odborom ne bo manjkalo gradiva za poročilo. Zlasti letos, ob desetletnici delavskega samoupravljanja, bi morali v vsakem podjetju dati prerez pogojev, v katerih se je razvijalo samoupravljanje v njihovem podjetju in *kakšno stopnjo je dosegelo:* ali sta DS in UO dejanska samoupravna organa, ki mislita z lastno glavo ali pa sta le demokratična fasada in orodje v rokah posameznih vodilnih uslužbencev.

(Nadaljevanje na 3. strani)

V OKVIRU

NOVE VOLITVE

Volilna komisija je ugotovila, da gredo letos volitve bolj počasi naprej. Pri zadnjih volitvah delavskega sveta so razglasili tekmovanje. Takrat so tekmovali vsi. Spomnijo se, da je oddelek z več kot sto delavci že deset minut po sedmi zaključil volitve.

Zdaj, letos pa gre počasi in komisija se že vse dopoldne preseda za skrinjicami. Razburjajo se sploh ne, pač pa opazujejo volivce in razmišljajo.

V podjetju sredi Celja je bilo precej delavcev, ki so po deset in več minut posedali z listkom in kazali komisiji hrbet. Petnajst jih je bilo treba izbrati med dvajsetimi.

Komisija je imela pri štetju več dela kot nekoč. Včasih so volivci prečrtali pri takih volitvah zadnjih pet in stvar je bila opravljena.

Pripovedujejo, kako je druga komisija težko ugotavljala, kdo je pravzaprav izvoljen. Najprej je volivec naredil krožec okoli številke, pa se je premislil in ga prečrtal. Potem se je spet premislil...

Kdo? Kdo naj bo član novega delavskega sveta, ki bo prevzel gospodarjenje prav sedaj, ko imamo toliko načrtov, ko je postalo tako jasno, da je od delavskega sveta odvisno tudi to, koliko bo zaslužil. Namesto tekmovanja, kdo bo prej, smo prišli do premišljenega ocenjevanja, kdo bo boljši. Namesto pravšnosti pri izbiri, skoraj pedantnost.

Ko bi to pripovedoval en sam, bi dejal, no, lep primer. Toda o takih volitvah poročajo in govore vsi. Kogar srečaš in ga povprašaš, bo povedal tako.

Zares, vse kaže, da se včasih niti ne zavedamo, kako pomembni so delavski sveti, kako vse bolj postajajo organi delavcev v kolektivu, kako bolj so navezani nanj in kako manj jim je vseeno, kdo bo gospodaril v njihovem imenu. Ponekod jim posamezniki prav takega pomena nočejo priznati. Tam se bo prej ali slej zapletlo.

Tisti, ki ne bodo ali pa nočejo razumeti, zakaj je delavec tako skrbno izbiral nove člane, bodo morali tu in tam iskati novo službo. Seveda služb, kjer ne bo stika z delavskim upravljanjem, bo vse manj. Prav gotovo se bo primerilo tudi to, ne da bi hoteli prerokovati.

Toda kaj se bo neki zgodilo v podjetju, kjer je vodstvo za vsako ceno potiskalo na volilno listo dosedanjega predsednika delavskega sveta, ki ga kolektiv kratko in malo noče. Ker ga noče, ga pozneje tudi ni izvolil. Vodstvo pa ga spet potiska, in sicer v upravni odbor. Čudno, da sam ne ostopi, da sam ne ugotavlja, da je to narobe, če že drugi niso pripravljeni upoštevati tako očitnega mnenja kolektiva.

Tudi nekaj takih primerov je bilo, toda v množici premišljenih in dobro pripravljenih volitev se izgube. Vendar pa ne toliko, da bi jih ne opazili in se spraševali, kako bo v takem kolektivu v novi delovni dobi.

Prerokujemo: zapletlo se bo!

MITJA ŠVAB

7 dni v sindikatih

● Na sejah sindikalnih organov so v minulem tednu razpravljali zlasti o raznih gospodarskih vprašanjih, nagrajevanju, kadrovsko-socialnih službah, izobraževanju itd.; najobsežnejše pa so bile razprave o **volitvah delavskih svetov.**

● **Na konferenci predsednikov občinskih sindikalnih svetov s področja celjskega okraja** so ugotovili, da so bile sindikalne podružnice in ostale politične organizacije v pripravah na volitve delavskih svetov zelo aktivne. Rezultati dosedanjih volitev kažejo, da je bilo v nove delavske svete izvoljeno precejšnje število mlajših delavcev in delavk pa tudi več kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev, kot jih je bilo v starih. Na konferenci so nadalje ugotovili, da se pri ustanavljanju obratnih delavskih svetov kažejo določene težave zlasti pri nekaterih močnejših gospodarskih organizacijah, kot v Steklarni Rogaška Slatina, v Rudniku Velenje, Železarni Štore, Cinkarni Celje itd., kjer še vedno čakajo na sporazum z vodilnimi uslužbenci.

Ugotovili so tudi, da so še vedno pojavi samovolje posameznih vodilnih uslužbencev glede predlogov kandidatnih list, kar je izzvalo negodovanje in odpor nekaterih kolektivov. Tako so na primer v Papirnici Višnja Vas za člana delavskega sveta kandidirali predsednika sindikalne podružnice, ki pa je pri volitvah v delavski svet izpadel.

● Pri ObSS Ljutomer so imenovali posebno komisijo, ki spremlja priprave in volitve ter pri tem nudi gospodarskim organizacijam potrebno pomoč. Posamezni člani plenuma ObSS Murska Sobota pa so osebno zadolženi za pomoč gospodarskim organizacijam pri volitvah delavskih svetov.

Volitve organov **delavskega** samoupravljanja bodo v postojnski občini končane ta teden. Novoizvoljeni delavski sveti so v večini primerov že konstituirani in so začeli z rednim delom.

● V zvezi s pripravami na **Teden varnosti** je ObSS Žalec sklical širše posvetovanje s predstavniki gospodarskih organizacij. Sprejeli so vrsto predlogov ter priporočili delavskim svetom, da v tednu varnosti posvete eno sejo izključno problemom varnost in zaščite delavcev na delu in izven dela. Pri ObSS so ustanovili posebno komisijo, ki se bo ukvarjala s problemi varnosti.

● Enako komisijo je ustanovil tudi Občinski sindikalni svet Celje. Tudi v Celju je bila na pobudo ObSS sklicana konferenca predstavnikov gospodarskih organizacij. Na njej je bilo poudarjeno, da morajo sindikalne podružnice in samoupravni organi posvečati problemom varnosti več pozornosti, in to ne le v tednu varnosti, ampak vse leto.

● RO trgovskih, gostinskih in turističnih delavcev je zaključil razpravo glede **izobraževanja delavcev v trgovini.** Po daljši razpravi je tudi upravni odbor Republiške trgovinske zbornice sprejel predlog glede novega načina izobraževanja. Po novem sistemu izobraževanja trgovskih kadrov sta možna dva načina izobraževanja: s priučevanjem na delovnem mestu ter učno dobo in z rednim šolanjem.

● Odbor za gospodarstvo pri RO kovinarjev je skupno z odborom za gospodarstvo pri Republiškem svetu ZSS organiziral s predstavniki 15 gospodarskih organizacij kovinske industrije razgovor **o nagrajevanju** in problemih, ki se v zvezi s tem pojavljajo. Predstavniki posameznih podjetij so obrazložili delovanje svojega sistema nagrajevanja ter opozoril na osnovne ovire. Podobne razgovore bodo organizirali tudi za podjetja elektroindustrije in elektrogospodarstva.

● O nagrajevanju po učinku in njegovem izpopolnjevanju so razpravljali na posvetovanju, ki ga je organiziral OSS Ljubljana s predsedniki ObSS ter predsedniki komisij za gospodarstvo pri ObSS.

V ljubljanski občini Center imajo sindikalne podružnice že 52 počitniških domov. Najbolj znano je prav gotovo naselje počitniške skupnosti, kjer je sedaj na razpolago že 100 ležišč. Ko se bodo vključile v skupnost še druge sindikalne podružnice in ko bo graditev naselja končana, pa se bo število ležišč skoraj podvojilo

OBČNI ZBOR ObSS LJUBLJANA-MOSTE

KDO BO DELAL Z NOVIMI STROJI?

Točno 22 udeležencev občnega zbora občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Moste je sodelovalo v razpravi. Vsaka razprava bi bila vredna posebnega članka. Pisati bi moral posebej o gospodarskih vprašanjih, o kadrovsko-socialnih službah, zdravstvu, o izobraževanju, skratka o vsem, o čemer je bilo govora na zboru in ki dokazuje, da je občinski sindikalni svet Moste z vsemi svojimi organi našel pravo mesto v svoji občini in postal forum, ki je sposoben lotiti se vsakega vprašanja.

Včasih smo na občnih zborih poslušali poročila delegatov »o delu podružnice«: koliko jabolk so nabavili (čim ceneje — tem boljša je bila podružnica), koliko so priredili proslav, sestankov ali ekskurzij...

Danes razpravljajo delegati povsem drugače. Govore o rečeh, ki jih tarejo pri delu, v proizvodnji.

»Imamo popolnoma obrabljene stroje — amortizacijo pa blokiramo in ne moremo nabaviti novih. Kljub temu pa bomo izpolnili petletni plan v štirih letih, pomislite, kaj bi napravili z novimi stroji!«

»Sistem minimalnih osebnih dohodkov ni dober. Potrebno ga je spremeniti, zamenjati z boljšim...«

Predstavnik Gradisovega obrata gradbenih polizdelkov začenja razpravo z besedami: »Morali bi delati s polno paro, toda nimamo naročil. Projektanti ne upoštevajo sodobnih gradbenih elementov; toliko truda in volje smo morali vložiti, da smo jih začeli proizvajati!«

»Mi pa imamo nove stroje, toda nimamo ljudi, ki bi znali ravnati z njimi. Izobraževanje gradbenih delavcev je prešibko, sezonskih delavcev pa ne moremo ali ne znamo vključiti v izobraževanje.«

Razprava postaja vse bolj živahna, suče pa se predvsem okoli izobraževanja. Industrija v občini se naglo razvija, bolj spodbudno nagrajevanje (že lani so se odločili za kompleksno nagrajevanje po učinku v Tovarni kleja, Totri in Oljarni, letos pa v Kolinski tovarni hranil, sledili pa jim bodo še v drugih podjetjih) vpliva na večjo proizvodnost dela. Prav to pa terja od vsakega delavca več strokovnega znanja. V občini Ljubljana-Moste so že pristopili k izobraževanju za posamezna delovna mesta, toda letos se bodo morali lotiti tega še bolj temeljito. V večini podružnic so že spoznali, da bi jim odlašanje samo škodovalo, posebej še, ker bo pozneje težko nadoknaditi zamujeno. Razen strokovnega izobraževanja v podjetjih pa bo delavska univerza občine posredovala delavcem tudi potrebno politično-ekonomsko izobrazbo.

Kot že rečeno, so na občnem zboru razpravljali o vsej dejavnosti občinskega sindikalnega sveta v minulem letu. Občinski sindikalni svet Moste je uspešno opravil svojo nalogo, novo izvoljeni plenum bo moral le nadaljevati začeto delo.

D. D.

Z OBČNEGA ZBORA OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA CELJE

Kritična presoja odnosov

Grožnja je bila izrečena, še preden se je začel občni zbor. Eden izmed delegatov je sklenil na občnem zboru občinskega sindikalnega sveta razpravljati o nepravilni metodi, ki so se je določeni organi poslužili zato, da so združili nekatera podjetja. Ko so voditelji novozdruženega podjetja zvedeli za to namero, so ga sprva prepričevali, naj o tem ne razpravlja, ker je bila združitev nujna, je v korist skupnosti in podobno. Ne naravnost, toda po ovinkih so mu dali vedeti, da se stvar ne bo dobro iztekla, če bo kljub temu o teh stvareh razpravljal. Delegat pa je na občnem zboru o nepravilni metodi vendarle razpravljal. Opozoril je, da je delavski svet pristal na združitev, čeprav ni bil prepričan, čeprav o združitvi s kolektivom ni bilo podrobnejše razprave, pristal je pač zato, ker drugače ne bi bil deležen podpore pristojnih občinskih organov.

Poročilo in razprava ostalih delegatov sta načenjala podobne pereče probleme. Poročilo se je predvsem oslanjalo na delo organov delavskega upravljanja, obravnavalo je uspehe in pomanjkljivosti na področju nagrajevanja. V središču pozornosti pa so bili odnosi v delovnih kolektivih, odnosi do tistih, ki so grajali napake pa zavoljo tega niso našli zaščite ne pri organih upravljanja in ne pri sindikalnih organizacijah.

Zelo kritično je bilo ocenjena metoda dela delavskih svetov in odnos vodstev podjetij do organov upravljanja. Rečeno je bilo, da se sistem dela organov upravljanja ni kaj dosti spremenil od takrat, ko so kolektivi razpolagali razmeroma še z majhnimi sredstvi, ko so delavski sveti razporejali le malo ustvarjenega dohodka na posamezne sklade. Značilno je, da v dobršnem delu podjetij člani delavskih svetov ne dobivajo gradiva pred sejami, ni jim obrazložena problematika z različnimi predlaganimi rešitvami in zato člani delavskega sveta marsikdaj glasujejo za stvari o katerih niso povsem prepričani, da bodo pravilno urejene. V petnajstih industrijskih podjetjih so dobili na primer člani delavskega sveta le za 5 % zasedanj gradiva vnaprej, za ostala zasedanja pa le pismena vabila. Zavoljo takšnega načina seveda člani delavskih svetov ne morejo zvedeti za mnenja volivcev, zato je tudi vpliv kolektiva na gospodarjenje v podjetju razmeroma širok. Anketa, naslovljena na predsednike delavskih svetov, je pokazala, da je bilo le za četrtino zasedanj v industrijskih podjetjih posvetovanje članov delavskih svetov s kolektivom, v trgovskih podjetjih so se člani delavskega sveta posvetovali s kolektivom še v manjši meri, prav tako tudi v obrti in podobno.

Ob oceni metode dela delavskih svetov je bilo rečeno, da so sindikalne podružnice premalo opozarjale delavske svete na te slabosti in da bodo morale v bodoče terjati od delavskih svetov, naj se pred vsemi važnejšimi vprašanji pogovore z volivci. Terjati pa bodo morale tudi od vodstev podjetij, da pripravijo organom upravljanja potrebno gradivo pred zasedanji.

Občni zbor je tudi opozoril sindikalne organizacije, da so bile premalo pozorne na nepravilen odnos do delavcev, ki so upravičeno grajali določene napake, pa so jih zato v podjetjih prestavljali na slabše plačana delovna mesta ali pa so bili celo odpuščeni. Občinski sindikalni svet je ugotovil, da so v 47 gospodarskih organizacijah nezakonito odpustili 60 delavcev in delavk. So primeri, je bilo rečeno, ko delavski sveti in tudi sindikalne podružnice sploh ne odgovarjajo na pritožbe delavcev in zato se le-ti marsikdaj ne upajo pritožiti oziroma pravijo, da so pritožbe nesmiselne Do takšnih primerov lahko pride predvsem tam, kjer posamezniki monopolizirajo različne med seboj povsem nezdružljive funkcije. V podjetju Čevljarstvo je bil predsednik upravnega odbora hkrati tudi predsednik sindikalne organizacije in disciplinske komisije. Vprašanje je res, kje naj še išče delavec pravilno rešitev svoje pritožbe, če gre za takšno monopoliziranje funkcij.

Občni zbor je opozoril tudi na dva pojava, ki nista združljiva s socialistično moralo. Gre za to, da tedaj, ko se hočejo v podjetju nekoga iznebiti, stikajo za leta in leta nazaj za vsemi napakami, ki jih je ali naj bi jih zagrešil, samo da ga lahko postavijo pred tovarniška vrata. Sindikalne organizacije po navadi pred takšno metodo zatisnejo oči in ne terjajo, da se posameznika, če je že res kaj zagrešil, sproti opozarja. Nezdružljivo s socialistično moralo pa je tudi ravnanje članov delavskih svetov in drugih, ki se dogovore za določena stališča, tedaj pa, ko bi jih morali pred kolektivom zagovarjati, zavzemajo druga stališča in so najhujši kritiki za stvari, za katere so še pred časom glasovali. Sindikalne organizacije naj ostro grajajo takšne pojave in terjajo od vsakogar, da zavestno glasuje za določeno stvar. Če pa se mu zdi, da bi lahko ta ali oni ukrep škodoval kolektivu in skupnosti, naj terjajo pojasnila in gradivo, da bodo potlej lahko svojo odločitev zagovarjali pred vsakomer.

Odlika občnega zbora Občinskega sindikalnega sveta Celje je bila predvsem v tem, da je opozoril na te in podobne pereče probleme, s tem pa je bil dan že tudi jasen napotek za bodoče delo sindikalnih organizacij.

P. D.

Z OBČNEGA ZBORA OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA DRAVOGRAD

Mimo lastnih pravilnikov

Predsednik občinskega sindikalnega sveta Dravograd je na minulem občnem zboru opozoril na nekaj važnih problemov dravograjske občine. Konkretno obravnavanje teh problemov je nedvomno dalo poročilu posebno veljavo. Zanimivo je predvsem to, da je bilo v poročilu govora največ o nagrajevanju, uspehih gospodarskih podjetij v delavskem in družbenem upravljanju. Žal pa delegati prav o tem niso skoraj nič govorili.

Pričakovali bi, da bo kdo izmed delegatov povprašal zakaj v avtoprevozu kljub temu, da imajo že nagrajevanje po učinku, kot je omenjalo poročilo, še vedno izplačujejo plače nad tarifnimi postavkami. Nedvomno ne bi bilo odveč, da bi na občnem zboru pojasnili tudi, čemu nekatera manjša podjetja v občini ne nagrajujejo tako kot so v svojih pravilnikih predvidevala, temveč so ubrala popolnoma svojo pot

Po vsem tem je videti, da sistem nagrajevanja po učinku v teh podjetjih še ni dovolj popoln. Če bi vsakdo prejemal toliko, kolikor bi prispeval k celotnemu uspehu, se tudi tu ne bi zgodilo, da bi zmanjkalo denarja za nagrajevanje.

Kaže, da nekaterim še niso poznane osnove in načela nagrajevanja po učinku, saj sicer prav gotovo ne bi predstavnik dravograjskega gradbenega podjetja, ko je pojasnjeval zakaj so vzeli 9 milijonov dinarjev iz skladov in jih namenili za nagrajevanje, med drugim dejal:

»Konkurenca je za naše podjetje huda. Delavcev pri nas manjka in jih bo treba bolje plačevati. Toda, če bi hoteli vpeljati nagrajevanje po učinku, bi potrebovali še več ljudi — saj jih imamo vendar že sedaj premalo...«

Verjetno imajo nekatera podjetja v tej občini res še težave, toda s takim gledanjem se stvari prav gotovo ne bodo izboljšale. Konkurenca bo vedno za korak pred njimi, podjetje pa ji s tem, da bo zmanjševalo sklade na račun osebnih prejemkov, nedvomno ne bo kos.

Kljub pomanjkljivostim, na katere opozarja poročilo pa lahko rečemo, da so z lanskoletnimi pravilniki o nagrajevanju v dravograjski občini napravili precejšen napredek in to predvsem zaradi odločnega stališča obeh komisij — komisije za izrekanje soglasja tarifnim pravilnikom pri občinskem ljudskem odboru in občinskem sindikalnem svetu — da bodo izrekli soglasje le tistim pravilnikom, ki bodo upoštevali načelo o nagrajevanju po učinku dela. V to je bilo vloženo precej dela, saj so nekaterim podjetjem zavrnili pravilnike tudi trikrat. Naloga sindikalnih podružnic v prihodnje pa bo, da bodo te in druge slabosti analizirale in izpopolnile nagrajevanje

Ena izmed najvažnejših prihodnjih nalog sindikatov v Dravogradu bo nedvomno tudi organizacijska utrditev tako občinskega sindikalnega sveta, kot tudi sindikalnih podružnic. Da tega ne kaže zanemarjati, je pokazala tudi udeležba na samem občnem zboru, saj je prišlo nanj komaj polovico delegatov.

Drugi primer, ki govori o organizacijskih slabostih podružnic, je Obrtno podjetje v Dravogradu, kjer je bilo moč sklicati občni zbor šele na intervencijo direktorja podjetja. Ali pa — sindikalna podružnica cestarjev, ki za občni zbor sploh ni pripravila poročila. Le z organizacijskimi in kadrovskimi okrepitvami, kot so jih predvideli tudi na občnem zboru, bodo lahko prihodnje leto pričakali bolje pripravljeni.

L. K.

Z OBČNEGA ZBORA OBČINSKEGA SINDIKALNEGA SVETA ZAGORJE

KRITIKA OPOZARJA

»Delo plenuma bi bilo lahko boljše in pestrejše, če bi se vsi člani plenuma zavedali, kaj je njihova dolžnost, če bi se zavedali, kakšne naloge so si zadali s tem, ko so bili izvoljeni. Pogosto se je dogajalo, da se člani plenuma niso udeleževali niti sej,« je zapisano v poročilu za občni zbor občinskega sindikalnega sveta Zagorje. Po tej pripombi bi sodili, da je bilo delo tega sveta pravzaprav pomanjkljivo. Vendar ni bilo tako. Pokazalo se je, da je svet z uspehom sodeloval pri uvajanju spodbudnejšega nagrajevanja, pri boljšanju gospodarjenja in upravljanja v podjetjih, skrbel za oddih in razvedrilo zaposlenih, si prizadeval, da bi se izboljšala prehrana delavstva in podobno.

Pripomba o delu nekaterih članov plenuma nam pravzaprav le zgovorno pokaže, kako kritični so bili na občnem zboru. V oceni dela posameznih funkcionarjev pa so bili prav konkretni. Odkrito so povedali, da recimo trije člani plenuma: Hauptman Jože, Mrva Sonja in Alojz Robič niso prišli na sejo niti enkrat. Prav je, da so tako odkrito povedali, kajti v prihodnje se res ne sme več pojaviti, da niti člani plenuma ne bi izpolnjevali osnovnih dolžnosti

Kritično so tudi ocenili vsako podružnico posebej in povedali, da je skoraj najslabša sindikalna podružnica oblačilne industrije, V tej podružnici so imeli lani samo eno sejo in še na tej so govorili o povsem nepomembnih stvareh, niso pa razpravljali o perečih problemih, ki jih je v tem podjetju kar dosti. Slabo je delala tudi sindikalna podružnica zdravstvenih delavcev, čeprav bi prav ta lahko kot subjektivni činitelj občutno vplivala na izboljšanje zdravstvene službe v Zagorju.

Precej so govorili o uvajanju novih oblik nagrajevanja v gospodarskih organizacijah. Razprava je bila sicer včasih precej načelna, toda to je bilo razumljivo in koristno, kajti pokazalo se je, da si mnogi proizvajalci, ki so bili na občnem zboru, še vedno niso povsem na jasnem o raznih oblikah, načinih ter pogojih nagrajevanja. Pogovoriti so se morali, recimo, o tem, da ekonomske enote same po sebi še ne predstavljajo, oziroma ne zagotavljajo nagrajevanja po delu, pač pa so le pogoj za boljšo delitev dohodka,

Tudi pri tem so bili kritični. Ugotovili so, da so v Zagorju podjetja, v katerih nimajo niti enega delovnega mesta, na katerem bi bil delavec nagrajen po delovnem učinku.

Za primer uspešnega uvajanja in delovanja ekonomskih enot ter izboljševanja načina nagrajevanja so omenili lesno predelovalno podjetje, kjer so v prvem letošnjem tromesečju povečali proizvodnjo skoraj za 11,5 odstotka, osebni dohodki pa so se povečali za 19 odstotkov.

A. Č.

Prihodnjič: kadrovsko-socialna služba

● Na zadnji seji tajništva OSS Ljubljana so razpravljali o uvajanju **kadrovsko socialnih služb** v gospodarskih organizacijah. Analizirali so podatke o stanju na tem področju, ki jih je OSS zbral ob obisku večjih gospodarskih organizacij na območju ljubljanskega okraja. Vprašanje kadrovsko socialnih služb bodo poleg problematike izobraževanja v gospodarstvu obravnavali na posebni seji plenuma OSS.

DELAVSKA ENOTNOST
Ustanovljena 20. novembra 1942
List izdaja Republiški svet ZSJ za Slovenijo
Glavni in odgovorni urednik
MITJA ŠVAB
UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR: DORNIK PETER, GAŠPERŠIČ SONJA, MAVER MILAN, VOLJČ JANEZ. TEHNIČNI UREDNIK: JANEZ ŠUSTER
List izhaja v uredniški povezavi z »Radom« - Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kopitarjeva 2 pošt pred 284, telefon uredništva 39-181 do 185 31-555 in 31-453 - Račun pri Komunalni banki v Ljubljani št 600-705/1-83 - Posamezna številka stane 20 din - Naročnina je četrtletna 250, polletna 500 in letna 1000 din - List tiska ČZP »Ljudska pravica« - Poštnina plačana v gotovini

DISCIPLINSKI ODPUST V OBRATU »PLANIKE« ZARADI ČLANKA V TOVARNIŠKEM ČASOPISU

Zaradi kritike na cesto

Približno pred letom dni je Tovarna čevljev »Planika« iz Kranja odprla v Turnišču v Prekmurju svoj obrat, v katerega je prenesla izdelavo lažjih čevljev. Razumljivo je, da je v novonastajajočem obratu vrsta težav. To še posebno velja za Prekmurje, kjer pomeni vsak, še tako majhen industrijski obrat veliko pridobitev, ker prispeva k gospodarski krepitvi Prekmurja in zaposlitvi presežne delovne sile. Zato vsi, kolektiv obrata in krajevni činitelji, želijo, da se obrat čimbolj razširi in v bližnji prihodnosti postavi na lastne noge. Ta hitra rast in razširitev pa nosi v sebi marsikatero slabost v notranjih odnosih. Mlad kolektiv, ki rase hkrati s podjetjem, želi po svojih močeh te slabosti, ki ovirajo še hitrejši razvoj obrata, čimprej odpraviti. O teh problemih in težavah razpravljajo na sestankih v obratu, v razgovorih med seboj, na sejah delavskega sveta in upravnega odbora in podobno, včasih pa pišejo o njih tudi v tovarniški list »Planiko«, kjer ima obrat »Turnišče« svojo posebno stran.

Tako je tudi Števek Sobočan, ki hkrati urejuje kotiček obrata Turnišče v časopisu »Planika«, napisal več člankov o teh problemih. V številki, ki je izšla dne 30. marca letos, je med drugim zlasti kritično obdelal vprašanje kvalitete čevljev. Razglablja o vzrokih, zakaj kvaliteta ni boljša. Delno je pripisuje slabim odnosom med matičnim podjetjem in obratom, hkrati pa poudarja, da izdelajo preveč škarta v delavnici obrata v Murski Soboti. Ker dela delavnica v Murski Soboti hkrati z izgubo, se vprašuje, ali ne bi bilo bolje, da bi jo zaenkrat ukinili, ker ima obrat Turnišče že tako preveč problemov z lastno rastjo, z iskanjem izkušenj, vzgajanjem kadrov, krepitvijo delovne discipline itd.

Odkrito in brez obotavljanja je tovariš Sobočan napisal svoje mišljenje o težavah v obratu Turnišče. Napisal ga je z namenom, da prispeva k odpravi navedenih slabosti in težav, čeprav se je zavedal, da se bo s tem zameril kateremu od vodilnih uslužbencev, zlasti pa vsem prizadetim. Če je pričakoval posledice zaradi svoje kritike, pa vendar ni pričakoval, da bo zaradi tega moral na cesto.

SUSPENZ

Že štiri dni po izidu tovarniškega časopisa, to je dne 4. aprila, je direktor obrata Turnišče izdal odločbo, s katero je tovariš Sobočan s tem dnem suspendiran in predan disciplinski komisiji podjetja. V obrazložitvi odločbe je med drugim rečeno, da članki tov. Sobočana **»blatijo obrat in nasprotujejo načelom družbene ureditve«** (?) Za časa suspenza prejema tretjino mesečnih prejemkov.

Disciplinska komisija je proti tov. Sobočanu izrekla kazen disciplinskega odpusta iz podjetja.

KAJ NASPROTUJE NAŠEMU DRUŽBENEMU SISTEMU?

Dve vprašanji se postavljata ob tem primeru: prvo z družbeno-političnega, drugo pa s formalnopravnega vidika.

Sistemu delavskega samoupravljanja daje njegovo notranjo čvrstino in življenjsko moč prav neposredno odločanje proizvajalcev o družbenih in gospodarskih vprašanjih. To je sistem, v katerem je demokratična razprava najširšega kroga ljudi nadomestila centralizirano-administrativno odločanje o stvareh. Ves naš družben razvoj gre za tem, da na eni strani poveča vpliv neposrednih proizvajalcev na delitev, s tem da delavski sveti samostojno razpolagajo iz leta v leto z vse večjim deležem ustvarjenega dohodka, in na drugi strani postavi zboljševanje njihove življenjske ravni v večjo odvisnost od uspeha gospodarjenja v podjetju ter organiziranja delovnih ljudi v okviru komune za skupno reševanje širših problemov standarda. **Usmeritev proizvajalcev, da rešujejo večino življenjsko važnih zadev v svojih lastnih vrstah, v okviru podjetja in v komuni, pa zahteva aktivno, ustvarjalno sodelovanje slehernega proizvajalca.** Če se delavec zaveda, da je njegov standard odvisen od doseženega dohodka v podjetju in pravilne uporabe sredstev v komuni, bo poskušal vplivati na to, da bo dohodek podjetja čimvečji in da bo občina pravilno trošila družbena sredstva: kritiziral bo, zahteval bo pojasnila, dajal bo predloge itd. Če ne bo dosegel višje proizvodnosti, bo kritičen do napak v organizaciji dela; če neka enota v podjetju dela z izgubo, bo protestiral proti temu, da bi se izguba enih enot vedno pokrivala z uspehom drugih enot podjetja itd. Aktivno sodelovanje proizvajalcev pri upravljanju gospodarstva in družbenih zadev **pa ni samo njihova pravica,** pogojena z neposrednim interesom na pravilni rešitvi vseh problemov. ampak je **tudi njihova dolžnost:** dolžnost upravljavcev z družbenimi proizvajalnimi sredstvi in ustavna dolžnost državljanov socialistične družbe.

Torej, izražanje lastnega mnenja o določenih družbenih zadevah, kritika napak, predlogi itd. **ne le da ne nasprotuje našemu družbenemu sistemu, ampak je prav narobe našemu družbenemu sistemu lastno, je njegova bistvena sestavina.** Pač pa našemu družbenemu sistemu nasprotuje takšen nesocialističen, z družbenopolitičnega in humanega vidika nevzdržen odnos do ljudi, ki v interesu družbenega napredka povedo o določenih problemih svoje mnenje z željo in prepričanjem, da bodo pomagali k rešitvi teh problemov. **Vsako dušenje iniciative proizvajalcev, dušenje kritike, neutemeljeno zavračanje predlogov itd., zlasti pa izvajanje represalij nad tistimi, ki so kritizirali, je protisocialistično, proti našemu družbenemu sistemu in ga je treba preganjati z najmočnejšimi političnimi in pravnimi sredstvi.** Pobudniki takšnih postopkov so lahko edino nepoboljšljivi samovoljneži in birokrati, ki nimajo posluha za samoupravljanje in socialistične odnose.

Zlasti škodljivi so primeri, ko posamezne vodilne tovariše iz podjetja ščitijo krajevni činitelji — ali ljudski odbor ali pa politična vodstva — in na pritožbe delavcev o nezakonitih in nesocialističnih postopkih z ljudmi odgovarjajo: »Saj priznamo, da nima pravilnega odnosa do ljudi, ampak strokovnjak je pa...« Tako za ceno socialističnih odnosov in političnega razpoloženja ljudi ščitimo posameznike in njihovo samovoljo. Slej ko prej to vodi v vse hujši birokratizem in stopnjuje nezadovoljstvo delavcev, ki pride pozneje huje na dan v takšni ali drugačni obliki.

TUDI PRAVNA UTEMELJENOST OMENJENEGA POSTOPKA JE DVOMLJIVA

Prvič. Proti tov. Sobočanu je bil izrečen suspenz zaradi pisanja člankov. Suspenz se izreče lahko samo v primeru hujše kršitve delovne discipline. Omenjeno dejanje pa ni hujša kršitev niti po Zakonu o delovnih razmerjih niti po pravilih podjetja.

Drugič. Določba, da dobi za časa suspenza le tretjino mesečnih prejemkov, je prav tako nezakonita, ker se takšna omejitev osebnih dohodkov lahko izreče le proti tistemu, ki je v suspenzu zaradi tega, ker je v priporu ali preiskovalnem zaporu.

Tretjič. Kazen disciplinskega odpusta je tako kot z družbenopolitičnega nevzdržna tudi s pravnega vidika. To kazen je mogoče izreči le proti najhujši kršitvi delovne discipline, za kar pa ni mogoče okarakterizirati dejanje tovariša Sobočana. Če se je kdo čutil prizadetega prek kritike v članku tov. Sobočana, je imel možnost objaviti v časopisu drugačno mnenje in nastopiti z drugimi podatki. Med prvim in drugim mnenjem bi delovala edino moč argumentov. To bi bila demokratična pot, demokratična razprava, ki bi lahko dala koristne zaključke za rešitev marsikaterega problema v obratu Turnišče. **Z nezakonitim odpustom človeka, ki je hotel takšno demokratično razpravo, ni bil rešen nobeden od omenjenih problemov, temveč je bil s tem odprt nov problem — problem socialističnih notranjih odnosov v obratu.**

Komisija za delavsko samoupravljanje pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije je omenjeni postopek najostreje obsodila in pri tem izrazila začudenje, da je kljub obstoju samoupravnih organov in političnih organizacij v podjetju, oziroma občini in okraju, prišlo do takšnega primera in da niso bile dovolj močne, da bi se temu uprle.

IVAN KRISTAN

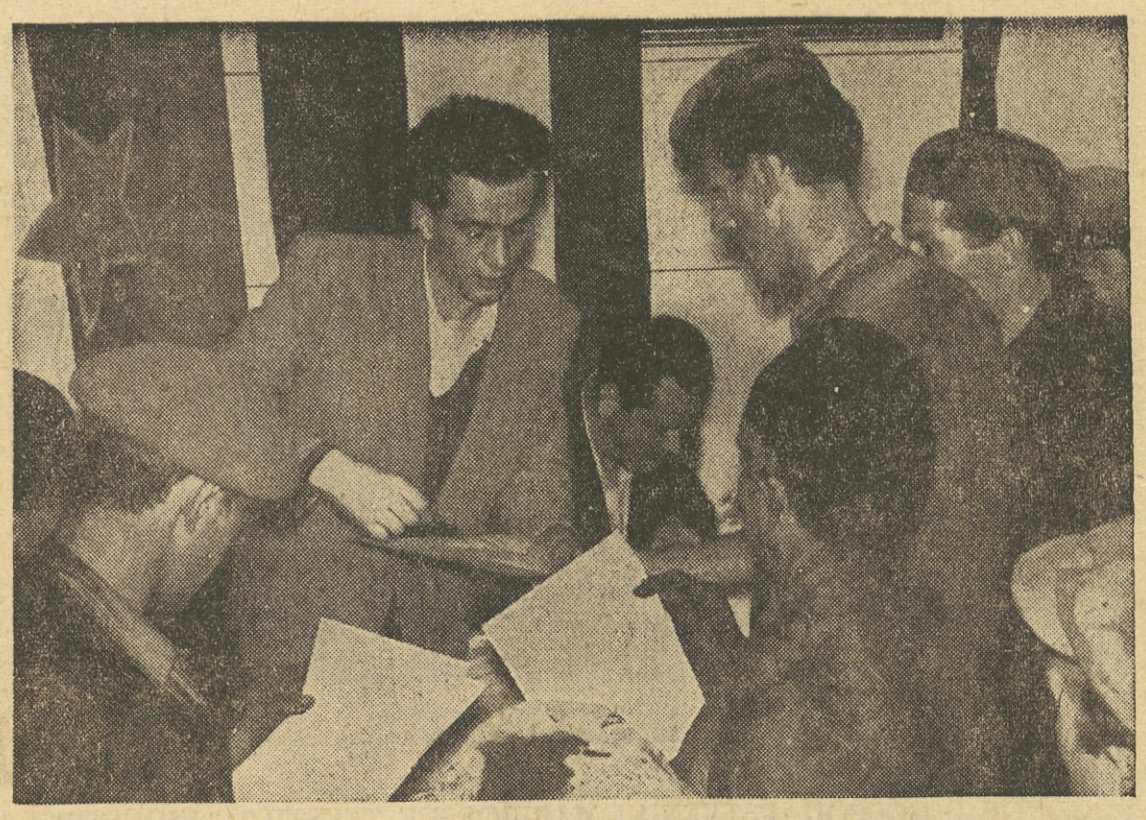

V večini podjetij so volitve delavskih svetov zaključene. Naslednje najvažnejše opravilo: bodoči program dela organov delavskega samoupravljanja. (Volitve delavskega sveta v Litostroju)

Primopredaja upravljanja

ni le finančni, temveč tudi družbenopolitični akt

(Nadaljevanje s 1. strani)

bencev podjetja, ki so nagnjeni k birokratizmu, samovolji in odločanju mimo samoupravnih organov. Organi delavskega samoupravljanja se z vsakim dnem bolj zavedajo svojih pristojnosti in zahtevajo njihovo uresničitev, zato je tudi razumljivo, da so vse bolj pogosti konflikti sproščenega proizvajalca-upravljavca z ostanki birokratske miselnosti, z nosilci samovoljnih odločanj ter nedemokratičnih in nezakonitih odnosov do ljudi. Proizvajalci vsakodnevno obračunavajo z birokratizmom in samovoljo v svojih podjetjih. Značilni so primeri, kjer so pri letošnjih volitvah delavci zahtevali, da predsednik dosedanjega DS ne sme kandidirati v novi delavski svet. To je nezaupnica dosedanji nesamostojni politiki DS, ki se je zlil z upravo podjetja in bil odtrgan od kolektiva. Poročilo ob primopredaji upravljanja podjetja bi moralo vse te okoliščine skrbno analizirati in povzeti pravilne zaključke za bodoče delo samoupravnih organov.

V poročilu bi bilo potrebno dati odgovor, *kako so samoupravni organi v njihovem podjetju prestali preizkušnjo na aktualnih vprašanjih,* ki so v zadnjem času v ospredju javnih razprav: kaj je bilo storjenega za dosledno uvedbo nagrajevanja po delu, kakšne so težave, kje so se pokazale ovire, kakršna je reakcija vodilnega osebja na zahteve delavcev po odpravi raznih slabosti v organizaciji dela itd.; kako se uresničuje skrb za zboljšanje družbenega standarda delavcev, njihovih delovnih in življenjskih pogojev, higienskotehnično zaščito, prehrano, varstvo otrok, razvedrilo, šport, izobraževanje itd.; kako je zagotovljeno demokratično sodelovanje članov kolektiva pri upravljanju podjetja, ali je kolektiv le prek zapisnikov na oglasni deski obveščen o sklepih DS in UO ali pa ima tudi možnost aktivnega ustvarjalnega vplivanja na sklepe teh organov, kako so samoupravni organi preprečevali izvajanje posledic nad delavci, ki so kritizirali slabosti v podjetju, kako se je n. pr. lahko zgodilo, da je bil član kolektiva odpuščen iz podjetja, ker je napisal v tovarniški list članek o razmerah v obratu itd.; kakšni so bili odnosi s komuno, kako je podjetje sodelovalo pri reševanju skupnih problemov komune, katera so sporna vprašanja v odnosu do komune; kakšni so odnosi podjetja do strokovnih in poslovnih združenj ter do kooperantov, ali je DS dejansko vodil politiko teh odnosov ali pa je le formalno potrjeval že izvršena dejstva, čeprav se z njimi ni strinjal itd.

Notranji samoupravni predpisi so boleča točka mnogih podjetij. Nekatera podjetja imajo celo po sedem let stara pravila. Nekateri DS še sedaj nimajo poslovnikov. Medtem jih je že davno prerasel nov komunalni sistem, notranja organizacija samega podjetja in spremenjeni notranji odnosi. Ker nimajo notranjih odnosov v podjetju urejenih s pravili, pravilniki in poslovniki, imajo razni birokratski elementi kaj velik manevrski prostor za samovoljno odločanje, za obhajanje samoupravnih organov, za prevzemanje njihovih stvarnih pristojnosti in podobno. Če bi n. pr. v pravilih oziroma pravilnikih o delovnih razmerjih določili, da mora odgovorni uslužbenec, ki zakrivi nezakonit postopek do delavca, nezakonit odpust delavca, zaradi česar utrpi podjetje škodo, povrniti podjetju to škodo, bi bilo mnogo manj nezakonitih odnosov do zaposlenih.

Skratka, primopredaja upravljanja nikakor ne sme biti le finančni akt, ampak zrcalo vseh okoliščin in pogojev, v katerih se je delavsko samoupravljanje razvijalo, pogojev, ki so pomembni za njegov nadaljnji razvoj in njegovo krepitev s tem pa za gospodarsko krepitev podjetja ter višjo življenjsko raven proizvajalcev.

I. KRISTAN

ALI JE ZAKLJUČNI RAČUN PODJETJA TAJNOST?

PRIČAKUJEMO POJASNILO

Občinski sindikalni svet Sevnica je te dni sporočil okrajnemu sindikalnemu svetu Novo mesto tole:

»Sporočamo vam, da smo hoteli analizirati gibanje osebnih dohodkov v gospodarskih organizacijah na področju naše občine, toda gospodarski oddelek občinskega ljudskega odbora Sevnica za to ni pokazal prav nikakršnega razumevanja. Predsednik komisije za gospodarska, komunalna in tarifna vprašanja pri našem občinskem sindikalnem svetu je prosil omenjeni občinski organ, naj bi mu dal na razpolago zaključne račune gospodarskih organizacij, kajti komisija sodi, da brez tega ne more opraviti dobre analize.

Oddelek za gospodarstvo in finance ObLO pa je zavrnil prošnjo z utemeljitvijo, da zaključni računi niso javna listina. Na ponovno prošnjo predsednika občinskega sindikalnega sveta, da bi vendarle dobila komisija na vpogled zaključne račune, pa je oddelek za gospodarstvo zaprosil za pojasnilo o tem tovariša Žiberna, glavnega finančnega inšpektorja pri Državnem sekretariatu za finance LRS. Le-ta je potrdil stališče gospodarskega oddelka občine, češ da so zaključni računi poslovna tajnost gospodarskih organizacij.

Menimo, da je takšno stališče upravnih organov do sindikalnega sveta s formalnega vidika morda pravilno, vendar se s takim stališčem ne moremo strinjati glede na vlogo, ki jo imajo sindikati še posebno pri spremljanju tarifne politike. Razen tega samo še tole: predsednik komisije pri občinskem sindikalnem svetu je hkrati tudi predsednik gospodarskega sveta pri občinskem ljudskem odboru Sevnica. Pa tudi ostali člani komisije opravljajo takšne družbene dolžnosti, da imajo pravico pregledovati zaključne račune gospodarskih organizacij.«

Opomba uredništva: Zdi se nam, da terja takšno stališče upravnih organov tehtnejših pojasnil. Pojasnilo pričakujemo tako z občinskega ljudskega odbora kot tudi od Državnega sekretariata za finance LRS in upamo, da ga bomo lahko v naslednji številki posredovali našim bralcem.

KAJ SODIJO DELAVCI PETIH ŠKOFJELOŠKIH PODJETIJ O DELU ORGANOV SAMOUPRAVLJANJA

Odgovori terjajo drugačno metodo dela

Komisija za delavsko samoupravljanje pri občinskem sindikalnem svetu Škofja Loka je ob pripravah na plenum o družbenem upravljanju anketirala delavce petih podjetij v občini, ki zaposlujejo 70 odstotkov vseh zaposlenih v industriji. Od skupno 1892 zaposlenih je bilo anketiranih 410 zaposlenih. Komisija je prejela 399 izpolnjenih anketnih listov. Odgovori na nekatera vprašanja povedo tole:

● Samo 34 % anketirancev je odgovorilo pritrdilno na vprašanje **»Ali ste obveščeni o sklepih delavskega sveta?«**, 30 % jih je pa odgovorilo, da s sklepi sploh niso spoznani, ostali jih poznajo le delno.

Anketa je opozorila, da je glede tega najslabše v Gorenjski predilnici in Motorju, kjer je odgovorilo, da so spoznani s sklepi, le 20, oziroma 30 % anketiranih.

● Na naslednje vprašanje **»Ali so pri vas primeri represalij na račun objektivne kritike?«** je 17 % pritrdilnih odgovorov, da v podjetjih še obstojajo represalije na račun kritike, 41 % odgovorov pa je to zanikalo. Ostali so odgovorili z »deloma«.

Po odgovorih sodeč je največ primerov represalij v podjetjih »Motor«, »Jelovica«, in v »Odeji«, Ko smo vprašali izvršne odbore sindikalnih podružnic, kaj mislijo oni o tem, so nam odgovorili, da za javne primere represalij sploh ne vedo. Vsekakor pa odgovori kažejo, da so taki primeri morda na posameznih delovnih mestih, kjer poslovodje in obratovodje z razporejanjem na različno vrednotena delovna mesta in s svojim vplivom na določanje tarifnih postavk, lahko kaznujejo prikrito tistega, ki po njihovem mnenju »preglasno govori«.

● Na vprašanje **»Ali imate kakšen vpliv na delitev skladov, delitev stanovanj, nagrajevanje? Ali upoštevajo vaše mnenje?«**, odgovori kaj slabo osvetljujejo demokratičnost organov delavskega samoupravljanja.

Le 17 % anketirancev je odgovorilo z »da«, 32 % z »deloma«, ostali pa trdijo, da nimajo za reševanje teh vprašanj nikakega vpliva, niti njihovega mnenja ne upoštevajo, oziroma jih za mnenje sploh ne vprašajo.

Najslabše glede tega je, po odgovorih sodeč, v Gorenjski predilnici. Samo 7 % vprašanih je odgovorilo z »da«. Ti odgovori opozarjajo, da organi samoupravljanja, kadar sklepajo o vprašanjih, ki zanimajo ves kolektiv, tega sploh ne vprašajo za mnenje.

● **»Ali smatrate, da je delavski svet postavljen večkrat pred izvršeno dejstvo in ali zaradi tega formalno sklepa o posameznih stvareh?«** je bilo eno izmed vprašanj. 37 % anketiranih sodi, da so sklepi delavskega sveta zgolj formalnega značaja in le 27 % meni, da delavski svet sklepa po lastni presoji.

V posameznih podjetjih je položaj še slabši, saj v Predilnici 46 % vprašanih sodi, da so sklepi organov upravljanja zgolj formalnost, v Motorju pravi tako 41 %.

● Sindikalni svet je zanimalo, ali so sklicani sestanki, kjer lahko delavci povedo svoje mnenje in predloge, ki se tičejo življenja in dela v kolektivu. 42 % vprašanih je odgovorilo pritrdilno, vendar je odstotek v Gorenjski predilnici mnogo manjši, le 20 %, ter v Šeširu 31 %.

Nešteto pripisanih zahtev, naj bodo sestanki pogosteje v delavnicah, postavlja pred sindikalne podružnice nalogo, da bodo v bodoče le-te pobudnik za sklicanje takih sestankov, oziroma da to zahtevajo od članov delavskega sveta.

● **»Kakšen sistem nagrajevanja je uveljavljen na vašem delovnem mestu?«**, je bilo naslednje vprašanje. Odgovori kažejo, da je 73 % anketiranih nagrajevanih prek raznih oblik kot so norma, enota proizvoda, premije in podobno. Le pri 27 % je zaslužek odvisen samo od tarifne postavke.

Vzrok sorazmerno visokemu odstotku nagrajevanih po tarifni postavki je v premalo spodbudni tarifni politiki v podjetju Motor, kjer je 51 % vprašanih odgovorilo, da so plačani le po tarifni postavki. Zato je v tem podjetju tudi tak pritisk zaposlenih, da spremenijo pravilnik o nagrajevanju, s tem, da zvišajo tarifne postavke.

Odgovori iz Gorenjske predilnice pa so pokazali, da ni dovolj uvesti samo nagrajevanje po enoti proizvoda, ki temelji na kompliciranem izračunu, temveč je treba s tem nagrajevanjem in obračunom seznaniti kolektiv. Ta pa o tem ni bil seznanjen, kajti kako bi moglo v nasprotnem primeru le 6 % vprašanih odgovoriti, da so nagrajevani po enoti proizvoda, ko pa je enota proizvoda v veljavi že leto dni.

In ostali odgovori? Z vsebino tarifnega pravilnika je seznanjenih prav dobro le 6,5 % vprašanih, dobro pa 36,5 %. Osebni dohodek si lahko izračuna oziroma izračun kontrolira le 32 % vprašanih.

Bolj zadovoljivi so odgovori, kaj sodijo o nagrajevanju prek novih pravilnikov, sprejetih v 1959. oziroma 1960. letu. 47 % vprašanih je odgovorilo, da je boljše. Da nagrajevanje po novih pravilnikih o nagrajevanju vpliva ugodno na povečanje storilnosti dela, je odgovorilo celo 81 % vprašanih.

To so nekateri odgovori iz ankete, ki je zajela, kot rečeno, zaposlene v podjetjih »Gorenjske predilnice«, »Motor«, Jelovica«, »Šešir« in »Odeja«. Odgovori kažejo, da bodo morali v teh podjetjih organi upravljanja bolj upoštevati dejstvo, da je osnovni upravljavec le kolektiv. Kolektiv mora imeti možnost, da lahko nenehno in neposredno vpliva na delo organov upravljanja. Vplival pa bo lahko le, če ga bodo organi upravljanja spraševali za mnenja in stališča o določenih vprašanjih, če ga bodo anketirali, če ga bodo o sprejetih sklepih obvestili.

MILAN OSOLNIKAR

Na tretjem Mednarodnem lesnem sejmu na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani smo lahko videli marsikaj novega. (Na sliki: sodobna oprema za dnevno sobo.)

POGOVOR Z GOSPODARSTVENIKI MARIBORSKE TEKSTILNE INDUSTRIJE

SPROSTITEV amortizacije je nujnost

Perspektivni družbeni načrt tekstilne industrije do 1981. leta predvideva povečanje proizvodnje tekstilnega blaga za tri in polkrat. To nalogo bo moč izpolniti le tedaj, če bodo vzporedno z gradnjo novih tovarn obnovljeni zastareli industrijski tekstilni obrati. Vendar opažamo, čeprav so v mariborskem okraju skoraj vse tekstilne tovarne v rekonstrukciji, da modernizacija zelo počasi napreduje. Vzrokov za to je več.

Na poti je vrsta ovir, ki jih prizadeta podjetja ne morejo sama odstraniti. Rekonstrukcija ne teče po neki široki in načrtni zasnovi. Posamezni kolektivi se odločajo za rekonstrukcijo bolj po lastni pobudi in preudarnosti, obnavljajo le tisto strojno opremo, ki predstavlja ozko grlo v proizvodnji. Taka nenačrtna investicijska politika pomeni pravzaprav »mašenje lukenj«. Toda tudi to je odvisno od finančne zmogljivosti podjetij in od trenutne kreditne politike. Ker se z nadomestitvijo izrabljenih in slabo produktivnih strojev bistveno ne poveča proizvodnja, je teže dobiti potreben kredit. Banke odobravajo kredite le pod pogojem, če je investicija res rentabilna t. j., da je moč doseči boljši proizvodni učinek. Na primer: z nadomestitvijo zastarelega in neekonomičnega parnega kotla je sicer moč doseči le cenejšo proizvodnjo pare, kar pa za banko ni utemeljen razlog oziroma je za banko samo formalni pogoj za odobritev kredita. Ta ovira bi odpadla, če bi tekstilna industrija lahko razpolagala z amortizacijo, ki je za sedaj blokirana. Zato je tekstilna industrija prisiljena, da za predvideno rekonstrukcijo po več let zbira sredstva. V ta namen največkrat porabi sredstva iz skladov lastne uporabe, kar pa gre na račun družbenega standarda. Kolektivi se morajo odreči stanovanjem in dobršnemu delu osebnih dohodkov.

Gospodarstveniki mariborske tekstilne industrije sodijo, da bo moč rekonstrukcijo uspešno uresničiti samo tedaj, če se sprosti delno blokirana amortizacija. V zelo težkem položaju so tiste tovarne, kjer je izrabljenost strojev dosegla skrajno mero (v mariborskem okraju 70 %). Poglejmo še drugo stran tega problema. Osnova za odpis vrednosti osnovnih sredstev v tekstilni industriji ne upošteva dejanske nabavne vrednosti, marveč ocenitev v 1953. letu in revalorizacijo v letu 1957. Ta pa je daleč izpod današnje vrednosti podobnih novih strojev. Četudi bi podjetje razpolagalo s celotno amortizacijo, ne bi moglo s temi sredstvi nabaviti enakega stroja. Mikalnemu stroju, ki je bil izdelan leta 1910, je 1953 določena osnovna knjižna vrednost 10 milijonov, zaradi 80 %-ne iztrošenosti je stroju odmerjena vrednost v višini 2 milijonov. Podjetje bi moralo potemtakem imeti v skladu amortizacije 8 milijonov za nadomestitev tega stroja. Zaradi obstoječe amortizacijske politike je dopuščeno podjetju, da porabi le milijon in pol dinarjev. Danes pa stane tak mikalnik 31 milijonov.

Zastarela tekstilna industrija je dvakrat prizadeta: odpisi predstavljajo izgubljeno amortizacijo, ker pri prevzemu v upravljanje starih strojev ni bilo ustreznega denarnega kritja, zatem prenizko ocenjena nabavna vrednost in odstotek dotrajanosti, vrh tega pa še današnja vrednost novega stroja.

Dokler ne bodo zagotovljena sredstva za modernizacijo tekstilne industrije, kjer je zastarelost strojne opreme že 70 %, ni moč povečevati proizvodnje, izvoza, narodnega dohodka, niti ukiniti nočnega dela. Lastna sredstva ne zadostujejo za širšo in hitrejšo modernizacijo. Za rešitev tega problema predlagajo gospodarstveniki podjetij dva ukrepa — deblokiranje amortizacije ali pa dodelitev dolgoročnih kreditov.

Dolžnost strokovnih združenj in zbornic je, da se bolj odločno zavzamejo za rešitev omenjenih problemov. Potem bodo zastarela podjetja, vsaj v neki meri, izenačena s tistimi, kjer proizvajajo z najsodobnejšimi stroji.

A. K.

ZAKAJ NE NARAŠČAJO HITREJE LASTNI OBRATNI SKLADI PODJETIJ

Premalo spodbude

Po podatkih Centrale Narodne banke za Slovenijo so imele gospodarske organizacije v naših republiki ob koncu marca letos skupno 248 milijard 381 milijonov dinarjev obratnih sredstev. Od tega je bilo lastnih obratnih sredstev (skladov) le 96,075 milijard dinarjev, ostalo pa so najeta sredstva. Številčni podatki za nekaj let nazaj povedo, da skupna obratna sredstva vztrajno naraščajo. Vendar naložbe v sklade lastnih obratnih sredstev počasneje napredujejo tako v absolutnem kot v relativnem razmerju, kakor pa podjetja najemajo kredite za obratna sredstva.

Nehote se vsiljuje vprašanje, zakaj podjetja ob zaključnem računu ne namenijo več sredstev v sklade obratnih sredstev. Bančni strokovnjaki navajajo tri razloge:

■ Sedanji sistem investiranja je eden izmed vzrokov. Podjetja uporabijo kar največ razpoložljivih sredstev za investicije. Pri tem pa pozabljajo, da bi z boljšo organizacijo proizvodnje lahko dosegla lepe uspehe, potrebovala pa bi neprimerno manj sredstev. Zavoljo takšnega investiranja se dogaja, da podjetja ostanejo brez obratnih sredstev, ki jih naposled banka odobri, saj je treba računati na še večjo škodo, če bi gospodarske organizacije zavoljo pomanjkanja teh sredstev morale ustaviti obratovanje.

■ Če podjetja najamejo kredit za obratna sredstva, morajo zanj plačevati obresti. Obrestna mera za redna obratna sredstva je navadno 6 %, za namenska sredstva pa do 9 %. Če pa imajo podjetja lastna obratna sredstva, ki so jih zbrala zgolj z vlaganjem v sklad obratnih sredstev, jim to ne daje nikake materialne stimulacije. V tem primeru namreč plačujejo obresti v splošni investicijski sklad — navadno po 6 %. Edina prednost zanje je ta, da so neodvisni od banke.

■ Prav specifičen problem pa so obratna sredstva v trgovini. Zanjo je razlika v nabavni in prodajni ceni premajhna, da bi ustvarjala dovolj sredstev za sklade. Zato bo glede tega potrebno spremeniti nekatere instrumente v sedanjem sistemu delitve dohodka.

Če odštejemo druge vzroke, velja razpravljati o materialni stimulaciji našim kolektivom, da bi več vlagali v sklade obratnih sredstev in s tem zmanjšali pritisk na družbene sklade ter denarni obtok. Glede na omenjeno na primer ne bo nič čudnega, če povemo, da je v naši republiki okoli 40 podjetij, ki imajo lastna obratna sredstva in potemtakem glede tega od bank niso več odvisna. Eno teh podjetij je »OPREMA« v Šentvidu nad Ljubljano, ki je bilo pred leti v stalnih zadregah za obratna sredstva, obenem pa je imelo precej zamudnega poslovanja in zadreg z banko. Vseh teh kamnov spotike je bilo že toliko, da so motili redno obratovanje. Da bi se tega rešili, se je kolektiv odrekel dobičkom in drugim oblikam prejemkov nad tarifno postavko, v treh letih odplačal začetni kredit 3,5 milijona dinarjev in do konca aprila letos ustvaril 13,5 milijona dinarjev lastnih obratnih sredstev. To zdaj »OPREMI« popolnoma zadošča za sedanji obseg poslovanja. Doklej je šlo odrekanje kolektiva, pove podatek, da so leta 1958 dali za sklade polovico čistega dohodka podjetja, kar je redek primer celo za večja podjetja, kaj šele za majhen obrat, ki zaposluje le 37 delavcev! Delavci v tem podjetju sodijo, da ni prav, da morajo še vedno plačevati obresti za »njihova« sredstva (zdaj jih plačujejo občini).

Ugotovitvi delavcev »OPREME«, da s plačevanjem obresti v takšnem primeru, kot je njihov, nekaj ne bo prav, velja pritrditi. Omenili smo že, da z vlaganjem lastnih sredstev za sklade podjetja zmanjšujejo pritisk na družbena sredstva. Tako so podjetja, če pogledamo s te strani, družbi napravila uslugo, zato pa zaslužijo tudi materialno, ne samo moralno priznanje in spodbudo. Zato bi bilo prav, če podjetja od lastnih obratnih sredstev ne bi plačevala prispevkov v splošni investicijski sklad, ampak bi s temi sredstvi povečevala lastne sklade. Tega mnenja so tudi naši bančni strokovnjaki, ki upajo, da bo po razpravah o spremembi v sistemu investiranja, njihovo mnenje tudi obveljalo.

-mG

MALA ANKETA MED PROIZVAJALCI IN TRGOVSKIMI PODJETJI OB TRETJEM MEDNARODNEM LESNEM SEJMU V LJUBLJANI

POTROŠNIK JE VIDEL VENDAR NI IZVEDEL

Tretji mednarodni lesni sejem na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani je za nami. Naš potrošnik je lahko videl marsikaj novega; predvsem sodobnejše kuhinjsko in sodobno pohištvo. Še vedno pa ni našel popolnega odgovora na dvoje vprašanj:

Ali bo naša pohištvena industrija zmogla serijsko proizvodnjo razstavljenih izdelkov za široko potrošnjo (in ne samo za izvoz); v garniturah in posameznih kosih?

Kakšna bo cena teh izdelkov?

S temi vprašanji smo se obrnili na nekatere proizvajalce pohištva, da bi morda le dobili odgovor.

● Lesno predelovalno podjetje Zagorje ob Savi: »Letos bomo izdelali 250 do 300 garnitur švedskih kuhinj. S prihodnjim letom računamo na 1000 garnitur. Dobiti pa bo moč tudi posamezne elemente.«

Mimogrede: to podjetje razstavlja prvonagrajeni model sodobne kuhinje. Na razpolago bo 12 različnih elementov, ki veljajo od 1400 do 14.500 dinarjev kos.

● »Stol« Duplica: »Raztegljiva miza za štiri do deset ljudi s stoli in fotelji ter montažne police ter omare vzbujajo največ zanimanja. Potrošniki bodo letos lahko dobili le manjše količine. To predvsem zato, ker večino našah izdelkov za domači trg pokupijo večji kupci (hoteli in podobno), primanjkuje pa tudi nekaterih materialov (na primer aluminija za omarasto pohištvo, tapetniškega blaga itd.).

»Obtožujejo« nas, da nasploh premalo skrbimo za notranji trg. V pojasnilo: lani smo na domači trg prodali za 370 milijonov, v prvih štirih mesecih letos pa že za 240 milijonov dinarjev izdelkov. Če bo potrošnik lahko kupil tudi posamezne kose? Jasno — tako delamo že zdaj!«

● Tovarna pohištva Maribor: »Razstavljeno pohištvo za dnevne sobe, jedilni kot in drugo bomo za gotovo začeli izdelovati že letošnjo jesen. Večjih količin seveda ne bo, saj od vse naše proizvodnje izdelamo 85 do 90 % klasičnega pohištva. Taka so pač naročila... Že zdaj lahko kupec dobi posamezne kose našega pohištva. V prihodnje bo to še laže, saj se pripravljamo na rekonstrukcijo in s tem tudi na večjo proizvodnjo.«

● ŠIPAD, Sarajevo: »Naše podjetje je pogodbeno vezano z 22 bosenskimi in črnogorskimi proizvajalci pohištva, ki ga letno izdelajo za 2 milijardi dinarjev. V Slovenijo teh izdelkov do zdaj še nismo prodajali. Kot prva se je zdaj pozanimala ljubljanska Na-ma.«

● DUNAV, poslovno združenje lesno-predelovale industrije Beograd in Poslovno združenje lesno-predelovalne industrije in gozdarstva Beograd razstavljata izdelke večine srbskih lesno-predelovalnih podjetij: »Posamezni kupci se oglašajo, trgovcev ni!«

● Tovarna pohištva Nova Gorica: »Vse, kar razstavljamo, je stalno naprodaj, v garniturah ali po kosih. Tovarna si pridržuje pravico, da si za nekatere izdelke izgovori dvomesečni dobavni rok. To je edina izjema. Če kupec povpraša, izve maloprodajno ceno.«

Ko smo že pri cenah, še tole: Ob razpisu natečaja za sodobno pohištvo (na sejmu so razstavljeni nagrajeni modeli), smo slišali, da bodo razstavljavci to pot prvikrat označili vsaj približne prodajne cene. Od teh obljub je ostal le dim. Izmed vseh razstavljalcev (pohištvo pa jih razstavlja blizu 50), je cene označilo le troje podjetij, nekatere povedo kupcu točno ceno, če le-ta povpraša, povsod drugod pa povedo zelo zelo približne številke. Razponi do 5 in več tisočakov niso nič neobičajnega! Izgovor: nimamo kalkulacij; serijska proizvodnja postavi izračune na glavo, zakaj bi razburjali potrošnike, če slučajno napovemo nižjo ceno! Nihče ne kaže kart v svojo škodo!

Zares — brez komentarja!

Prav vsi zastopniki podjetij so omenili trgovine. Kdo ve kolikokrat smo slišali izgovore, da trgovcev »ni blizu«, da trgovina ne posreduje želja potrošnikov in da še vedno naroča do 90% klasičnega pohištva. Po drugi strani pa vemo, da se je naš potrošnik naveličal plačevati kilograme pohištva in da za svoj denar želi sodobnejših izvedb, ki pa mu jih trgovina ne nudi. Trgovci spet pravijo, da je zanimanje za sodobno pohištvo tako majhno, da tovarne naročil ne prevzamejo; če pa jih, se iz tega izcimijo visoke cene. Skratka — začarani krog, čeprav preprosti človeški pameti ni jasno, zakaj bi moralo biti (in kakršna je sedanja praksa) sodobno pohištvo tako šmentano drago, ko pa zanj potrebujemo manj lesa, manj časa za izdelavo, ker je že izvedba enostavnejša in podobno. Sicer pa — poglejmo, kaj o sodobnem pohištvu in o sejmu povedo trgovci. Vprašali smo namreč, kaj so storili, da bi pohištvo, ki je razstavljeno na sejmu, naš potrošnik zares lahko kupil.

● Podjetje Lesnina: »Potrošnik bo našel le malo za svoj okus. Sejem je bolj razstava modelov za izvoz, kot za domače potrebe... Odločili smo se za nekakšno ustno anketo med obiskovalci. Ta bo barometer naših odločitev. Da bi potrošniku pokazali, kaj lahko dobi, če bo pokazal zanimanje, smo razstavili sodobno stanovanje, prilagojeno našim stanovanjskim normativom. To pohištvo bo sorazmerno poceni. Posamezne kose, za katere je veliko zanimanje, bomo seveda takoj dali v serijsko proizvodnjo. Nasploh bomo skrbeli, da bomo kupcu ustregli z garniturami, če pa bo želel, tudi s posameznimi kosi.«.

● Slovenija-les: »Naš razstavni prostor je razdeljen v dve polovici — za domači in tuji trg. Vse, kar razstavljamo na prostoru za domači trg, je stalno naprodaj v naših prodajalnah; v garniturah in tudi posameznih kosih.«

Kako naj se v tem labirintu znajde naš potrošnik? Drži namreč, da je za zdaj naša pohištvena industrija v ugodnem položaju, tako glede izvoza, kakor tudi prodaje na domačem trgu. Vsak dan pa se lahko prepričamo, da izbira pohištva v trgovinah ni kdo ve kaj bogata. Tako nakup pohištva še vedno pomeni problem domačega potrošnika, zlasti še za mlade ljudi, ki si komaj ustvarjajo svoje družine in postopoma dokupujejo pohištvo. Trgovci in proizvajalci sicer obljubljajo, da bodo dajali na trg take garniture kot posamezne kose. Toda te obljube poslušamo že nekaj let nazaj, razmere pa se v tem času niso kdo ve kaj spremenile v potrošnikov prid. Letošnji sejem naj bi bil skupaj s prvim natečajem za sodobno pohištvo nekakšna odločilna prelomnica. Če bo to res, lahko upamo, da bosta proizvodnja in trgovina ne le prisluhnila, pač pa tudi uresničila želje naših ljudi.

-mG

KAJ NAM POVEDO ŠTEVILKE

Lesno gospodarstvo — pomemben izvoznik

Tokrat, ko je v Ljubljani že tretji lesni sejem, nekaj besed o lesnem gospodarstvu pri nas. V naši republiki in tudi vsej državi, je lesno gospodarstvo zelo pomembno. To nam pove recimo samo tale podatek: lesna industrija v naši republiki ustvari vsako leto približno 12 milijard dinarjev narodnega dohodka. V njej je zaposleno približno 22.000 delavcev in uslužbencev, oziroma kar 12 odstotkov vse v industriji zaposlene delovne sile. V okviru vsedržavnega izvoza izvoz lesnega gospodarstva v naši republiki nenehno narašča in je moč trditi, da je lesno gospodarstvo že več let vodilni izvoznik iz naše republike. V republiškem izvozu je namreč udeleženo z okoli 25 odstotki. Gozdarstvo in lesna industrija sta v letu 1956 izvozila za 3.671,000.000 din, lani pa že za 4.998,000.000 dinarjev, v letošnjem prvem tromesečju sta ti dve panogi izvozili raznih proizvodov za 1.153,000.000 dinarjev.

To je bilo moč doseči, ker kot rečeno, v lesni industriji proizvodnja nenehno narašča. Lani je lesna industrija povečala proizvodnjo za 28,5 odstotkov, čeprav je imela na razpolago manj lesa kot leto poprej. To pa pove, da je les bolje izkoriščala. Proizvodnja končnih izdelkov lesne industrije se je lani povečala za 33 celo za 62 odstotkov v primerjavi z letom 1958. Toda ob tem je treba reči, da se vendarle naša pohištvena industrija prepočasi prilagaja vsakokratnim novim naročilom inozemskih trgov, ki odstotkov. Medtem je na prvem mestu proizvodnja pohištva, ki je porasla kar za 47 odstotkov, proizvodnja kosovnega pohištva pa iščejo vedno manj klasičnega pohištva iz običajnih vrst furnirja. To počasno prilagajanje čuti tudi potrošnik na domačem trgu.

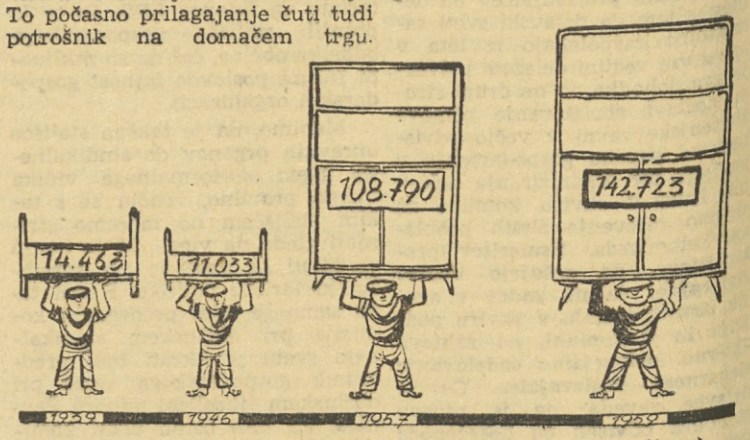

Proizvodnja luksuznega in tipiziranega pohištva (garniture)

Predstavniki lesne industrije pogostokrat trde, da ne morejo izdelati kakovostnejših proizvodov, ker so odvisni od uvoza reprodukcijskega materiala, kajti, kot pravijo, repodukcijski material iz naših tovarn je pogostokrat slabe kakovosti. Rešitev ni v takšnem tarnanju in ugotovitvah, temveč le v tesnejšem sodelovanju lesne industrije z drugimi domačimi industrijami, ki jo preskrbujejo z reprodukcijskim materialom.

Seveda pa je lesna industrija odvisna tudi od surovinske osnove. Zato bo veljalo gojiti hitro rastoče drevje, dograditi omrežje gozdnih komunikacij in mehanizirati poseke in spravilo lesa ter bolje opremiti žagarsko industrijo. Še nekaj, preveč lesa pokurimo! Les je dragocena surovina in zato bo treba za gospodinjstvo najti čimveč drugih nadomestnih goriv.

ODHAJAMO NA LETNI DOPUST

Počitniški dom dražji od hotela

»Kako naj bi bil počitniški dom dražji od hotela? Ali veš, koliko stane hotelski penzion? Vidiš, jaz sem pa letoval lani v počitniškem domu za 250 dinarjev na dan, Dušan za 300 dinarjev, Peter za 350, lahko pa ti jih naštejem še več. Morda bo letos nekoliko draže, zato pa bodo počitniški domovi urejeni še bolje. Dražji pa že ne bodo od hotela, saj vendar podjetja prispevajo toliko zraven!«

Prav tako mi je zadnjič govoril znanec, ko sem mu rekel, da so mnogi počitniški domovi dražji od hotela.

Letoviščarji res letujejo v počitniških domovih ceneje kot bi lahko sicer, toda le zaradi tega, ker jim ustanovitelji domov dajo regres. V večini počitniških domov dejansko stane oskrbni dan od 500 do 800 din, pa če vzamemo za primer počitniške domove železarn Jesenice ali Ravne, Iskre, Tovarne glinice in aluminija ali celo domove ljubljanskih občinskih počitniških skupnosti. Naštel sem le tiste, o katerih so govorili predstavniki ustanoviteljev — delovnih kolektivov na posvetu o oddihu, ki ga je sklical Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije. Razpravo je poslušal tudi delegat iz Murske Sobote, majal z glavo in se končno tudi sam oglasil:

»Tovariši, če je tako, kot pravite, zakaj potem ustanavljate počitniške domove. Tudi mi imamo domove na Jadranu, toda v njih gospodarimo tako, da s tistimi 300 dinarji, ki jih plača posameznik za dnevno oskrbo, pokrijemo vse stroške. Če ne bi bilo tako, bi dom zaprli, pa naj gredo ljudje raje v hotel. Stopite h »Kompasu«, pa vam bodo precej našteli vrsto hotelov z dnevnim penzionom od 500 do 800 dinarjev. Društva Partizan in Počitniška zveza prirejajo letovanja še ceneje in nihče od teh ne dobi dotacije. Kaj, če bi se nekoliko vprašali, zakaj vse porabimo regres podjetij ali sindikalnih podružnic?«

Uredba o počitniških domovih je spodbudila delovne kolektive, da so začeli graditi lastne počitniške domove, weekend hišice ali da so jemali v najem razne stavbe, ki so jih preuredili v počitniške domove. Razumljivo je, da se je večina podala k morju, saj nas večina živi in dela na celini, dopust ob morju pa je že od nekdaj najbolj čislan. Akcija je bila spontana, ob morju (predvsem na slovenski obali) so čez noč zrasli številni turistični objekti. Postavljali pa so jih brez posebnega razmišljanja. Edini cilj je bil — čim bliže morju, ki naj bo že na dvorišču vsakega počitniškega doma. Slovenska obala pa je dolga le nekaj kilometrov. S takšno gradnjo počitniških domov ob morju pa so nastajale nevidne pregraje tudi na plažah. K vsemu pa še to: nikomur ni bilo mar, ali se dom arhitektonsko prilega v to okolje ali ne, razne weekend hišice so bile podobne barakam in so kazile okolico, stroški za napeljavo kanalizacije, vodovoda, elektrike in celo ceste, so bili ogromni. Vsak dom je imel lastno menzo in lastno kuhinjo, ki je bila več ali manj improvizirana, pač le za dva do tri mesece, kolikor je bil dom odprt. Vsak dom se je sam oskrboval, iz tovarniške blagajne so izplačevali plače osebju in na koncu morali primakniti še toliko, da je bila pokrita razlika med dejansko ceno in tistim, kar so plačali gostje. Kljub vsem pomanjkljivostim pa smo bili vendarle zadovoljni, saj smo letovali »poceni«.

Prebivalci obmorskih mest so opazovali tak udor v svoje kraje in bili so zadovoljni. To prvotno zadovoljstvo pa se je kmalu sprevrglo v skrb, kaj bo ostalo od njihove obale, če bo šlo tako naprej. Če ne bodo imeli urbanističnega načrta, po katerem bi gradili počitniške domove ali, še bolje, počitniška naselja, bo šla njihova obala po zlu. Zato so naročili urbanistični načrt, ki naj bi upošteval gradnjo vseh objektov, ki so potrebni velikemu številu gostov in to na tistih mestih, ki bodo najbolj primerna. Morali so zaustaviti akcijo divjih gradenj, toda le za nekaj časa. To pa so nekateri kolektivi napačno pojmovali, češ, da »v Slovenskem Primorju ne dovoljujejo gradenj počitniških domov, kar pa končno tako in tako ni nikakršna škoda, ker je Slovensko Primorje hladno in je bolje, če se preselijo bolj v južne kraje.«

Pustimo ob strani vremenske razmere v Slovenskem Primorju (mimogrede kaže omeniti, da že soline pri Portorožu dokazujejo, da je v teh krajih dovolj sončnih dni...).

Številni kolektivi so res začeli graditi počitniške domove v drugih obmorskih krajih. Nekateri so najemali sobe ali stavbe v najem. Najemnina je bila iz leta v leto višja; pogosto so veliko investirali v preureditev posameznih zgradb, nakar so jih po dveh ali treh letih morali izprazniti in iskati nove prostore. V glavnem je pa ostalo pri starem, le regres je bil vsako leto višji. Ostalo je pri istih kuhinjah, lastni preskrbi, domovi so bili odprti kvečjemu tri mesece. Pred in po glavni sezoni pa so bili prazni... Celo na izlete niso šli kolektivi v svoj dom!

Tudi občinske počitniške skupnosti, ki so jih začeli ustanavljati občinski sindikalni sveti, organizirajo ceneno letovanje. Seveda, to jim omogoča izdaten regres podjetij na njihovem območju.

Takim počitniškim skupnostim pa se pridružujejo nove počitniške skupnosti tistih podjetij, ki imajo svoje domove v istem kraju. Skupaj grade menze, kuhinje, skladišča za živila, skupaj se preskrbujejo, kar vse znižuje ceno oskrbnega dne in tudi potrebo po regresu. To je hkrati najboljša pot k ekonomskemu poslovanju počitniških domov. Danes v večini primerov izgubo počitniškega doma krije ustanovitelj. Če pa bi uprava doma poslovala po ekonomskem računu, bi morala stremeti za znižanjem stroškov (potem upravniki in drugo osebje ne bi bili le letoviščarji), in stroški počitniških domov bi bili nižji. Upravam ne bi bilo vseeno, če je dom odprt le dva ali tri mesece ali več. Tedaj bi kolektivi nekoliko več razmislili tudi o regresu, o tem, ali ga bodo izplačevali »na roko« vsem članom (da ne bi bili prikrajšani tisti, ki ne gredo v počitniški dom), da bi si člani lahko sami izbirali kraj in počitniški dom, kamor bi odšli na letovanje. Morda se bodo odločili za večji regres v predsezoni in po sezoni itd. Kolektivi zaenkrat sodijo, da je regres nujen in da bi bili domovi prazni, če ga ne bi bilo. Že zdaj gre premalo delavcev na oddih — kljub izdatnemu regresu (v Kidričevem se je prijavilo na primer letos za letovanje 86 odstotkov vseh uslužbencev in le 9 odstotkov vseh delavcev!). Kar kaže, da ni popolnoma upravičil svojega namena, še posebej, ker domovi niso ustanove s samostojnim finansiranjem.

Kakorkoli je že, počitniški domovi so danes predragi in bodo vse dotlej, dokler ne bodo v njih gospodarili po gospodarskem računu. Če bodo v njih dobro gospodarili, bodo ti domovi še vedno enkrat bolj poceni od najcenejšega hotela, gospodarske organizacije pa bodo lahko vlagale sredstva le za razširitev zmogljivosti svojih domov.

Pred kratkim so v Slovenskem Primorju odprli že 116 počitniških domov. Ob takem številu domov je počitniška skupnost nujna, toda ne ena. Potrebno jih je več...

D. D.

Zobozdravstvenih delavcev je vse premalo; iz tega pa izvirajo vse pomanjkljivosti zobozdravstvene službe. Stomatološka fakulteta, ki je bila ustanovljena v Ljubljani 1950. leta, ni vplivala na hitrejšo rast kadrov, še posebej, ker je bila zaradi principialnih nasprotovanj zobozdravstvenih delavcev ukinjena srednja dentistična šola. Letos pa bo znova uvedeno šolanje dentistov, vendar ne v samostojni šoli, temveč kot prva etapa študija na stomatološkem oddelku medicinske fakultete; tako bomo dobili dentiste, ki jih najbolj potrebujemo, hkrati pa tudi zobozdravnike, ki pa bodo končali obe etapi študija. Etapnost fakultetnega študija omogoča ustanovitev višjih zobozdravstvenih šol tudi pri večjih zdravstvenih središčih izven Ljubljane. Potrebovali bomo tudi več zobotehničnih srednjih šol izven Ljubljane, pravkar pa proučujejo možnosti za ustanovitev take višje šole v Mariboru. — Upajmo, da bodo vsi ti ukrepi pripomogli k čimhitrejši ureditvi razmer v zobozdravstveni službi

OB 59 NEZAKONITIH ODPOVEDIH V CELJSKI OBČINI

IN VENDAR NE PLAČA KRIVEC

Inšpekcija za delo pri občinskem ljudskem odboru Celje je lani nič manj kot 59-krat posredovala zaradi nezakonitih odpovedih, zato da bi zaščitila pravice nezakonito odpuščenih. Med nezakonito odpuščenimi — 37 moških in 22 žensk — je bil samo v enem primeru prizadet uslužbenec.

Seveda so bili primeri, ko je šlo le, če bi dejali tako, za nepravilnosti pri administrativnem postopku. Pri odpuščenem niso, na primer, upoštevali njegovo delovno dobo in so mu priznali namesto trimesečni, le enomesečni odpovedni rok itd. Bile so tudi »tehnične napake«: odpuščenemu so odpoved vročili z zamudo in tako je nastal avtomatično nov odpovedni rok. Toda tega v podjetjih zopet niso upoštevali. Podobnih primerov je bilo mogoče več, vendar delavci niso iskali pomoč na inšpekciji dela.

Še danes v Celju veliko govore o uslužbenki neke ustanove, ki so jo nezakonito odpustili — tik pred upokojitvijo. Skoraj vse leto ni bila v službi — le plačo je prejemala. No, omenjena tovarišica je že upokojena, vendar v njeni ustanovi še danes ne vedo, kdo je kriv za to odpoved in kdo naj, ustanovi namreč, povrne znesek, ki so ga izplačali v enem letu nezakonito odpuščeni uslužbenki. Plačevali so ne njeno delo, temveč lastno nezakonitost.

Ta primer je videti osamljen — pa ni. Ostali so le bolj »malenkostni«, toda nič manj važni. Delavec je bil nezakonito odpuščen. Štirinajst dni, mesec, mesec in pol ni prihajal na delo, dokler ni uveljavil svoje pravice — s pomočjo inšpekcije dela — in je bil znova sprejet na delo. Potlej so mu v podjetju za ves čas izplačali osebni dohodek. Ni pa primera v celjski občini (in najbrž tudi drugod), da bi dejanski krivec, to je tisti, ki je delavca nezakonito odpustil, povrnil škodo, ki jo je s tem povzročil podjetju in družbi. Ne, takšnega primera ni.

Zato, verjetno, dosledno sedanji praksi, tudi sekretar pri Ingradu ne bo iz lastnega žepa povrnil škodo, ki jo je povzročil podjetju zaradi nezakonite odpovedi zidarju Ropartu. Odpustili pa so ga zato, ker je »samovoljno« zapustil delo. Mož je bil zaposlen na delovišču v Žalcu in stanoval je v Ingradovem samskem bloku. Zbolel je, šel k zdravniku in moral je ostati doma. Pozneje so ga odpeljali v bolnišnico. Njegov tovariš je odnesel bloke za menzo in sporočil podjetju, da je bolan. Ne glede na to, da je pri tem gradbenem podjetju delal že sedem let, so ga brez nadaljnjega odpustili, kot rečeno, zaradi »samovoljne« zapustitve dela.

Šlo je za očitno nezakonitost. Seveda, delavec je zdaj znova na delu. Dejstvo pa je, da ni bil odpuščen po lastni krivdi in da mu je podjetje povrnilo škodo, ki jo je zaradi tega utrpel.

Drugi primer. Delavec se je ponesrečil in invalidska komisija je ugotovila, da je zmožen za štiriurno lažje delo. (Za ostale štiri ure, ko zaradi nezmožnosti ne more delati, mu povrne izgubljeni dohodek socialno zavarovanje). Tako je delal nekaj časa, nenadoma so ga brez vzroka in vsakega vprašanja premestili na težje delo. Mož ga ni zmogel in je to tudi povedal. Sledila je odpoved. Izgubil je dohodek pri podjetju za štiriurno zaposlitev in tudi socialno zavarovanje mu ni več priznalo pravice do nadomestila za ostale štiri ure. Znašel se je na cesti brez vsakih dohodkov. Tudi on je izterjal svojo pravico s pomočjo občinske inšpekcije dela in zdaj je znova zaposlen. Podjetje in socialno zavarovanje sta mu izplačala izgubo za nazaj.

Odvečno je nadaljnje naštevanje podobnih primerov. Žalostnih in skoraj neverjetnih, toda resničnih. Dejstvo je, da se dogajajo predvsem na raznih gradbiščih, oddaljenejših obratih industrijskih podjetij in pa vsepovsod tam, kamor delavski svet in sindikalna podružnica praktično ne segata in kjer so delavci popolnoma prepuščeni prav tako oddaljeni personalni službi, ki pa po službeni dolžnosti »skrbi za njih«. To pa tudi omogoča birokratsko samovoljo uradnikov po podjetjih. Gotovo je, da se to ne bi dogajalo, če bi v takih podjetjih bolje skrbeli za svoje ljudi, če bi bila sindikalna organizacija, delavski svet ali kadrovska služba bolje seznanjene s težavami delavcev. Ne bi se dogajalo, če bi v raznih primerih delavcu tako ali drugače pomagali, namesto da se izgovarjajo, da — na primer — niti slutili niso, da je bolan itd. Še nekaj bi preprečilo podobne stvari. Takšnih primerov ne bi bilo, če bi moral dejanski krivec teh nezakonitosti poravnati iz svojega žepa vse stroške, ki so nastali zaradi njegovega nezakonitega postopka in če bi bil ob vsaki nezakonitosti poklican krivec na odgovornost zaradi nevestnega, tako rekoč nepoštenega dela.

D. D.

Premalo mladine v Počitniški zvezi

Počitniška zveza, znana tudi kot Ferialni savez, šteje v Sloveniji okoli 10.000 članov. Ta družbena organizacija organizira potovanja, izlete in letovanja za mladino v starosti od 14 do 25 let. Iz podatkov o socialni sestavi članstva razberemo, da ima organizacija še vedno pretežno srednješolski značaj. Po nepopolnih podatkih namreč vključuje samo 470 mladih delavcev, 791 vajencev in 129 mladih kmetovalcev, medtem ko je srednješolcev in učencev osemletk kar 6000.

Zdaj je Počitniška zveza sklenila pospešeno vključevati čimveč delavske, vajenske in kmečke mladine v večjih centrih in še zlasti v manjših krajih.

Res je, da imajo mladi delavci ugodnosti, ki jih nudijo podjetja; da pri letovanju vajencev močno pomagajo Zveza in društva prijateljev mladine, da imamo klube mladih zadružnikov. Toda za mlade ljudi je še kako prav in potrebno, da se spoznavajo med seboj; tako mladina iz bratskih republik, kakor tudi dijaki, študentje, delavci, vajenci... Prav to v dobršni meri omogoča Počitniška zveza, ki prireja potovanja, izlete, letovanja. To je tudi eden vzrokov, zakaj število članov Počitniške zveze stalno narašča. Toda vse lepe misli in nameni se vsaj za zdaj zataknejo pri organizacijsko-tehničnem delu Počitniške zveze. Samo primer:

Pri organizaciji in izvedbi potovanj ima šolska mladina popust na železnici in ladjah prek vsega leta; delavska in kmečka mladina pa le od 15. junija do 30. septembra. Takrat je kmečka mladina najbolj zaposlena, medtem ko dopustov za mlade delavce in vajence tudi ni moč tako vskladiti, da bi se letovanj in potovanj, hkrati z drugimi člani, udeležilo kar največ delavske, vajenske in kmečke mladine.

Izhod je jasen. Razlike glede popusta bo treba odpraviti. Če naj se mladina medsebojno spoznava, če naj se na raznih pohodih in drugih oblikah dela Počitniške zveze tudi družbeno-politično vzgaja, potem je pač treba primerno prilagoditi delo v organizaciji in ga vskladiti s sorodnimi družbenimi organizacijami: Ljudsko mladino, Zvezo prijateljev mladine, taborniki in drugimi. Teh stikov zdaj praktično ni. Po drugi strani pa je za sedanjo stopnjo delovanja Počitniške zveze značilno, da je začela ustanavljati občinske odbore. Le-ti so precej poživili dejavnost družin — osnovnih organizacij Počitniške zveze. Za delo družin pa je primerno predvsem izletništvo, ki lahko pomeni prvo stopnico do smotrne organizacije mladinskega turizma, o čemer zdaj še ne moremo govoriti. Razen tega je moč prirejati izlete prek vsega leta, brez večjih sredstev in dolgotrajnih tehničnih priprav; udeleževali pa bi se jih lahko tako dijaki kakor tudi delavska, vajenska in kmečka mladina.

Podobno velja glede organizacije potovanj, pohodov in letovanj. Za kmečko mladino bo treba v prihodnje pripraviti več potovanj v poljedelske predele naše države; omogočiti mladim kmetovalcem, da vidijo in spoznajo prednosti mehanizirane in kompleksne obdelave zemlje.

Ob delu organizacij Počitniške zveze bi veljalo opozoriti še na nekaj: že zdaj starši radi prispevajo za udeležbo svojih otrok na potovanjih, letovanjih itd. Nemara pa bi bilo primerno, če bi uredili obročni način plačevanja prispevka, po nekaj stotakov mesečno. Tako bi omogočili še večjemu številu mladih ljudi, da spoznajo svojo domovino.

-mG

Opekarna Radomlje

izdeluje razne vrste polne zidne opeke, kvalitetne votlake, dve vrsti lastnih patentnih stropnjakov »Radomka«, nosilne elemente za okenske priklade in roletnike. Njena zmogljivost proizvodnje je 3 milijone opečnih enot letno — po rekonstrukciji opekarne, ki je že v teku, in ko bodo svojo proizvodnjo preusmerili samo na izdelavo votlakov, bodo letno izdelali predvideno 8 do 10 milijonov opečnih enot. Približno 40 odstotkov obnovitvenih del je že zaključenih, prav tako pa so dobili že skoraj vso potrebno opremo za novo strojnico in umetno sušilnico.

IZ PODJETIJ IN OBČIN

»Topol« pred rekonstrukcijo?

V tovarni furnirja »Topol« v Ilirski Bistrici je bila pred kratkim izredna seja organizacije Zveze komunistov, kjer so razpravljali o gospodarjenju v podjetju in delu družbenih organizacij.

Podjetje ima težave predvsem zaradi tega, ker so se surovine podražile, njihova proizvodnja pa je skoraj v celoti odvisna od surovin iz drugih republik. Razen tega uvažajo les tudi iz drugih držav, predvsem tistega, ki ga pri nas ni — okumo, mahagoni, palisander in druge. Ta les je tudi zelo drag, saj stane na primer kubični meter palisandra 24 do 250.000 dinarjev. Kljub temu pa ta les potrebujejo, ker je ravno po furnirju iz njega veliko povpraševanje. Zaradi tega pripravljajo sedaj rekonstrukcijo elektrožage za izdelavo tropskih vrst furnirja. Ta obrat bo prispeval po rekonstrukciji letno okoli 600 milijonov dinarjev. Druga faza rekonstrukcije bi bila oddelek za izdelavo pohištva, tako da bi skupno porabili okoli 400 milijonov dinarjev investicij, kar pa bi dalo kasneje več kot milijardo dinarjev realizacije.

Podjetje sedaj uvaja nagrajevanje po učinku. Delavci so tudi sklenili, da bodo delali dve nedelji in dohodek namenili za gradnjo nove osemletke. O. J.

Domači plašči iz nylona

Po pripojitvi strojnega pletilstva Prosenjakovci k podjetju »Mura« v Murski Soboti je zaposleno v tem novem podjetju 618 ljudi, od katerih je 550 žensk. Proizvodni načrt za lani so dosegli le 98,5%. Neizpolnitvi plana je vzrok v tem, ker je podjetje moralo spremeniti med letom sortiment proizvodnje. Zaradi razmer na trgu so začeli izdelovati namreč izdelke iz boljše tkanine, kar je imelo za posledico izpad v količini za 1,5%. V primerjavi s tem pa je bil finančni plan presežen za 5%.

Lani so zgradili novo skladišče surovin in nekatere druge objekte. Okoli 35% delavk dela sedaj po akordu, vendar s tem nagrajevanjem še niso zadovoljni in nameravajo uvesti nagrajevanje po enoti proizvoda. V tako nagrajevanje pa nameravajo zajeti vsa delovna mesta. V podjetju pravijo, da pripravljajo za potrošnike prijetno novost, in sicer izdelovanje dežnih plaščev iz nylona. Letos jih nameravajo izdelati okoli 35.000.

V teku so priprave za gradnjo novega obrata težke konfekcije, ki bo pomembna pridobitev za Pomurje, kjer je mnogo odvečne delovne sile. Računajo, da bo novi obrat pod streho že letos in da bodo prihodnjo spomlad že začeli poskusno proizvodnjo. V tem obratu bo zaposlenih okoli 900 ljudi in bodo letno predelali nad milijon kvadratnih metrov tkanin ter ustvarili nad 2 milijardi dinarjev vrednosti. J. J.

S storilnostjo še niso zadovoljni

Delavski svet usnjarskega kombinata Konus v Slovenskih Konjicah je na zadnjem zasedanju obravnaval poročilo o nagrajevanju v prvih treh mesecih. Ugotovili so, da so prvi obračun za tri mesece po obračunskih enotah in enoti proizvoda uspešno opravili.

Proizvodne naloge je podjetje v tem času uresničilo s 110%, storilnost pa so povečali za 14%. Pokazalo pa se je, da se da storilnost še izboljšati. Vsi proizvodni obrati v podjetju niso enako izpolnjevali proizvodnega plana, zato bodo tudi delavci po obratih različno nagrajevani. Številke kažejo, da je med najnižjimi in najvišjimi zaslužki okoli 30% razlike. Člani delavskega sveta so predlagali, da bi v bodoče izplačevali celotni osebni dohodek za vsak mesec sproti, da bodo lahko tudi delavci sami spremljali po mesecih, koliko zaslužijo. L. V.

Peter Šprajc — novi predsednik ObLO Šoštanj

Na zadnji redni seji obeh zborov občine Šoštanj so izvolili za novega predsednika občine Petra Šprajca. Dosedanji predsednik je bil izvoljen za sekretarja občinskega komiteja ZK Šoštanj. V. Š.

»Tehnik« v maju izpolnil plan

Delovni kolektiv gradbenega podjetja v Škofji Loki bo 4. junija proslavil na Visokem nad Škofjo Loko kar dva pomembna dogodka. Že v mesecu maju bo podjetje izpolnilo petletno plansko nalogo. Prav tako praznuje letos kolektiv 10-letnico ustanovitve, ko se je iz majhnega podjetja razvil v obrat, ki je lani ustvaril že nad pol milijarde bruto produkta. Podjetje »Tehnik« gradi največ v škofjeloški občini, razen tega pa tudi v Selški dolini in Medvodah. M. O.

»Jelovica« letos več kot milijardo

V medzadružnem lesnem kombinatu »Jelovica« v Škofji Loki so povečali realizacijo za 32,5%. Kljub temu, da je podjetje že lani doseglo proizvodnjo za leto 1961, je delavski svet povečal prvotni družbeni plan za 50 milijonov dinarjev. Kaže, da je na uspešno uresničevanje planskih nalog vplival predvsem stimulativni sistem nagrajevanja. Medtem ko so število delavcev povečali le za 2%, so do konca aprila izpolnili plan z več kot 12%. Po sedanjih rezultatih je kolektiv »Jelovice« prepričan, da bodo plan ne samo dosegli, temveč da bodo ustvarili letos nad milijardo dinarjev bruto produkta. O. M.

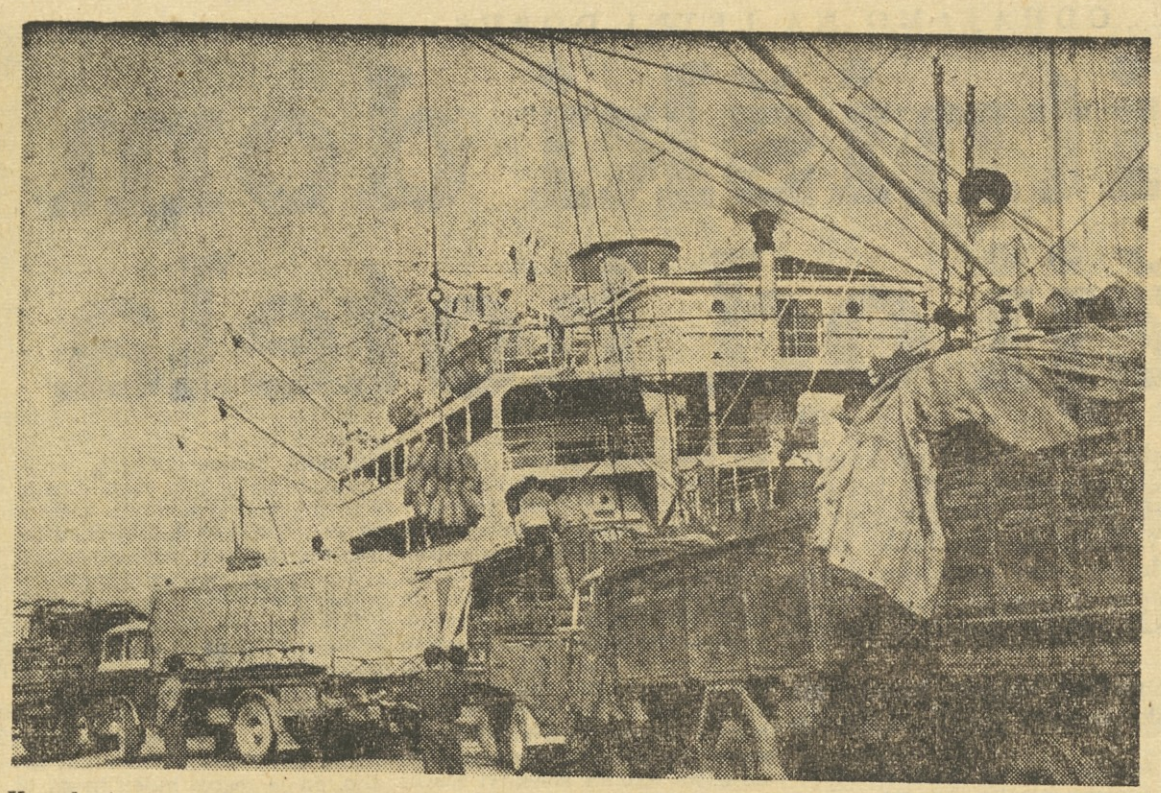

Koprsko tovorno pristanišče je že v prvem tromesečju tega leta izpolnilo več kot polovico svojega letnega plana. V primerjavi s prejšnjimi leti pa je letošnji promet v prvih štirih mesecih precej večji kot promet v istem časovnem razdobju prejšnjih let. V prvih štirih mesecih letos je 585 domačih in tujih ladij naložilo oziroma izložilo 48.760 ton raznega blaga, medtem ko je znašala količina pripeljanega oziroma odpeljanega blaga v celotnem preteklem letu le nekaj nad 47.000 ton. Precej je porastel tudi potniški promet, posebno v zadnjem razdobju, ko je začel veljati nov plovni red in je Slovensko Primorje dobilo ugodnejše pomorske zveze z Jadranom in Grčijo. V prvih štirih mesecih letos je prišlo v Koper oziroma odšlo iz koprskega pristanišča okoli 19.000 potnikov, od tega kar 15.000 tujcev.

Predvolilna kritika

Delovni kolektivi v občini Maribor-Center so se letos temeljito pripravili na volitve delavskih svetov. Po večjih kolektivih so imeli več sestankov po obratih, v manjših pa so se sestali kar vsi delavci hkrati in razpravljali o kandidatih za nove delavske svete. Predlagali so le take, ki bodo znali dobro gospodariti in urejati tudi druge probleme v kolektivih. Letos kandidira v tej občini tudi precej mladih delavcev.

Na predvolilnih sestankih so razpravljali o dosedanjem delu delavskih svetov, o upravljanju podjetij itd. Ti sestanki so bili dobro pripravljeni in so skoro povsod tudi lepo uspeli. V obrtnem ključavničarstvu in varjenju so na primer na predvolilnem sestanku razpravljali o nepravilnih odnosih direktorja, o zaviranju uresničevanja sklepov delavskega sveta, o sprejemanju novih delavcev in podobnem.

V večjih kolektivih so že volili nove delavske svete in se sedaj pripravljajo na primopredajne seje. S. B.

Investicijske sklade delijo kot dobiček

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta Škofja Loka je na svoji zadnji seji razpravljalo o nagrajevanju v gospodarskih organizacijah. Ugotovili so, da so se povečali osebni dohodki lani za 21,5%. Ta porast je predvsem posledica uvajanja nagrajevanja po učinku. Tako je bilo v okviru vse občine plačanih po učinku predlanskim le 37% zaposlenih, lani pa že 66%. Povprečni mesečni dohodek zaposlenega v občini, ki je bil leta 1958 17.110 dinarjev, je lani porastel za 3029 dinarjev. Najvišji povprečni dohodki so bili lani v komunalni dejavnosti — 19.661 dinarjev, kar je za 27,3% več kot leta 1958, Dalje v trgovini, kjer dobijo delavci povprečno 18.865 dinarjev ali za 23,5% več, v industriji 17.449 dinarjev ali 23,8% več, obrti 16.584 ali 14,2% več, kmetijstvu 14.662 dinarjev ali 16,2% več in gostinstvu, kjer je povprečni zaslužek 13.436 dinarjev, kar je za 1,4% več kot leta 1958. Da povprečni zaslužki v industriji niso še višji, je posledica sorazmerno nizkih osebnih dohodkov v Gorenjski predilnici (14.913 dinarjev), kar zmanjšuje povpreček celote. Pri tem pa so na seji predsedstva ugotovili, da celotni izplačani osebni dohodki deljeni s povprečnim številom zaposlenih ne dajo realne slike mesečnih prejemkov. Pri tem namreč ni odšteta boleznina nad 7 dni, ki jo izplačujejo v breme socialnega zavarovanja, zato je mesečni dohodek na zaposlenega dejansko višji, predvsem še v Gorenjski predilnici, kjer so zaposlene predvsem ženske in je odstotek bolovanj nad 7 dni precej višji kot pri ostalih podjetjih.

Ugotovili so tudi, da predvsem nekatera obrtna podjetje — pavšalisti izkoriščajo nizke pavšalne dajatve, ki jim jih je predpisal občinski ljudski odbor zato, da bi si ustvarila višje investicijske sklade. Ti pa ta sredstva delijo kot dobiček svojim delavcem, hkrati pa zahtevajo, da se jim dodelijo investicije iz občinskega investicijskega sklada. Takim podjetjem bo moral občinski ljudski odbor zvišati dajatve.

Videti pa je, da je večina kolektivov spoznala, da so višji osebni dohodki predvsem rezultat boljšega gospodarjenja, kjer pa lahko sodeluje vsak zaposlen z boljšim in vestnejšim delom, za kar ga je potrebno tudi bolje nagraditi. M. O.

Pomoč pri nagrajevanju po učinku

Občinski sindikalni svet v Kamniku je pred kratkim imenoval gospodarsko komisijo, kjer sodelujejo razen članov občinskega sveta tudi nekateri strokovnjaki iz podjetij. Ta komisija bo analizirala dosedanje rezultate nagrajevanja po učinku v kamniških podjetjih. Razen tega pa bo pomagala podjetjem pri izpopolnjevanju sistema nagrajevanja, ker je v Kamniku še vedno precej podjetij, ki nagrajujejo po času. F. S.

Smotrno: globinski odstrel

Iz kamnoloma Verd dobiva naše gospodarstvo dober apnenec. Razen tega je tudi lega tega kamnoloma zelo ugodna. Kolektiv si prizadeva, da bi s svojim apnencem preskrbel vsaj železnice, za kar pa bodo morali povečati svojo proizvodnjo od sedanjih 56.000 kubičnih metrov tolčenca na vsaj 100.000 kubičnih metrov. S sedanjimi stroji in strojno opremo pa ne morejo več veliko povečati proizvodnje, zato so se odločili za modernizacijo kamnoloma. Nabaviti nameravajo vrtalni stroj za globinsko vrtanje, drobilec in mehanizirati predelavo lomljenca. Ni pa še predvidena mehanizacija transporta kamna in delovišče do drobilca. Z mehanizacijo tega obrata bi lahko precej zmanjšali število delavcev.

Za modernizacijo verdskega kamnoloma so prispevale sredstva predvsem Jugoslovanske železnice, ker je proizvodnja tega kamnoloma namenjena predvsem železnicam. Priprave za rekonstrukcijo so že v teku, nekaj sredstev je že na razpolago, zato se bo treba čimprej lotiti realizacije.

Za nemoteno proizvodnjo bodo morali urediti tudi cesto do kamnoloma.

Največ težav pa imajo v verdskem kamnolomu zaradi prejšnjega neplaniranega izkoriščanja apnenca, ker zemlje niso dovolj odkrivali in je niso sproti odvažali. Vse to sedaj povišuje proizvodne stroške.

Zaradi visoke 40-metrske stene v kamnolomu so delavci v neprestani nevarnosti, zato so se lani odločili za globinski odstrel Razen varnega dela ima globinski odstrel še druge prednosti — povečanje proizvodnje in zmanjšanje proizvodnih stroškov. Pridobivanje lomljenca z navadnim miniranjem stane podjetje namreč 184 dinarjev, z globinskim miniranjem pa približno 150 dinarjev. Če to preračunamo na letno proizvodnjo bo prihranilo z globinskim miniranjem podjetje okoli 2,700.000 dinarjev. Po sedanjih vrtinah v cementarni Trbovlje in Geoistraživanja Zagreb bi s takim načinom vrtanja, če bi imeli svoj vrtalni stroj, zadovoljili potrebam v kamnolomu Verd v 3 do 4 mesecih, razen tega pa bi krili tudi potrebe v Kamnolomu Učka in v Novem mestu.

Ali ne čutijo potrebe?

Odborniki občinskega zbora proizvajalcev v Ribnici so pred dnevi podrobneje razpravljali o izpolnjevanju nalog v prvem letošnjem tromesečju. Po zbranih podatkih so ugotovili, da so podjetja predvidene naloge uresničila. Nekatera podjetja pa so pedvsem zaradi stimulativnega nagrajevanja in izboljšanja organizacije dela plan precej presegla. Graje pa so vredna tista podjetja, ki o svojem delu niso poročala zboru proizvajalcev in niso poslala zahtevanih podatkov. Njihov odnos do tega organa bo nedvomno treba posebej obravnavati. V. D.

Tečaj za upravljavce gradbenih strojev

Na pobudo okrajne delavske univerze v Novi Gorici so v nekaterih večjih podjetjih na Goriškem začeli ustanavljati centre za izobraževanje. Enega prvih centrov so ustanovili v splošnem gradbenem podjetju Gorica. Sedaj je organiziral že prvi tritedenski tečaj za upravljalce gradbenih strojev. Po analizi programa in uspeha tega tečaja pa bo center verjetno v kratkem pripravil tak tečaj tudi za druge delavce. Ta prvi tečaj je obiskovalo sedem nekvalificiranih delavcev. L. K.

V Ribnici premalo za nagrajevanje po učinku

Na letošnjem občnem zboru sindikalnega sveta Ribnica so se delegati pomenili o dosedanjem in prihodnjem delu občinskega sindikalnega sveta in vseh 18 sindikalnih podružnic. Ko so analizirali dosedanje delo so ugotovili, da so podružnice dobro delale. Premalo pa je bilo storjenega za uveljavljanje nagrajevanja po učinku. Tako je še vedno nekaj podjetij, ki imajo le formalno urejeno nagrajevanje po učinku, plačujejo pa še vedno po starem nestimulativnem načinu.

Precej so govorili tudi o nesrečah pri delu. Pretklo obdobje je bilo namreč na področju tamkajšnje podružnice zavoda za socialno zavarovanje 272 nesreč pri delu ali 9% več kot prejšnje leto, zaradi česar imajo večmilijonsko izgubo. V. D.

VOLITVE NOVIH DELAVSKIH SVETOV

V Železarni Jesenice

Prejšnji petek so v jeseniški Železarni izvolili nov centralni delavski svet, ki šteje 69 članov. Od 6722 volilnih upravičencev jih je volilo 5956 ali 89%. Od ostalih jih je bilo 1,37% neopravičenih, drugi pa so bili upravičeno odsotni. Jeseniški železarji so volili od 4. ure zjutraj do 16. ure popoldan. S. T.

V trboveljskem rudniku

Tudi v trboveljskem rudniku so prejšnji teden volili nove organe delavskega samoupravljanja. V centralni delavski svet so izvolili 79 članov, v 7 obratnih delavskih svetov pa 157 članov kolektiva. Skupaj z opravičeno odstotnimi je volilo 99,1% vseh volivcev v rudniku Trbovlje-Hrastnik. V novih delavskih svetih je tudi precej mladine in žena. Bec

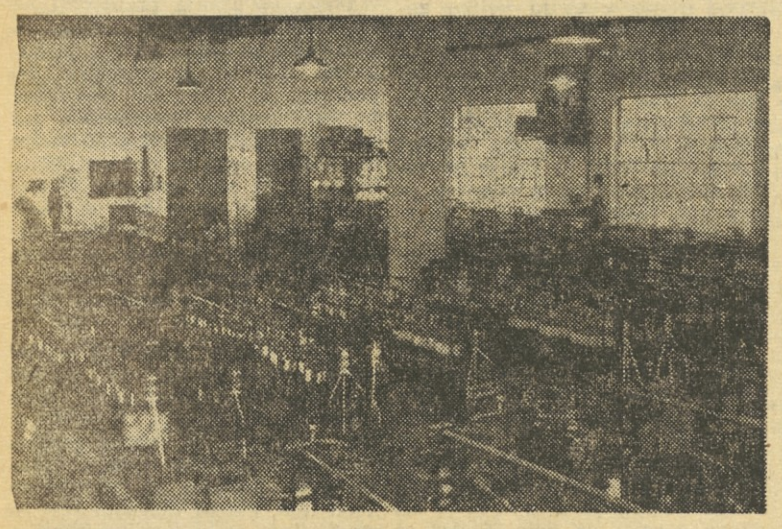

V delavnici mariborske Tekste

Mariborska »Teksta« daleč pred ostalimi

Kolektiv Tekste v Mariboru je pri uvajanju stimulativnejšega načina nagrajevanja že daleč pred nekaterimi večjimi podjetji v mariborskem okraju, kjer šele pripravljajo obračunavanje stroškov in dohodkov po poslovnih enotah. Že s 1. januarjem so opustili delitev dobička, podjetje razdelili na pet ekonomskih enot, uvedli nagrajevanje po enoti proizvoda in dnevni izračun osebnih dohodkov, gibljivi del dohodka pa izplačujejo sproti vsak mesec. Vsak delavec si sedaj lahko sam izračuna dnevni zaslužek. Kaže pa, da bi bilo bolje, če bi tarife za posamezna dela ali opravila predstavljale čisti zaslužek, kajti odštevanje 35% kosmatega dela dohodkov dela nekaterim precej preglavic. Na ta način so uredili tudi v mariborski Strojni.

Ni odveč, če omenimo, da v Teksti nagrajujejo po učinku že več let, kar ima tudi ugodne rezultate v proizvodnji. Kljub temu, da imajo skoraj popolnoma izrabljen strojni park, saj je veliko strojev v pletilnici starih več kot 60 let, so uspehi z vestim vzdrževanjem obdržati dosedanjo raven proizvodnje in jo še povečali. V preteklem letu so povečali proizvodnjo za okoli 5%, čeprav v zadnjih dveh letih delajo samo v dveh izmenah. Tedaj so namreč odpravili nočno delo za žene.

Težave imajo z investicijskimi krediti. Za predvideno rekonstrukcijo podjetja bi potrebovali pol milijarde dinarjev. Potem bi bilo moč izdelati dvakrat več sukanca in pozamenterije. Želijo usvojiti tudi proizvodnjo efektnih sukancev, ki jih sedaj pretežno uvažamo. Teksta je za sedaj edini proizvajalec lanenih sukancev v državi. Razen tega izdelujejo večnitni bombažni sukanec, elastične trakove, vezalke in drugo.

Tudi strokovno izobraževanje niso zanemarili. V ta namen so nedavno uredili svoj center za izobraževanje. K. A.

PISMA NA NAŠ NASLOV

Sprememba obdavčenja na osebni dohodek

V »Delavski enotnosti« št. 14 z dne 9. aprila 1960, ste tovarišu Tonetu Falatovu iz Podbrda obrazložili, da predpisi o obdavčevanju osebnega dohodka ne upoštevajo razlik, če je nekdo sam zaposlen ali če preživlja s svojimi prejemki več članov družine. Slišal pa sem, da je ta stvar sedaj spremenjena. Ali bi mi lahko pojasnili, kako je sedaj z plačevanjem davka na osebni dohodek?

M. R. Sevnica

Res je, omenjenemu tovarišu, smo stvari pojasnili tako, kot so bile v veljavi dotlej. Prav imate, zakon o davku na osebni dohodek je spremenjen. Ne v celoti, spremenjeni so le nekateri členi in prav te spremembe upoštevajo že izrečene pomisleke.

Zvezna ljudska skupščina je na zadnjem zasedanju med drugim s spremembami in dopolnitvami zakona o davku na osebni dohodek državljanov, uveljavila nekatere olajšave. Najprej je treba povedati, da od 1. januarja 1960. leta in naprej plačujejo državljani davek na osebni dohodek šele, ko le-ta presega znesek 700.000 dinarjev in ne kot doslej, ko je bila ta izhodiščna osnova določena s 500.000 dinarji čistega letnega osebnega dohodka. Tako bo sedaj tisti, ki ima osebni dohodek od 700.000 dinarjev do milijon dinarjev plačal 5% davka, od milijon do milijona in pol dinarjev 10% davka itd.

To spremembo izhodiščne osnove je kazalo uveljaviti, zato, ker so prav zavoljo vzpodbudnejšega nagrajevanja po delu tudi porasli osebni dohodki in ker so državljani dobili tudi določeno nadomestilo za zvišanje najemnin.

Zato, da bi dosegli pravilnejšo obdavčitev glede obdavčevanja dohodka od avtorskih del, ki jih ni moč uresničiti v enem letu, temveč jih avtorji (slikarji, kiparji in podobno) uresničijo v dveh ali treh letih, je uveljavljeno načelo, da se pri obdavčevanju na ta način doseženi dohodek razdeli na več let, vendar največ na tri leta. Seveda mora to avtor sam zahtevati, pristojni organi pa lahko terjajo za to tudi mnenje pristojnega združenja umetnikov oziroma znanstvene ustanove.

No, in sedaj odgovor na vprašanje, ki ste ga nam zastavili.

S spremembami in dopolnitvami omenjenega zakona je uveljavljeno tole načelo: davčnemu zavezancu, ki v gospodinjstvu vzdržuje ženo in otroke, ki se redno šolajo, ali starše, ki so nesposobni za delo, se zmanjša davčna osnova za 50.000 dinarjev, in sicer za vsakega takšnega člana v gospodinjstvu, toda največ v skupnem znesku do 200.000 dinarjev. Uveljavljena dopolnitev je torej davčna olajšava za državljane — zavezance tega davka, ki morajo vzdrževati otroke, ženo ali starše s svojimi osebnimi dohodki.

UREDNIK

Velenjski rudarji, kroparski kovači, kranjski tekstilci, delavke Kartonažne, vrhniški usnjarji, jeseniški železarji — skratka vsi, ki poznate Fieso in imate v njenem slikovitem zalivu svoj dom oddiha — spet vas vabi dobro, staro morje! — Lansko leto je preživelo svoj dopust v počitniških domovih delovnih kolektivov 37.177 delavcev in članov njihovih družin; koliko jih bo letos? — Lansko leto je bila osvežujoča kokta po 60 dinarjev; po koliko bo letos? — Nekateri upravniki domov so se že motorizirali — zapeljala jih je slepa asfaltna cesta! — Obetajmo si torej manj problemov okoli preskrbe s sadjem in z zelenjavo. — Prvi gostje, prva vprašanja, prvi odgovori in — prvo sporočilo!

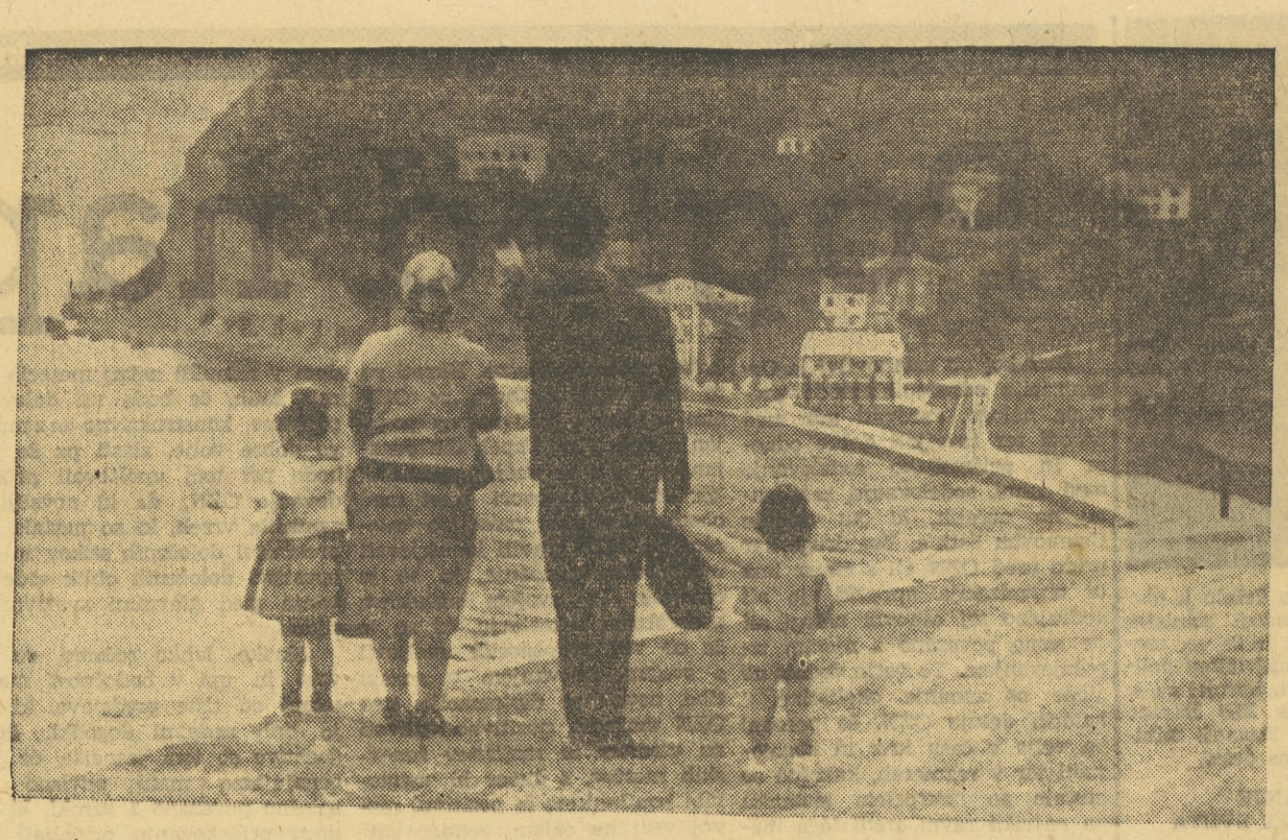

Le morje ostane staro

Na vprašanje — »Vaša želja na začetku letošnje sezone?« — odgovarjajo: Miro Kraljič, upravnik doma oddiha kranjske »Tiskanine«, Ludvik Vranjek, upravnik doma velenjskih rudarjev, in Vinko Bernot, direktor hotela »Turist« v Ankaranu.

»Od našega doma, ki je malone tik ob morju, je speljana lepa asfaltna cesta. Vije se po strmem pobočju mimo drugih domov oddiha in bi morala biti po vseh pravilih speljana prav do Pirana. Toda ni! Vhod v mesto ji zapira stara hiša, za katero nam piranska občina že dolgo obljublja, da jo bo podrla. Ker pa je v tem primeru laže obljubiti kot storiti, bi želel, da bi se bajta podrla sama; sicer nam cesta ne odtehta piškavega oreha!«

»Na drugo niti ne pomislim, kot samo na sadje in na zelenjavo. Lansko leto sem te dobrine tovoril z oslom; letos mi je kolektiv kupil motor. Lansko leto sem lahko obiezel le okoliške zadruge, letos jo bom potegnil prav do Postojne, če

»In to je komaj na začetku sezone, kaj šele bo!«

bo treba! No, oslovske noge mi niso delale preglavic, kolesa motorja mi pa že zdaj nagajajo. Torej — čim manj neprijetnih srečanj z žebljiI«

»Želja? Da bi bilo vse polno tujih gostov. Čeprav je pri nas že zdaj, v predsezoni, več gostov, kot jih je bilo ob teh času lani, nihče od našega kolektiva ni zadovoljen. Slabe vremenske napovedi so kot zapornice, ki ustavijo marsikateri avtobus. Oblakom pa se pridružuje še konkurenca, s katero se še nismo začeli resneje ukvarjati! Morali se bomo...«

Prepad

Razpoloženje gostov je zamrlo ob računu, ki je zdrknil izpod natakarjevih prstov.

Gostje so plačali. Vsak je poplaknil slabo voljo z ostankom pijače.

»Ankaran nas ne bo videl tako kmalu!«

Besede je ujel šef strežbe. Tisti hip je bil pri gostih. Hotel je vedeti, zaradi česa takšna zamera!?

»Dragi ste, do hudiča ste dragi!«

Šef strežbe je pogledal račun. Poklical je natakarja. Ta je skomignil z rameni in — vrnil dva tisočaka, za katera se je »urezal«.

Gostje so odšli.

V času, ko je sezona pred vrati, primanjkuje strežnega osebja. Hotel ali restavracija vzameta kogarkoli, le da stoji na svojih nogah. Ti, tako imenovani »sezonci«, pa hočejo zaslužiti. Ime kolektiva jim ni nič mar, s poštenostjo pa se je prenekateri že zdavnaj sporekel.

Če kolektiv odkrije njegov »zmotil sem se pač!«, kaj hitro dobi v obraz:

»Pa me odpustite, lahko grem drugam!«

Seveda, zdaj, ko primanjkuje strežnega osebja, ga bodo povsod z veseljem sprejeli, tudi v Ankaranu.

*

Ob dveh po polnoči je bilo še zmeraj vse polno gostov. Možje v belem so zaspano iskali s svojimi pladnji prostor med mizami.

»Končajmo že, saj je jutri še en dan!«

»Vsaka gostilna zapre ob enajstih, mi pa...«

Direktorju, kateremu so veljali protesti, ni preostalo drugo, kot da je naročil strežni mizi, naj odtoči naročeno, potem pa — konec.

Natakarji so se oddahnili.

Nenadoma pa se je našla med njimi in direktorjem Jožica. Drobna kot je, je stopila na prste:

»Kdo je tu zaradi koga, mi ali gostje? Zdaj, ko ustvarjamo promet, smo nenadoma utrujeni, ne moremo več! Dopoldne in popoldne pa prodajamo kislo vodo. Nič ne bomo končali, stregli bomo in četudi do jutra!«

Nihče ji ni ugovarjal. Gostje so naročali in natakarji so stregli. Luči so gorele na vrtu, v točilnici, v kuhinji, kletar je valil sode...

Jožica je končala gostinsko šolo. Komaj drugo leto je član delovnega kolektiva v hotelu »Turist«, a že uveljavlja svoj prav med »starimi gadi«.

*

Ail pa primer hotela »Triglav« v Kopru:

...vratar, ki prodaja cigarete, si rad prilasti pet dinarjev pri škatlici Morava. Če ga kupec začudeno pogleda, ga vratar mirno zavrne, češ, to je pa hotelska usluga!

Kolektiv obsoja takšno samovoljno zaslužkarstvo na račun gosta!

Ob tem pa strežno osebje v kavarni vse drugače privablja goste.

Gost je naročil kavo. Prinesel mu jo je France. Gostu pa kava ni bila všeč. France se mu je vljudno opravičil in — zamenjal kavo!

*

Prepad, ki čedalje bolj zeva med poklicnimi gostinskimi delavci, pa ni prepad med staro in novo generacijo, pač pa med gostinci starega kova in zavzetejšimi gostinskimi močmi, ki hočejo približati ljudem gostinske usluge.

Vse prerekanje okoli nadurnega dela, okoli nedovoljenega zaslužkarstva in tudi okoli napitnin, pa različnih cen, ustrežljivosti in kaj vem še okoli česa — odslavlja z dnevnega reda — nagrajevanje po učinku!

Nagrajevanje po učinku, kot ga že poznajo v hotelu »Zora« v Izoli, v »Palacu« v Portorožu, v »Metropolu« v Piranu, v hotelu »Triglav« v Kopru in ga z letošnjo sezono uvajajo tudi v hotelu »Turist« — Ankaran, pa v gostinstvu in turizmu ne pomeni samo nov sistem delitve dohodka, pač pa predvsem drugačen odnos gostinskih delavcev do gospodarjenja in do gostov. V oblikovanju tega novega odnosa pa se še srečujemo z delavci starega kova in seveda z delavci, ki na naši strani prepada uresničujejo svoj delovni program v korist obiskovalca.

Od profesionalisto k amaterjem

Z drugačnimi, nemara celo otipljivejšimi problemi pa se prav te dni ukvarjajo »amaterji« gostinsko-turistične stroke, upravniki in ekonomi delavskih domov oddiha. Le še nekaj dni in vseh 3680 ležišč v Piranu in v okolici bo zasedenih. Občina si zavoljo tega ne beli lase, prvi stanovalci domov — predvsem upravniki in ekonomi — pa že presneto resno razpravljajo o možnostih nabave blaga, mleka, sadja in zelenjave, mesa ter drugih dobrin v času, ko se bodo jedilnice v Fiesi napolnile do zadnjega kotička po štirikrat dnevno.

Z živinorejskimi centri so že zdaj težave! Čeprav se kmetijci v koprskem okraju lahko pohvalijo s 5000 glavami plemenite pasme, zadruge in posestva nočejo podpisovati pogodb s posamezniki. Pravijo, zdaj, dokler je povpraševanje večje od ponudbe, nam to res ni treba!

Tako v tem primeru Fiesi ne preostane drugo kot, da si organizira prevozno sredstvo, s katerim bodo počitniške skupnosti kupovale meso povsod drugod, le v bližnji okolici Pirana ne. Ali pa bo spet na vrsti podkupovanje, ki je bilo lansko leto priljubljena igra v domačih mesnicah.

Težave so tudi s sadjem in zelenjavo! Mestne postojnske trgovine res nimajo toliko denarja, da bi lahko zgradile sistem boksov, ki bi bil v Fiesi sicer zaželen. Občina Piran pa kot da rada vidi, da ji Postojna pri preskrbi s sadjem in zelenjavo pomaga, tudi rada zamiži, če nanese beseda na denar in na morebitne investicije.

Upravniki pravijo:

»Dokler je na Kranjskem še dovolj solate, nam res ne bo treba gristi nohtov. In če je usoda koprske špinače takšna, da mora vandrati na Kranjsko in se od tam vračati na morje in v naše lonce, je pač takšna!«

In mleko?

Z njim je že zdaj prav toliko težav kot z vinom in s kokto, pa s pivom!

»Izbira je lahka! Alkohol je vendar cenejši!«

Prav te dni se dogovarja hladilnica v Dekanih s pivovarno Union o dodelitvi posebnega oddelka hladilnice za skladišče piva. Posrednik je — »Pivo-promet« Izola. Na to bi seveda lahko mislili že prej, tako kot bi se tudi piranska občina lahko že na začetku tega leta spomnila na »pomladitev« obalne ceste. Nevarnosti, da bodo avtobusi morali odslavljati svoje potnike pol kilometra pred mestom in celo tri kilometre pred Fieso, se pridružuje še ta, da bodo morali ti potniki gasiti svojo žejo z dragim pivom!

Sploh pa je z vsemi hladilnimi pijačami ista pesem! Kokta je dražja od vina, sadnih sokov ni, led je še vedno salamensko zasoljen (hladilnica Dekani ga sicer prodaja po 125 dinarjev kos, v Piranu pa je kos ledu že 250 dinarjev!) in...

Tovariš Kraljič je potožil:

»Nam le ni vseeno, po koliko kaj prodajamo! Tudi nam ne more biti vseeno, koliko stanemo tovarno, delovni kolektiv. Tisti tam v Ankaranu le naj prodajajo steklenico piva po 400 dinarjev, če so to tako izkalkulirali, mi pa tega ne moremo. Pa tudi nočemo!«

»Slepa cesta«, z bajto na koncu, ki naj bi se »sama podrla«

Tovariš Vranjek je dodal:

»Le kakšen dopust je to, če te cene prisilijo, da čepiš doma ali pa v morju. Morje res ostaja staro iz leta v leto, vse ostalo pa se izpreminja kot aprilsko vreme! Čas bi bil, da bi se še marsikaj drugega temeljito izpremenilo!«

Na kaj je meril?

Lahko, da na odnos občine ali pa okraja, ki bi se morala zavzeti v boju za stabilizacijo cen za takšno organizacijo preskrbe v trgovski mreži, ki bi cenila, ne pa kot danes, dražila prepotrebne dobrine.

Tovariš Bernot pa pravi:

»Tuji gostje naj plačajo in četudi kokto po 70 dinarjev! Prav je, in tudi naš interes je, da svoj denar puste pri nas, ne pa, da ga, kot je bila doslej njihova praksa, pri nas privarčujejo, potem ga pa zapravijo v sosednji Italiji. Mi smo naš Ankaran razdelili — v Konventu (v hotel preurejen samostan!) je strežba draga, v spodnji restavraciji pa so cene dostopnejše. V spodnji restavraciji bomo čez poletje tudi uvedli enolončnice in cenena kosila!«

Ob tem pa ni dejal nobene na račun še vedno neurejene preskrbe, ki grize amaterje, profesionaliste pa zaenkrat še niti ne! (Beseda o konkurenci pa najbrž le ni bila izgovorjena samo na račun vremena, strežbe, A ali B kategorije...?)

*

Pred nekaj dnevi so trije tuji gostje — Avstrijci — vprašali upravnika Delavskega doma oddiha »Tiskanine«, če bi se lahko nastanili pri njem. Rekli so:

»Cena ni važna! Vaše domače usluge so nam tolikanj pri srcu, da bi najraje preživeli svoj dopust pri vas!«

Tovariš Kraljič jim seveda ni mogel ugoditi. Kljub temu pa so Avstrijci redni gostje doma. V Piranu nočujejo, dan pa prežive med prvimi dopustniki v Fiesi.

Domačnost torej lahko preigra vse vremenske neprilike! Le-ta, ki je v večji meri lastnost gostincev amaterjev kot pa gostincev profesionalistov, je prav gotovo najizbranejša vrednota, katero si vsak želi, posebno še, kadar je na dopustu.

DUŠAN KRALJ

Parketarska zgodba

Pričelo se je takrat, ko je prišel eden izmed parketarjev celjske »Opreme« »nekoliko dobre volje«, zato, ker je bil slabe volje, na občinski sindikalni svet Celje.

»Ali je to pravica, tovariši?« je zahripal. »Poglejte, kaj sem dobil od plače! Direktor me je kaznoval. Ali je to pravica?«

Administratorka je prišlecu na majavih nogah ponudila stol, predsednik sveta pa je po krajšem premisleku (ne glede na stanje, v katerem je bil parketar — gre vendar za nepravilnost) zavrtel številčnico telefona...

Začetek zgodbe seže nekaj mesecev nazaj.

»Oprema« je sklenila pogodbo za polaganje parketa v novo zgrajenih velenjskih blokih. Ker je bilo to terensko delo, je podjetje poskrbelo za stanovanja in prehrano svojih delavcev in jim obljubilo terenski dodatek zaradi večjih stroškov za prehrano, stanovanje.

Skupina parketarjev se je torej odpeljala v Velenje in pričela z delom. Nekateri mlajši delavci so se vselili v pripravljena stanovanja. Čudili pa so se, da ni tam tudi njihovih starejših tovarišev, s katerimi skupaj delajo. Kje neki oni spijo? Nobeden nima v Velenju svojcev. Uganka je bila kmalu razvozlana, ko je eden »pogrešanih« nagovoril mlajšega parketarja, fanta, ki je prenočeval v pripravljenih prenočiščih:

»Kaj si nor, da spiš tam? Nekaj dni boš že zdržal brez postelje. Tisto, kar plačuješ za sobo, je bolje, da zapiješ ali spraviš v žep!«

»Kje pa bom spal?«

»Ti bom takoj pokazal.«

In pokazal mu je — sobo v še nedograjenem bloku.

»Tam na njivi vzemi nekaj snopov pšenice in imaš posteljo — zastonj.«

Z »novo posteljo« pa so nastale težave. Pšenični snopi še niso bili omlateni in kmetje so se pritožili. Tudi delovodja se je razburil, zato so jih morali odnesti nazaj. Pa so se spet znašli in v sobo nanosili slamo. Mraz je pritiskal! In so si zakurili v nedograjeni, vendar že prepleskani sobi.

Kjer je ogenj, je tudi dim. Ko so parketarji končali svoje delo ter se izselili, so bile stene sive, počrnele.

Stavbe je gradil »Ingrad«. Ob predaji pa investitor seveda ni hotel prevzeti sajaste sobe. Znova so prišli pleskarji. »Ingrad« je poslal račun za pleskanje — blizu petdeset tisočakov« — »Opremi«, mizarstvu in parketarstvu, Celje.

Direktor »Opreme« je nagubal čelo.

»Oprema' nima s tem ničesar opraviti. Kdor je napravil škodo, naj jo povrne.«

Niso dolgo iskali krivcev. Bila je to skupina sedmih parketarjev, ki je »stanovala« v nedograjeni sobi.

Direktor se je spomnil na pravilnik podjetja, ki ga pooblašča, da sam odloča o povračilu škode do 10.000 dinarjev. Računal je: 48.000 deljeno s sedem je približno 6857 dinarjev. Tisti namreč, ki so dlje stanovali v stavbi, bodo plačali več, ostali manj.

Kmalu so bile napisane odločbe in direktor jih je podpisal. Ob prvem izplačilu so prizadetim odtegnili določeni znesek. Nekateri so plačali, ne da bi zganili s trepalnicami, drugi pa so protestirali...

Parketar na majavih nogah, ki je prišel na občinski sindikalni svet, je bil med tistimi, ki so bili prepričani, da se jim je zgodila krivica.

Ali se mu je res?

Sindikalna podružnica »Opreme« je sodila, da je direktor pravilno postopal. Nekaj pa je prezrla! Res, povzročeno škodo je bilo treba povrniti. Direktor pa bi se lahko pogovoril s prizadetimi. Delavcem bi moral izročiti odločbe, preden jim je odtrgal zahtevani znesek. Tega pa bi lahko delavci plačali tudi v obrokih. Na posredovanje občinskega sindikalnega sveta so se v »Opremi« odločili, da bodo znesek za povračilo škode odtegovali v obrokih.

In nauk te zgodbe? Skriva se v vprašanju: Kaj pa je k temu dejala disciplinska komisija delavskega sveta »Opreme«?

Odgovor: Take komisije delavski svet tega podjetja sploh ni izvolil, sindikat pa tega tudi ni zahteval.

In kako potrebna bi bila prav v »Opremi«, govori ta parketarska zgodba.

D. D.

»Pomlajevanje« obalne ceste v Piranu je za sedaj le otrokom v veselje! (Foto: Milan Šparovec)

DOGODKI V SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

NAŠA RAZSTAVA V MOSKVI

V četrtek so v Moskvi odprli jugovansko razstavo blaga za široko potrošnjo. Razstavo s približno 5000 predmeti je odprl član Zveznega izvršnega sveta Avdo Humo.

Na moskovski razstavi smo pokazali proizvode nad 200 tovarn, ki proizvajajo blago za široko potrošnjo. V večini so izdelki tekstilne industrije ter obutev in usnjena galanterija. Potem se zvrstijo glede številnosti industrija pohištva, živilska industrija, elektroindustrija itd.

Med prvo jugoslovansko gospodarsko razstavo v Moskvi bodo prikazovali jugoslovanske filme in prirejali koncerte jugoslovanske glasbe.

NOVA MAROŠKA VLADA

Maroški kralj Mohamed V. je objavil razglas, v katerem je ljudstvu sporočil, da je prevzel oblast in postal predsednik nove vlade. Podpredsednik je prestolonaslednik Mulaj Hasan. Prevzem oblasti je kralj razložil s težavami pri sestavi nove vlade in z dejstvom, da je treba pred upostavitvijo ustavne monarhije politično, družbeno in gospodarsko reorganizirati deželo. Vladni ukrepi v tej zvezi naj bi utrdili neodvisnost in deželi zagotovili razvoj.

Kralj Mohamed V. je poudaril, da se njegova vlada zavzema za odslovitev tujih sil, za gospodarsko osamosvojitev, za boj proti brezposelnosti in za graditev lastnega administrativnega kadra. Vlada bo vodila zunanjo politiko v skladu z načeli neodvisnosti, ostajala bo izven blokov, z vsako deželo pa bo pripravljena sodelovati na temelju enakosti in spoštovanja suverenosti.

Kralj je v razglasu napovedal, da bo Maroko postal v dveh letih ustavna monarhija z zajamčenimi pravicami državljanov do osebnih in političnih svoboščin in z izvoljeno vlado.

150 LET ARGENTINSKE NEODVISNOSTI

Slovesno so proslavili 150-letnico neodvisnosti Argentine. Proslavi je prisostvovalo veliko število tujih delegacij, med njimi tudi jugoslovanska pod vodstvom predsednika Izvršnega sveta Slovenije Borisa Kraigherja.

Voditelj jugoslovanske delegacije je prejšnjo soboto obiskal argentinskega predsednika Arthura Frondisija.

BEOGRAD — Našo deželo je obiskal belgijski zunanji minister Pierre Vigny. Imel je že več razgovorov z našimi najvišjimi političnim predstavniki. Sprejel ga je tudi podpredsednik ZIS Edvard Kardelj. Na sliki: Zunanji minister Vigny na desni

ZASEDANJE VARNOSTNEGA SVETA

V ponedeljek se je začelo zasedanje Varnostnega sveta. Razpravljajo o sovjetski pritožbi proti ZDA zaradi agresivnega dejanja v zvezi z vohunskim letalom, ki so ga ZDA poslale nad sovjetsko ozemlje.

Sovjetski zunanji minister Gromiko je rekel v svojem govoru, da polet letala »U-2« nad sovjetsko ozemlje po sestanku Hruščev–Eisenhower v Camp Davidu in neposredno pred konferenco na najvišji ravni »sodi med najbolj perfidna dejanja v zgodovini«. Dejal je, da je polet tega letala mogoče primerjati le z napadom Japoncev na Pearl Harbour, in dodal, da takšno agresivno dejanje kaže, da so ZDA hotele torpedirati pariško konferenco.

Gromiko je razložil predlog resolucije, v kateri je rečeno, da agresivna dejanja ameriškega vojaškega letalstva ogrožajo splošni mir in da je vdor ameriškga letala agresivno dejanje, ki ga Varnostni svet obsoja.

Ameriški delegat Cabot Lodge je ravnanje svoje vlade opravičeval z bojaznijo pred nenadnim napadom. Ponovil je ameriški predlog o »odprtem nebu«, ki ga sovjetski minister smatra za poskus, uzakoniti vohunsko dejavnost ameriških vojaških sil.

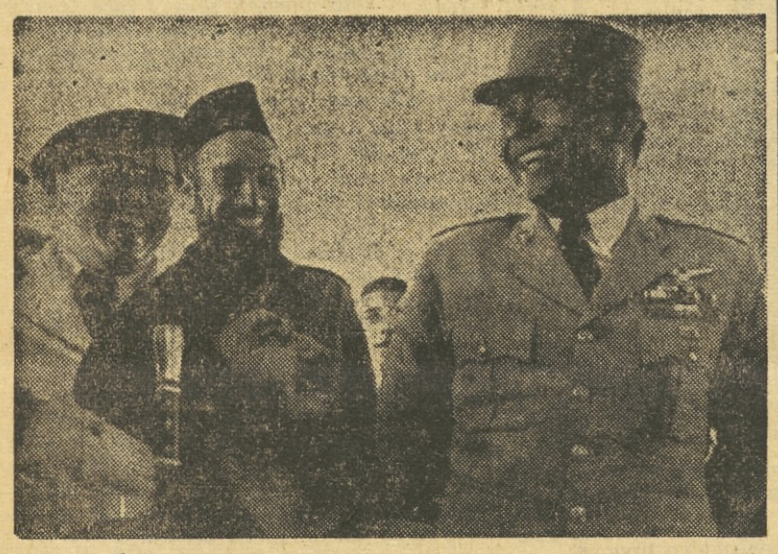

HAVANA — Predsednik Sukarno, ki je letos obiskal že številne dežele, se zdaj mudi na Kubi. Na fotografiji: med kosilom v kmetijski zadrugi »El Rosario« sta kubanski predsednik Castro in predsednik Sukarno zamenjala čepici

POTRES V ČILU

Po neuradnih podatkih je zahteval potres, ki je prejšnjo soboto zajel južni del Čila, nad 9000 človeških žrtev, okoli 15.000 ljudi pa je bilo ranjenih. Sto tisoče ljudi je brez strehe. Katastrofa je prizadela predvsem mesta ob obali, posledice razdejanja pa je še povečala voda, ki je poplavila ogrožena področja.

Zadnje dni je bilo več manjših potresov, ki so zahtevali nove človeške žrtve.

Potresi v Čilu so povzročili katastrofalne tektonske morske valove, kakršnih že dolgo ne pomnijo na Tihem oceanu. Ti valovi so najbolj prizadeli Japonsko, kjer je bilo po prvih poročilih mrtvih 220 ljudi, več sto pa ranjenih. Plima je zajela področje od Hokaida na severu do Kiušija na jugu in napravila veliko gmotno škodo. Prebivalstvo večinoma ni bilo pripravljeno na nevarnost, ki je nastopila sredi noči.

Val je zajel tudi Havajske otoke, kjer je bilo nad 50 smrtnih žrtev, potem pa Avstralijo in Novo Zelandijo. Precej materialne škode je tudi na Filipinih.

Francoski, britanski in argentinski predstavniki so dejali, da poleta tega letala ne smatrajo za agresijo, poljski delegat pa je podprl predlog sovjetske resolucije.

NACIONALIZACIJA V ZAR

Vlada ZAR je v torek nacionalizirala ves tisk in mestni promet v egiptovski in sirski pokrajini. Nacionalizirana časopisna podjetja je prevzela Nacionalna unija, nova politična organizacija ZAR, ki bo za vsak list in revijo formirala organe in dajala dovoljenja za opravljanje novinarskega poklica. Dosedanji lastniki bodo dobili odškodnino na osnovi sodne ocene, vendar jim zakon prepoveduje nadaljnje delo v bivših njihovih listih.

Mestni promet v ZAR je imela v rokah majhna skupina miljonarjev, ki so delali vladi vrsto težav, zato je morala večkrat uveljaviti restriktivne ukrepe. Po nacionalizaciji pričakujejo znatno izboljšanje v mestnem prometu.

Najnovejši nacionalizacijski ukrepi so nadaljevanje nedavnega sklepa vlade, da bo nacionalizirala banko Misr, najmočnejši privatni trust v ZAR.

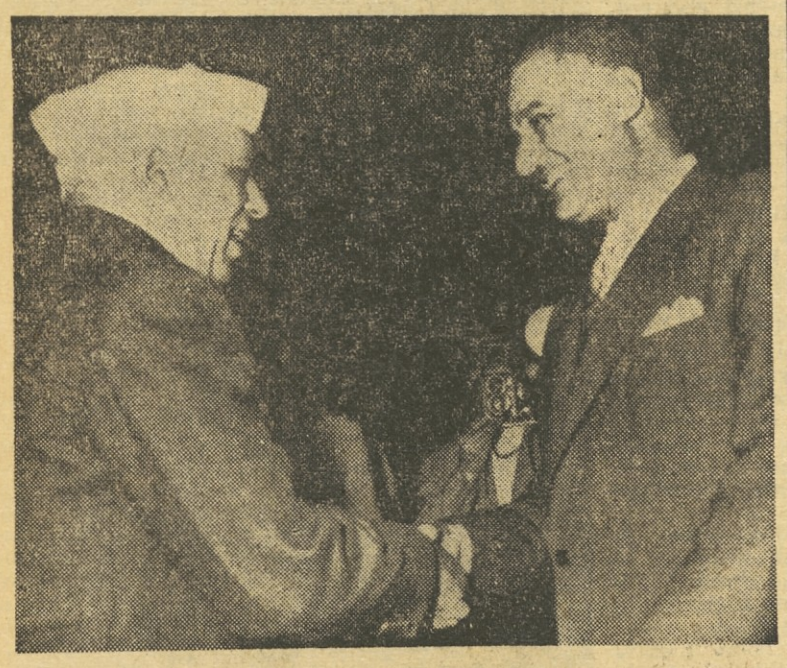

KAIRO — Predsednik indijske vlade Nehru je te dni obiskal Naserja. Pogovorila sta se o mednarodnem položaju in obravnavala številna vprašanja glede odnosov na Bližnjem in Daljnem vzhodu. Predsednik Nehru je ob tej priložnosti obiskal tudi naš odred na Sinaju in se z vojaki dalj časa prisrčno razgovarjal. Na fotografiji: predsednika Nehru in Naser na kairskem letališču

komentar — komentar — komentar — komentar — komentar — komentar — komentar

Pogled naprej

Že takoj ob ustanovitvi je Organizacija združenih narodov prevzela nalogo, varovati mir med narodi ter razvijati dobre odnose in prijateljsko sodelovanje med njimi, sodelovanje, zasnovano na načelih, ki jih vsebuje Ustanovna listina. Vse drugo, kar pride pred OZN ali s čimer ima ta organizacija opraviti, je ali podrejeno tej osnovni nalogi ali pa tesno povezano z njenim izpolnjevanjem. To velja vedno, ne glede na zunanje okoliščine, v katerih deluje OZN, še posebej pa velja v času kriz in negotovosti ter v razmerah, kakršne so nastale po neuspelem sestanku na najvišji ravni sredi tega meseca.

Položaja, ki je nastal, ko so se najvišji voditelji štirih velesil v Parizu razšli, bi ne mogli označiti kot posebno kritičnega, vendar je takšen, da se je na raznih straneh izoblikovala potreba, poklicati OZN, naj s svojo navzočnostjo in dejavnostjo pripomore, da se kriza ne bo poslabšala in podaljšala, da bi ne bil prekinjen začeti proces pomiritve. V očeh mnogih ljudi in državnikov je namreč pariška kriza v nekem smislu neuspeh določene oblike pogajanj, zato je nujno iskati druge, širše oblike, da bi preprečili poslabšanje položaja ter zagotovili pomiritvi po svetu nemoten nadaljnji razvoj.

Precej znamenj kaže, da gre za resno krizo. Na prvem mestu naj omenimo način, kako so se predstavniki velesil v Parizu razšli. Torej ni dvoma, da bi morala nastopiti Organizacija združenih narodov in s svojo blagodejno navzočnostjo vplivati na to, da bi zadeve in odnose usmerili po zaželeni poti.

Znano je, da se OZN udejstvuje v raznih oblikah in da lahko vpliva na razvoj posredno in neposredno, pač glede na objektivne možnosti in potrebe. Razlogi za prepričanje, da bi njeno delovanje blagodejno vplivalo, so predvsem v njeni široki sestavi ter v čedalje večjem vplivplivu neodvisnih, majhnih, srednjih in velikih dežel, ki vidijo v OZN predvsem instrument napredka in miru. Takšna sestava OZN in usmerjenost velike večine njenih članic postopno spreminjata to organizacijo v svetovni parlament, v najširši forum svetovne politike.

Po pariški krizi so se mnoge oči ozrle v Ženevo, kjer naj bi se kmalu nadaljevali razgovori treh o opustitvi jedrskih poskusov in pogajanja desetih o razorožitvi. Dejstvo, da ti razgovori niso niti prekinjeni niti odpovedani, priča o tem, da je sedanja kriza verjetno začasna. Hkrati pa to zagotavlja možnost, po OZN čim uspešneje vplivati na pogajanja v Ženevi. Uspeh teh pogajanj je zdaj še večjega pomena, ker so ti razgovori most med obema stranema, most, po katerem bi lahko gradili in utrjevali medsebojno zaupanje, ki se je omajalo. Po svojem uglednem generalnem sekretarju, ki se je že ob več priložnostih uveljavil s svojim delovanjem v smislu tihe, nevsiljive diplomacije, ima OZN možnost, pozitivno vplivati na utrditev in razširitev ženevskih mostov, s čimer bi zagotovila kontinuiteto in pozitivni razvoj vsaj na ožjem, vendar važnem in občutljivem področju odnosov med Vzhodom in Zahodom.

Na razburjene duhove bi lahko pred zasedanjem Generalne skupščine pomirljivo vplival že način, kako bo zasedanje pripravljeno, medtem pa bi po potrebi lahko začela delovati tudi splošna komisija ZN za razorožitev, ki so jo tudi sestavili kot dopolnilo ženevskega komiteja desetih.

Te in podobne oblike delovanja, na primer morebitni dobro pripravljeni stiki med ministri za zunanje zadeve, če bi se zbrali na sedežu OZN, so na razpolago tako generalnemu sekretarju svetovne organizacije kakor tudi nasploh. Za zdaj le malokje razmišljajo o drugačnih oblikah dejavnosti OZN, in sicer verjetno zato, ker se je zvrstilo po pariškem slovesu nekaj pomembnih, spodbudnih znamenj, ki nakazujejo možnost, da se ne bo obnovila hladna vojna in da se odnosi ne bodo še bolj zaostrili.

Ko so se štirje državniki v Parizu razšli, so si prizadevali, da bi prepričali svet in drug drugega, da so pripravljeni na pogajanja in sestanke v drugačnih, ugodnejših razmerah. Zanje je po pariškem sestanku značilna nenavadna previdnost in umirjenost. Od tod tudi zanimiv pojav, da bodo na primer de Gaulle, Macmilan in Eisenhower javno povedali svoje ocene tistega, kar se je zgodilo v Parizu, šele po desetih ali še več dneh po odhodu iz Pariza. S svoje strani je Hruščev zlasti z govorom v Berlinu znatno pripomogel k pomiritvi razburjenih duhov in k zmanjšanju bojazni, da se bodo odnosi nevarno poslabšali.

Ti in podobni pojavi, med katerimi zasluži posebno pozornost samostojno stališče Pariza in Londona tako med pariškimi dogodki kakar tudi pozneje, vsiljujejo zaključek, da bo svet prebrodil tudi to najhujšo krizo v odnosih med Vzhodom in Zahodom v minulih nekaj mesecih in celo letih, če bodo vsi delovali pametno, konstruktivno in z mnogo dobre volje, zlasti pa še, če bodo pri tem upoštevali prizadevanje OZN, da bi nevsiljivo zamašila vrzeli, ki so nastale ob prekinitvi določenih stikov in ob opustitvi določenih oblik sodelovanja med glavnimi svetovnimi silami.

Skrtka, lahko rečemo, da so vtisi in upi v bodočnost manj temni od tiste predstave, ki so jo dali nedavni dogodki. Perspektive so tem jasnejše, če jih ocenjujemo manj odvisno in splošno povezano z vzroki, ki so proti pričakovanju pripeljali do sedanje krize. Kriza sama po sebi ni niti epizoda niti pojav, ki bi nastal po naključju, temveč mnogo prej eksplozija, ki svari. Opomin iz Pariza je prišel v pogojih plime pomiritve, ki je mesece in leta naraščala — prinašale so jo sile miru in neodvisnosti — pod pritiskom zdrave presoje pa je dal tem silam novo spodbudo za akcijo v duhu pomiritve in pameti. Čut odgovornosti, ki so ga pokazali na drugi strani, je skupno s tem pripomogel, da je bila kriza takoj lokalizirana in da je potem začela plahneti, zdaj pa lahko ob vsestranski dobri volji pričakujemo popolnejšo pomiritev in popravljanje porušenih mostov v znamenju večjega medsebojnega spoštovanja in zaupanja kot doslej.

JURE PUTNIK

Dostava na dom

S POTI PO SOVJETSKI ZVEZI

»ČTO TAKOE« sovjetska oblast

Leninov govor leta 1919 vojakom Rdeče armade o tem »Kaj je sovjetska oblast« — magnetofonski posnetek sem poslušal v Smoljnem — mi je dal pobudo, da bi pisal o sovjetih. Seveda mi okoliščine niso omogočale niti nisem imel takih pretenzij, da bi v celoti proučil mehanizem sovjetske oblasti. Moje zanimanje so zbudili rajonski sovjeti kot organi, ki sestavljajo osnovo sitema in so v neposrednem stiku z državljani.

Gre torej za rajonski sovjet.

»Kirovski rajon« v Moskvi ima 140.000 prebivalcev, zavzema pa površino 550 ha. Industrija je srednja. »Moskovski rajon« v Leningradu šteje 300.000 prebivalcev. Po industrijski moči, komunalni graditvi in številčnosti partijske organizacije je to najmočnejši rajon v Leningradu.

Obiskal sem ta dva rajonska sovjeta. S predsednikoma in z njunimi sodelavci sem se več ur pogovarjal o delu sovjetov.

SESTAVA IN ORGANIZACIJA

Na volitvah leta 1959 je bilo v oba sovjeta izvoljenih po 250 deputatov. Volijo jih vsako drugo leto. V Leningradu na primer pride po eden na vsakih šest sto volivcev. Med 250 deputati »Kirovskega rajona« v Moskvi je 153 moških in 117 žensk, 140 je članov KP SZ, 15 komsomolcev, drugi pa so nepartijci. Delavcev je 109, inženirjev, tehnikov in nameščencev pa 141. Podobno je sestavljen tudi »moskovski sovjet« v Leningradu.

Vsak deputat dela v eni izmed stalnih komisij sovjeta. Rajonski sovjet v Leningradu ima dvanajst stalnih deputatnih komisij, moskovski pa deset. Komisije so naslednje: za proračun, za stanovanjsko, kulturno in komunalno graditev, za vzdrževanje stanovanjskega sklada, za ureditev in čistočo rajonov, za kulturo, za komunalno gospodarstvo (kopališča, brivnice, kemične čistilnice), za trgovino in družbeno prehrano, za zdravje in socialno zavarovanje, za izobraževanje ter za administracijo in pravo.

Komisije proučujejo vprašanja »s svojega sektorja« in predlagajo sklepe izvršnemu komiteju sovjeta. Ta jih rešuje v svoji pristojnosti ali pa jih predloži na plenarnem zasedanju. Izvršni komite »Kirovskega sovjeta« v Moskvi šteje 36 ljudi. Njegov administrativni aparat je organiziran v dvajsetih upravah in oddelkih, kjer je zaposlenih okoli 400 nameščencev.

Industrija na območju rajonskega sovjeta je v pristojnosti sovnarhoza ali federacije ali mestnega sovjeta. V odstotkih je to na primer v Moskvi takole: okoli 90 % sovnarhoz in federacija, 10 % pa moskovski sovjet.

V smislu neposrednega vira dohodkov nima rajonski sovjet nobene pristojnosti nad katero koli gospodarsko organizacijo, v gospodarstvu pa ima naslednja pooblastila: daje predloge za razporeditev nove industrije ter za razdelitev lokalov in prodajaln; dokončno odobrava delitev stanovanj ne glede na to, kdo jih je zgradil; nadzoruje zaščito pri delu in zdravstveno zaščito; od finančnega ministrstva ima pooblastila za finančno nadzorstvo nad izpolnjevanjem planov ter poroča o tem pristojnemu državnemu in po potrebi partijskemu vodstvu.

POPOLNE ALI DELNE PRISTOJNOSTI

Zelo težko je ugotoviti polno ali »čisto« pristojnost rajonskega sovjeta nad raznimi ustanovami. Lahko bi rekli, da je tako rekoč ni. Nenehno se prepleta z višjimi organi, bodisi po liniji sovjetov, bodisi raznih ministrstev.

Z večjimi ali manjšimi pravicami upravlja »Kirovski rajonski sovjet« v Moskvi 240 prodajaln, 52 komunalnih podjetij (kopališč in brivnic), štiri bolnišnice, osem poliklinik, štiri dispanzerje za žene in otroke, trinajst otroških jasli, mlečno kuhinjo, enaindvajset šol, dvaintrideset otroških vrtcev, 152 okrepčevalnic in menz. Menze so povsem v pristojnosti rajonskega sovjeta.

FINANSIRANJE SOVJETOV

Mestna sovjeta Moskve in Leningrada sta odobrila omenjenima rajonskima sovjetoma proračun za leto 1960, in sicer 93 milijonov rubljev »Kirovskemu sovjetu« in 119 milijonov »Moskovskemu rajonu« v Leningradu. (Zanimivo je na primer, da država investira na območju »Moskovskega rajona« po raznih kanalih izven industrije še 370 milijonov rubljev za izpolnitev sedemletke. S to graditvijo in s temi sredstvi nima rajonski sovjet nobene zveze).

Ker se finančna sredstva razdeljujejo od federacije prek republik navzdol, so tudi proračuni rajonskih sovjetov v bistvu proračuni izdatkov. Sovjet pravzaprav v okviru svoje pristojnosti planira potrebe, višji organ pa mu jih v mejah svojih možnosti odobrava. S formalne strani pa imajo vsi ti proračuni kot dokumenti planirane tako dohodke kot izdatke.

Da bo vse skupaj jasneje, bom v glavnih črtah opisal na primer letošnji proračun »Kirovskega rajona« v Moskvi.

Kakor smo že povedali, so odobrili proračun za letos v znesku 93 milijonov rubljev. Postavka »dohodki« je v njem naslednja:

— Prometni davek, ki ga plačujejo vsa podjetja lahke in živilske industrije na rajonskem območju — 47 milijonov;

— dohodnina mestnih podjetij — 25 milijonov;

— davek od dohodka delavcev in nameščencev, ki zaslužijo nad 400 rubljev — 6 milijonov;

— davek na promet filmskih dvoran in gledališč — 4 milijone;

— dohodnina dveh podjetij, v katerih delajo vojni in delovni invalidi — 6 milijonov;

— še nekaj kot darila podjetij.

Postavka »izdatki«:

— zdravstvo — 26 milijonov;

— šole, otroci, internati — 28 milijonov;

— graditev stanovanj — 26 milijonov;

— ureditev rajona — 6 milijonov;

— socialna pomoč po prošnjah državljanov — 1.5 milijona;

— stroški za vzdrževanje knjižnic, kulturnih domov in izdatki za nove knjige — 1.5 milijona;

— administracija, aparat izvršnih komitejev — 1.7 milijonov.

Planiranje potreb od spodaj ter programsko in finančno planiranje z vrha se srečujeta na raznih instancah. Na teh instancah se od spodaj ugotovljene potrebe vključujejo v planirano politiko in v možnosti, ki so določene od zgoraj.

SOVJETI IN DRŽAVLJANI

Ko sem vprašal, o čem odloča sovjet v zvezi z državljani, mi je predsednik »Kirovskega rajona« Aleksej Tihonovič Kosarev odgovoril ne morda povsem točno, zato pa duhovito: »O vsem od rojstva do smrti«.

Po sili statistike evidentira vsaka oblast novorojene in umrle državljane. Jasno je, da dela to tudi sovjetska oblast, vendar gre še dalje. Tako na primer odloča, kateri novorojenček bo šel v te ali one otroške jasli. Rajonski sovjet odloča tudi o tem, kateri otroci bodo šli v ta ali oni vrtec. Odloča o šolanju, zlasti internatskem. Nazadnje izdaja tudi dovoljenja za stanovanje. V »Kirovskem rajonu« mora dobiti stanovanje 7000 družin. Za določene kategorije državljanov — demobilizirane vojake, ljudi brez poklicev, za tiste, ki so prišli iz kazenskopopravljalnih domov, za tiste, ki so jih odpustili z dela itd. — je odločilna zaposlitev. Sovjet odloča o prošnjah in pritožbah državljanov. Izvršni komite »Kirovskega rajona« je na primer lani ob-

CENE POVIŠALI ŠTIRINAJSTKRAT, MEZDE PA ZA PETKRAT

Španski delavci nezadovoljni

Zadnji meseci lanskega in začetek letošnjega leta so potrdili napovedi, da bodo obveznosti, ki jih je sprejela Francova vlada do Evropske organizacije za gospodarsko sodelovanje (OEEC), dejansko poslabšali že tako težavni položaj španskih delavcev in da bo izvajanje tako imenovanega plana gospodarske stabilizacije šlo na račun delavcev ter povzročilo množično brezposelnost, ki je že tako velika, zlasti na kmetijskem področju (menijo, da je med petimi milijoni ljudi, zaposlenih v kmetijstvu, okoli 2 milijona presežne delovne sile).

Ko so Španijo sprejeli v OEEC, je bila gospodarska situacija v deželi po priznanju uradnih strokovnjakov zelo težavna. V poročilu Nacionalni banki je eden znanih španskih ekonomistov opisal trgovski primanjkljaj v minulih štirih letih. Znašal je nad poldrugo milijardo dolarjev ali povprečno okoli 400 milijonov dolarjev na leto. »Bili smo v položaju,« je dejal, »ko bi lahko uravnovesili proračun le z uporabo vseh zlatih rezerv finančnega inštituta in z ameriško pomočjo (o kateri pravijo nekateri krogi, da znaša skupno milijardo dolarjev — op. ur.). Naša moneta, pravi simbol nacionalne suverenosti, naj ohrani stalno vrednost. V resnici pa je pezeta brez vrednosti. Spričo izčrpanih zlatih rezerv je težko najti pot, ki bi zagotovila našemu denarju konvertibilnost, razen če bi najeli tuja posojila.«

Ob sprejemu Španije v OEEC je Franco pristal na celo vrsto ukrepov, kot so devalvacija pezete, kreditne omejitve, liberalizacija gospodarstva, ukinitev različnih valutnih tečajev in občutno zmanjšanje vladnih izdatkov. V poročilu OEEC v španskem gospodarstvu je rečeno, da je treba povečati dosedanjo trgovinsko menjavo s sosednjimi deželami in z ostalim svetom, da je preobrazba iz skoraj povsem »zaprtega« (avtarkičnega) gospodarstva v »odprto« šele v prvi fazi in da so zato potrebne strukturne in organizatorske spremembe, da spremljajo ekonomsko ekspanzijo resna inflacija in plačilne težave z drugimi deželami ter da se je kupnia moč potrošnikov zmanjšala zaradi draginje. OEEC meni, da bi bilo treba za ozdravitev finančnega položaja reformirati valutne tečaje in tuja plačila. S tem so se že odločili za občutno devalvacijo pezete, s čimer so se zvišale cene mnogih izdelkov.

Če hoče Španija izvesti predvidene ekonomske ukrepe, se mora opirati na pomoč iz tujine (okoli 250 milijonov dolarjev od Mednarodnega denarnega sklada, OEEC, ameriške vlade in privatnih ameriških bank). Po nekaterih poročilih bo ta pomoč kmalu dosegla okoli 400 milijonov dolarjev na leto. Že od začetka pa so vedeli — to je pisal tudi »New York Times« — da nastaja zaradi izvajanja programa predloženih reform resna nezaposlenost. Španski napredni krogi in delavske organizacije izven dežele so takoj poudarili, da bo politika zategovanja pasu še bolj otežkočila sedanji položaj.

Sprejem plana za ekonomsko stabilizacijo, ki naj bi bil osnova za preusmeritev španskega gospodarstva in ki naj bi ob izdatni pomoči iz tujine posredno utrdil položaj Francove vlade, je bil dokaz za vse to. Da se zares slabša splošni položaj španskega delavskega razreda, ki ga spremljajo novi valovi političnih represalij in ostrejši zakonski ukrepi, priča vrsta primerov.

Odkar je začel delovati plan, so zaprli mnoga drobna podjetja. Neposredni rezultat naglega propadanja nemonopolističnih podjetij in ukinitve še tistih neznatnih zakonskih jamstev pri odpuščanju delavcev je pojav množične brezposelnosti. Po podatkih iz aprila je brezposelnih že 400.000 ljudi.

Franco je hotel vsaj nekako pomiriti duhove, zato je izdal lani novembra dekret, po katerem bodo nezaposleni dobivali podporo do šest mesecev. Toda pod kakšnimi pogoji? Pomoč znaša 75% nominalnih mezd, (torej 75% vseh prejemkov delavcev, ker so nominalne mezde le del zaslužka), dobivajo pa jo le delavci s stalno pogodbo. Tisti, ki imajo občasne pogodbe — ti so v veliki večini — so avtomatično izključeni in ne prejemajo pomoči. Predpisi prav tako ne veljajo za armado kmetijskih delavcev, za pristaniške delavce, za železničarje, za zaposlene v podjetjih, ki jih finansira država itd. Z drugimi besedami, sto tisoči delavcev, večinoma tistih, ki so pomoči najbolj potrebni, ne prejema podpore.

Delodajalci so neposredno po tem dekretu začeli pritiskati na delavce, naj bi sklepali občasne pogodbe, ker so se tako hoteli izognebiti obveznosti in imeti proste roke. Vrstili so se množični odpusti, tako da je morala celo vlada poseči vmes po delegatu ministrstva za delo.

Druga posledica »ekonomske stabilizacije« je nestalnost ali točneje nagel skok cen ob istočasnem blokiranju mezd. Neposredno po uvedbi plana so se železniške tarife za potniški in blagovni promet zvišale za 40 %, zvišale pa so se tudi cene tekočih goriv, telefonskih storitev, tobaka, prevoza v mestnem prometu itd. Spričo tega so se podražile tudi usluge in nekateri proizvodi, spričo česar so se občutno znižali dejanski zaslužki delavcev.

Statistični podatki o cenah kažejo, da delavski zaslužki niti z dodatki ne morejo zadoščati za najnujnejše potrebe. Tako zasluži kovinar prve kategorije in v prvi coni (višina mezd je določena po conah) 47.5 pezet v osemurnem delavniku. Cene živil so bile lani decembra v Madridu naslednje: kilogram kruha 8 pezet, fižola 24, riža 13, teletine 100, kave 182, liter olja 22.2, 12 jajc pa 36 pezet. V primerjavi z letom 1936 so se cene zvišale 14-kratno, mezde pa le petkratno. Velik del delavcev in članov njihovih družin mora živeti izključno od nominalne mezde za osemurni delavnik, kar znaša 31 do 36 pezet dnevno.

Razumljivo je, da v takih razmerah nenehno narašča nezadovoljstvo, zato skuša Francova vlada z demagoškimi potezami, še bolj pa z represivnimi ukrepi zlomiti odpor. Sredi prejšnjega leta so sprejeli predpise, ki so dali notranjemu ministru in pokrajinskim guvernerjem široka pooblastila za dušenje ljudskega odpora. Upravni aparat je dobil neomejene pravice v zvezi s kaznovanjem vseh nezaželenih. Mnogi menijo, da so te ostre ukrepe uveljavili prav zato, da bi preprečili delavski odpor proti vladnim ekonomskim ukrepom.

Kljub tem oviram pa delavci dajejo duška svojemu nezadovoljstvu. Najpogosteje se borijo v legalnih, vsiljenih fašističnih sindikatih. Na volitvah sindikalnih delegatov delavci pogosto »vtihotapijo« poštene in borbene ljudi, ki zastavljajo določene zahteve in razkrinkujejo režimu vdane sindikalne vrhove. V podjetjih zbirajo podpise za peticije, ki jih potem izročajo delodajalcem in sindikatom. Stavke »prekrižanih rok«, manjša proizvodnja, zbiranje delavcev na sedežih sindikatov so legalne in na pol legalne oblike boja. Delavci pa tudi stavkajo — stavka velja v Španiji za prekršek proti poslušnosti in redu — izdajajo ilegalne biltene (nekatere redno), in aktivno delajo v okviru legalnih organizacij. Lahko rečemo, da zadnje čase močno kombinirajo legalne, poprej zanemarjane, in ilegalne oblike boja.

Čeprav se vse protifrankistične sile še niso združile zaradi razcepljenosti znotraj Španije in izven nje, zlasti med vodstvi delavskih organizacij, se v vsakdanjem življenju zelo pogosto oblikuje skupna delavska fronta ne glede na politično in sindikalno pripadnost. Taki pogosti pojavi napovedujejo možnost uspešnejšega odpora proti Francovemu režimu in odpirajo perspektivo še širše fronte vseh tistih, ki hočejo napraviti konec dolgoletni fašistični temi.

B. RAKIDŽIĆ

---

ravnaval na svojih sejah 9700 takih prošenj in pritožb.

Vsak deputat rajonskega sovjeta mora dvakrat na leto poročati volivcem o svojem delu in o delu sovjeta. Enkrat na mesec mora sprejemati državljane iz svoje volilne enote. V Leningradu se je uveljavila posebna oblika. Z lepaki pozivajo državljane, naj sodelujejo pri obravnavanju važnejših vprašanj, ki bi jih bilo treba urediti na plenarni seji rajonskega sovjeta.

Vsaka stalna deputatska komisija ima aktiv. To je stalna oblika s spremenljivo sestavo. Aktiv mora pomagati komisiji s predlogi in priporočili. Pri vseh šolah, kulturnih klubih, knjižnicah, otroških vrtcih itd. imajo svete državljanov (oziroma roditeljske svete). Ti sveti smejo predlagati ureditev raznih vprašanj.

Letos ustanavljajo v vseh stanovanjskih poslopjih hišne komiteje, potem pa ulične in za skupine ulic. Hišne komiteje volijo vsi stanovalci na splošnem sestanku, ulične pa na sestanku predstavnikov hišnih komitejev.

Njihova prvenstvena naloga je vzgoja. Na razne načine vplivajo na to, da se stanovalci dostojno vedejo, da varujejo poslopje in instalacije, da ne kršijo miru in reda ipd. Hišni sveti skrbijo skupaj s tehničnim predstavnikom stanovanjske uprave za vzdrževanje in popravilo poslopij in inštalacij. Če na primer poslopje ni dobro popravljeno, predsednik komiteja ne podpiše računa, ki ga potem banka ne izplača.

»Ljudske skupnosti«, ki jih imajo zdaj pri vsakem podjetju, pri vsakem uličnem komiteju in ustanovah, namesto milice upostavljajo red in mir na svojem območju. Na območju rajonskega sovjeta je štab »ljudskih skupnosti«. Vsak njihov član ima izkaznico, v kateri so označene njegove pravice in dolžnosti.

Član sme legitimirati vsakega državljana, ki se pregreši proti določenemu redu in ureditvi. Takega državljana mora predati milici ali štabu »skupnosti«. Če ne poseže vmes je odgovoren.

Mnogi ekonomski in družbeno-politični razlogi so v teh 42 letih in pol vplivali na oblikovanje sedanjega sistema sovjetske oblasti. Čas in bodoči razvoj bosta nadaljevala to oblikovanje in bosta vnašala vedno nove spremembe v ta posnetek sovjetski oblasti, kakor ga je ujelo reporterjevo oko na pomlad 1960.

DANILO KNEŽEVIĆ

Enodušnost na Kubi

»Po revoluciji se je znatno izboljšal položaj delavcev in kmetov,« je izjavil Mišo Pavičević po vrnitvi s Kube

»Domovina ali smrt!« »V znamenju tega gesla je potekala letošnja prvomajska proslava na Kubi. V izredno navdušenih sprevodih je samo v Havanni manifestiralo enotnost kubanskih delavcev, kmetov in mladine ter njihovo pripadnost revoluciji nad 1,200.000 ljudi,« je dejal po vrnitvi s Kube tovariš Mišo Pavičević, sekretar CS ZSJ, ki je na vabilo Konfederacije delavcev Kube zastopal jugoslovanske sindikate na prvomajski proslavi.

Letošnjih prvomajskih manifestacij na Kubi se je udeležilo okoli dvajset delegacij sindikalnih, političnih in drugih organizacij z raznih celin, večinoma iz Latinske Amerike. Njihova navzočnost je bila v določenem smislu izraz solidarnosti delavskih in ljuskih gibanj Latinske Amerike in naprednih sil sveta sploh s kubansko revolucijo.

Po besedah tovariša Pavičevića je napravil posebno močan vtis sprevod nad 150.000 članov vaške, delavske in študentske milice. »Pred nami je ob ploskanju sto tisočev ljudi korakalo oboroženo ljudstvo. Zraven ljudi s strelnim orožjem so stopali kubanski kmetje z noži,« je nadaljeval tovariš Pavičević. »Iz vseh delavskih zborovanj ob 1. maju in tudi iz prvomajske proslave je dihala odločenost kubanskega ljudstva, da bo ohranilo pridobitve revolucije.«

Izvedba zemljiške reforme je za sedaj najpomembnejša pridobitev revolucije. Kuba je bila dežela velikih latifundij in plantaž, večinoma v rokah tujega kapitala. Po kubanskih podatkih je zemljiška reforma v raznih oblikah zajela okoli pet milijonov hektarov. Obdelovalna zemlja je postala državna last, v nekaterih delih dežele pa so že ustanovili kmetijske zadruge.

»Z zemljiško reformo se je položaj kmetov bistveno spremenil,« je rekel tovariš Pavičević. »Menijo, da se je življenjska raven kmetov izboljšala približno dvakratno, in sicer v sorazmerno kratkem času. Zato so kmetje odločno podprli vlado Fidela Castra in so eno najmočnejših oporišč revolucije.«

»Tudi položaj delavcev se je znatno izboljšal,« je nadaljeval tovariš Pavičević. »Mezde so se zvišale za približno 50 % v primerjavi s tistimi pred revolucijo. To povečanje nanese okoli 300 milijonov dolarjev na leto. Razen tega so se najmenine znižale za 50%, prav tako so se znižale cene zdravil ter poštnih in nekaterih drugih storitev.«

K izboljšanju življenjskih razmer delavcev in kmetov je občutno pripomogla tudi zelo intenzivna in široka graditev stanovanj. Sredstva za finansiranje te graditve dobivajo iz davka na alkohol in iz posebnega davka, ki ga je prejšnji Batistov diktatorski režim uporabljal za propagandne namene. »V vseh vaseh, ki sem jih obiskal,« je izjavil tovariš Pavičević, »gradijo nova naslja, nove vasi s skromnimi, vendar udobnimi in zdravimi hišami za delavce, kmete in ribiče. To je velikanski napredek v primerjavi s prejšnjimi stanovanjskimi razmerami, zlasti kmetov.«

Tovariš Pavičević je videl spremembe, ki so nastale po zmagi Fidel Castrovega gibanja »26. julij« tudi v notranjosti dežele, kjer je obiskal uporniške kraje v pokrajni Oriente in na planini Sierra Maestra. To področje velja za srce kubanske revolucije. Tam je Fidel Castro z nekaj tovariši začel oboroženi boj proti Batistovemu režimu. »Uporniška vojska je med ljudstvom zelo priljubljena in opravlja zdaj pomembno konstruktivno delo. Graditi pomaga hiše, ceste in šole. Njena prosvetljenska vloga med prej zaostalimi družbenimi plastmi je prav tako dragocena.«

O perspektivi nadaljnjega gospodarskega razvoja Kube je tovariš Pavičević dejal, da je bila Kuba prej pretežno kmetijska dežela z monokulturno orientacijo. Proizvodnja okoli šest milijonov ton sladkorja pri nekaj več kot šestih milijonih prebivalcev je dajala vsemu gospodarstvu osnovno obeležje. Industrija ni bila razvita, neznatno število industrijskih podjetij je bilo večinoma v rokah tujega kapitala. Razlastitev je prizadela sodelavce Batistovega režima, ki veljajo za vojne zločince, medtem ko podjetij, ki so last tujega kapitala (z izjemo plantaž), niso nacionalizirali.

Z namenom, da bi Kubo rešili monokulturnega gospodarskega obeležja in ji utrli pot k industrijskemu razvoju, uveljavljajo zdaj ukrepe in industrializacijo. »Eden izmed načinov za pridobivanje sredstev za industrializacijo je prostovoljni prispevek delavcev. Ta znaša 4% zaslužkov, torej 60 do 70 milijonov na leto. Menijo, da bodo tako — razen drugih vladnih ukrepov — zagotovili pogoje za graditev industrijske Kube.«

Tovariš Pavičević je potem dejal, da je kubanski delavski razred, ki ga sestavljajo večinoma kmetovalci in plantažni delavci, zbran v enotni sindikalni organizaciji Konfederaciji delavcev Kube, ki šteje približno 1,5 milijona članov. Sindikati so pomebna organizirana sila, ki odločno podpira vlado in revolucijo. Konfederacija je samoupravna organizacija, ki ni včlanjena v nobeno mednarodno sindikalno centralo, prizadeva pa si sodelovati z vsemi tujimi sindikalnimi organizacijami, ki to želijo, seveda na enakopravni osnovi.

»Prisrčno so me sprejeli voditelji kubanskih sindikatov pa tudi delavci, kmetje in vojaki v Havanni in v notranjosti dežele. Nekajkrat sem govoril na zborovanzih v Havanni, Sierra Maestri in drugod. Povsod so me prisrčno pozdravili kot predstavnika jugoslovanskih sindikatov. Na tiskovni konferenci s predstavniki vodilnih kubanskih listov sem ugotovil veliko zanimanje za Jugoslavijo, za naš razvoj in naše izkušnje,« je izjavil tovariš Pavičević.

Kubanski sindikalni voditelji se zelo zanimajo za sodelovanje z jugoslovanskimi sindikati, za medsebojno spoznavanje in izmenjavo izkušenj ter za navezavo tesnih stikov z ZSJ. »V razgovorih z vodstvom Konfederacije delavcev Kube smo se sporazumeli, da bo kubanska sindikalna delegacija kmalu, verjetno že prihodnji mesec, obiskala našo deželo. Govorili smo tudi o drugih oblikah sodelovanja, ki jih bomo natančno določili na bližnjem srečanju v Beogradu.«

Ob zaključku je tovariš Pavičević poudaril, da je Kuba dežela, ki si v vrenju in krčevitem prizadevanju krepi neodvisnost in svobodo ter zato zasluži vso pozornost in zanimanje. Tesnejši stiki s kubanskimi sindikati bodo eden izmed načinov, da bi bolje spoznali težnje in prizadevanja kubanskega ljudstva, je dejal tovariš Pavičević.

B. R.

ŠTRAJKI — DEMONSTRACIJE

JAPONSKA

NOVE DEMONSTRACIJE

Ob ratifikaciji japonsko-ameriške pogodbe o varnosti so bile v Tokiu nove velike demonstracije. V ponedeljek je skupina tisoč študentov demonstrirala pred rezidenco predsednika vlade Kišija in s kamenjem obmetavala poslopje. Ker so demonstranti že prejšnje dni oblegali predsednikovo rezidenco, jo zdaj varuje okoli 4000 stražnikov.

Podobne demonstracije so bile tudi pred poslopjem parlamenta. Tri študente so zaprli.

Okoli 500 članov Socialistične stranke je demonstriralo pred poslopjem ameriškega veleposlaništva. Zaradi najnovejših demonstracij kroži po najvažnejših delih mesta 40 oklepnih avtomobilov.

Sindikalna centrala SOHYO, ki šteje okoli 3,5 milijona članov, je sporočila, da bo 14. junija, tik pred obiskom predsednika ZDA, organizirala v vsej deželi enourno stavko iz protesta proti japonsko-ameriškemu paktu o varnosti in proti vladi premiera Kišija.

PERU

SPLOŠNA ENODNEVNA STAVKA

Perujske sindikalne centrale so organizirale v vsej deželi splošno enourno stavko iz protesta proti uboju treh kmetijskih delavcev, ki jih je policija ubila med neredi, potem ko so delodajalci odslovili večjo skupino teh delavcev.

Okoli 30.000 delavcev se je zbralo v univerzitetnem parku glavnega mesta Lime, kjer je več govornikov napadlo ameriško imperialistično politiko. Ubiti delavci so delali na posestvih, ki so last ameriških podjetij.

KENIJA

AKCIJA ZA POLITIČNO ZDRUŽITEV

Voditelji nad trideset afriških političnih skupin v Keniji so sklenili na sestanku v Nairobiju storiti vse potrebno za združitev vseh sedanjih političnih organizacij v novo Afriško nacionalno zvezo Kenije. Pričakujejo, da se bo to enotno gibanje uveljavilo v treh tednih.

Na omenjenem sestanku so izvoliti tudi voditelje nove organizacije. Popularni voditelj Džomo Kenijata je postal predsednik, Tom Mboja pa sekretar. Ker je Džomo Kenijata še v internaciji, bo opravljal predsedniške dolžnosti James Gičuru.

BOLIVIJA

USPEH RUDARJEV

Po stavki, ki je trajala nekaj dni, so se rudarji, ki delajo v bolivijskih kositrnih rudnikih, vrnili na delo, ker so delodajalci ugodili njihovim zahtevam. Rudniška družba, ki je v vladnih rokah, je namreč sporočila, da bo morala odpustiti večje število delavcev in ustaviti dotacije za nakup živil. Na zahtevo rudarjev pa je družba preklicala to sporočilo. Vsem rudarjem bodo izplačali tudi mezde za čas, ko so stavkali.

INDONEZIJA

ZAHTEVE PO NACIONALIZACIJI

Sindikat indonezijskih petrolejskih delavcev je pred dnevi zahteval od vlade, naj takoj nacionalizira vse naprave, ki so last petrolejskih družb in so jih doslej imele nekatere nizozemske družbe. Gre za nizozemsko družbo, ki dela z mešanim kapitalom. Razen družbe »Dutch Shell« dela le še nekaj manjših podjetij delno z nizozemskim kapitalom, vsa čisto nizozemska podjetja pa so že nacionalizirana.

Svojo zahtevo so petrolejski delavci predložili po najnovejšem sklepu vlade, da bo okrepila vojaške enote na Zahodnem Irijanu.

ZDA

SKUPINA SINDIKALNIH VODITELJEV BO OBISKALA ZSSR

Enajst delavskih voditeljev s podpredsednikom sindikata transportnih delavcev Aroldom Gibbonsom je sprejela vabilo, naj julija obiščejo Sovjetsko zvezo. Predstavnik skupine je izjavil, da se bodo vsi člani odpravili na pot kljub neuspehu pariškega sestanka in povečani napetosti v odnosih med ZDA in SZ.

Skupino teh voditeljev sestavljajo izključno funkcionarji sindikalne centrale AFL-CIO. Predstavnik skupine pa je izjavil, da gredo vsi delegati na pot kot posamezniki in ne kot predstavniki svojih sindikatov. Predsednik AFL-CIO je ostro nastopil proti potovanju ameriških sindikalnih voditeljev v SZ.

Skupino 11 članov je povabila Zveza sovjetskih društev za prijateljstvo in kulturne stike s tujino.

STAVKA PRISTANIŠKIH DELAVCEV NA VELIKIH JEZERIH

Z zahtevo po višjih mezdah so pristaniški delavci na Velikih jezerih napovedali stavko, ki bo verjetno trajala dlje časa. Tri dni po začetku stavke je bilo očitno, da pogajanja predstavnikov sindikata in delodajalcev ne bodo obrodila uspeha. Pogajanja so prekinili, s tem pa je tudi malo upanja, da se bo stavka kmalu končala.

Zaradi stavke že v prvih dneh niso stovorili z ladij na tisoče ton blaga.

ZSSR

IV. PLENUM SINDIKATOV

V Moskvi je bil IV. plenum Vsezveznega centralnega sveta sindikatov ZSSR. Razpravljal je o nalogah sindikatov v zvezi z zakoni, ki so jih sprejeli na V. zasedanju Vrhovnega sovjeta ZSSR o ukinitvi davka ter o zaključku prehoda delavcev in nameščencev na sedemurni in šesturni delavnik. O teh nalogah je poročal predsednik sovjetskih sindikatov Viktor Grišin.

Vsi udeleženci razprave so na plenumu poudarili pomen sklepov Vrhovnega sovjeta in poudarili, da so ti sklepi velikega pomena za milijone delovnih ljudi. Delegati iz raznih delov dežele so govorili o novih dosežkih delovnih ljudi v industriji in kmetijstvu ter o patriotičnem gibanju, ki je pozdravilo sklepe o sklicanju julijskega plenuma CK KP SZ.

Na plenumu so sprejeli resolucijo, v kateri protestirajo proti agresivnim akcijam ameriškega vojaškega letalstva. V imenu 55 milijonov sindikalnih članov je plenum podprl miroljubno politiko svojetske vlade in stališče, ki ga je v Parizu zavzel predsednik ministrskega sveta ZSSR Nikita Hruščev.

MALTA

ZDRAVNIKI SPET DELAJO

Po 13-dnevni stavki se je 220 zdravnikov, zaposlenih v državnih bolnišnicah in zdravstvenih ustanovah, vrnilo na delo, potem ko so se z vlado sporazumeli, da bo imenovala visokega funkcionarja za zdravstvena vprašanja.

ITALIJA

NEZADOVOLJSTVO NAJEMNIKOV ZEMLJE

Konec prejšnjega tedna je okoli dva milijona italijanskih najemnikov zemlje — kakor je znano, obdelujejo najeto zemljo za polovico pridelka — napovedalo dvodnevno stavko zaradi starega spora z zemljiškimi posestniki ob delitvi dohodkov in proizvodnih stroškov. Stavko so sprožile vse tri sindikalne centrale, ker zemljiški posestniki niso hoteli sprejeti zahtev najemnikov.

Sindikati zahtevajo, naj bi dohodke od obdelovanja zemlje delili po novem ključu, se pravi, da bi najemniki dobivali 53 % namesto dosedanje polovice dohodkov, s tem da bi si proizvodne stroške enako razdelili. Razen tega zahtevajo sindikati, naj se tudi vladna kmetijska politika, kakor jo predvideva petletni plan za kmetijski razvoj, prilagodi potrebam najemnikov zemlje, ker je ta sistem med poglavitnimi značilnostmi odnosov na italijanskem podeželju.

V vseh glavnih kmetijskih središčih so sindikati organizirali razen stavk tudi protestna zborovanja in mirne demonstracije najemnikov zemlje.

MAROKO

POZIV NA POMOČ ALŽIRIJI

Voditelji maroškega ljudskega gibanja so v nedeljo objavili poziv Marokancem, naj se pridružijo alžirski narodnoosvobodilni armadi v njenem boju za nacionalno neodvisnost Alžirije. V pozivu je rečeno, da bodo pisarne te stranke v prihodnje vpisovale maroške prostovoljce za boj v Alžiriji.

ZVEDELI SMO, DA...

... se je skupna vrednost delnic na johannesburški borzi znižala v minulih treh mesecih za 516 milijonov funtov (867 milijard dinarjev). Predsednik borze je poudaril, da je padca delnic kriva rasistična politika južnoafriške vlade.

... je bil imenovan za generalnega sekretarja španskih sindikatov, ki so pod vladnim nadzorstvom, znani bančnik Francisco Jimenez Torez!

... je v letošnjem zahodnonemškem proračunu predvidenih za potrebe obrambnega ministrstva 10 milijard mark (14.280 milijard dinarjev) ali približno 24 % vsega proračuna.

... je biro arabskih dežel za bojkot Izraela sklenil preklicati prepoved uvoza francoskih avtomobilov »Renault« v arabske dežele, ker je francoska tovarna nedavno sporočila, da je prekinila poslovne stike z Izraelom.

... so izdelali lani na Japonskem 296.573 avtomobilov, torej za 50 % več kot leta 1958 (197.401 avto).

... so Sovjetska zveza, LR Kitajska in vzhodnoevropske dežele povečale v obdobju 1951—1958 proizvodnjo energije za 100,4 %, medtem ko se je v Zahodni Evropi povečala za 9 %, v Severni Ameriki pa 4,5 %.

... so se 22. maja v Italiji znižale cene bencina od 120 na 100 lir liter. Prvega julija se bo osnovna poštnina za pisma zvišala od 25 na 30 lir.

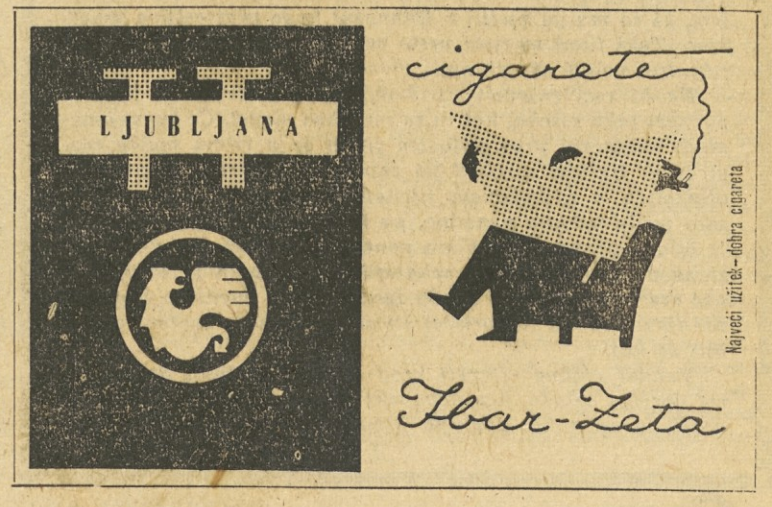

TA TEDEN SMO IZBRALI

Stari Dubrovčani

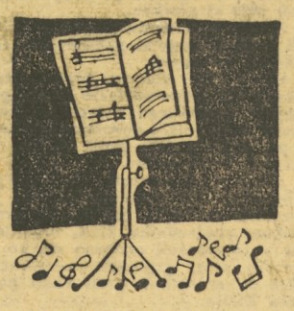

To je bila v resnici srečna zamisel in bali smo se že, da so pozabili nanjo, saj je od prvega koncerta v Narodni galeriji minilo skoraj sedem dolgih mesecev! Zato povejmo še enkrat, da so koncerti (ali javne televizijske oddaje, če hočete) starih mojstrov v intimni in akustični dvorani Narodne galerije ne le osvežitev, temveč tudi pomembno dopolnilo našega koncertnega življenja ter si jih želimo kolikor mogoče mnogo! Tudi če ne pomislimo na širok krog občinstva, ki spremlja take prireditve, nam pestri sporedi, polni zanimivih in večkrat po krivici pozabljenih del, dovolj nazorno pričajo, da je ljubljanska Radiotelevizija našla področje, na katerem bo lahko močno razširila in obogatila naše »običajno« koncertno življenje.

Drugič smo torej v tej sezoni obiskali Narodno galerijo zvečer (nedelja, 22. maja). Javna oddaja, ki smo ji prisostvovali, nam je predstavila tri skladatelje dubrovniškega (ali vsaj domnevno dubrovniškega) rodu, ki so živeli in ustvarjali v drugi polovici XVIII. in v začetku XIX. stoletja. Luka Sorkočević, njegov sin Antun Sorkočević ter nekoč sloviti violinski virtuoz Ivane Mane Jarnović niso v svojih delih nič bolj in nič manj »provincialni«, kot katerikoli drugi »povprečni« ustvarjalec v tedanji Evropi. — Njihove kompozicije so bile večidel odkrite šele pred kratkim; dve izmed njih smo v nedeljo slišali pri nas prvič, romanca iz opere »Astrologo in villa« Antuna Sorkočevića pa je bila izvedena sploh prvič po odkritju partiture. — Nastopili so: violinist Rok Klopčič, tenorist Mitja Gregorač ter orkester RTV Ljubljana pod vodstvom Uroša Prevorška. -i

Nagrade za mlade

Tako kot lansko pomlad, je tudi letos uredništvo revije »Mlada pota« nagradilo svoje sodelavce in udeležence javnega likovnega natečaja, mlade slikarje in kiparje, dijake, kmete, uslužbence in študente. Različne imajo poklice, skupna pa jim je strast po oblikovanju tega, kar vidijo okoli sebe.

Nagrade je izročil v imenu žirije akademski slikar Ive Subic v torek zvečer v Jakopičevem paviljonu, kjer so sedaj razstavljena dela nagrajencev in ostalih udeležencev natečaja: 38 je mladih umetnikov, ki razstavljajo. Dnevu mladosti je posvečena ta živahna razstava in samo vzdušje ob mali slovesnosti je bilo prisrčno, kot vedno, kadar je občinstvo mlado po srcih in letih.

Nagrajenih je bilo sedem mladih ljudi: med njimi je dobil prvo nagrado študent prvega letnika ljubljanske Akademije upodabljajočih umetnosti Berber Mersad, po rodu iz Sarajeva. Berber je pesnik, ki v svojih čudovitih risbah združuje staro tradicijo vzhodnjaških miniatur z modernimi stremljenji: osvoji in takoj nas prepriča, da je mojster risbe in poetičnega čustvovanja. Grafike takih kvalitet v Ljubljani le redko vidimo, tudi na mednarodnih bienalih; poudariti je treba, da so risbe nastale pred vstopom na Akademijo. Drugi nagrajenec je Igor Dolenc, litografski vajenec. Če nas je popeljal Berber s svojo lahkotno risbo v svet erotike orientalskih pravljic in domače pokrajine »u cvatu meseca«, je Dolenc okornejši, domač, gorenjski in stvaren. Njegovi motivi so stara mama, ... pomivanje posode, ... kuhanje žganja. Tretji nagrajenec je amater iz Ljubljane, Saša Bučan, sledijo mu Vladka Zupan, študentka akademije, France Anžel, mlad nameščenec iz Ptuja, Klavdij Palčič iz Trsta in Leopold Hočevar, dijak iz Trbovelj. Pisana družba mladih ljudi in njihova dela po stenah Jakopičevega paviljona s svojo največjo vrlino: z mladostjo in svežim odnosom do življenja.

F. Z.

Pretresljiva umetnina

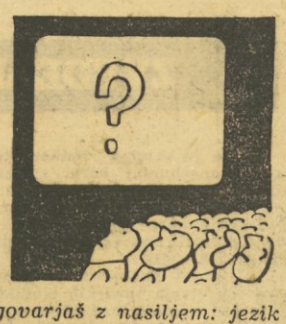

Dantejev pekel je imel devet krogov in deveti je bil najhujši. Ustaški pekel, skozi katerega mora mlada zagrebška Židinja Ruth, je v devetem krogu, v uničevalnem taborišču, hujši od Dantejevega pekla. Morebiti je izhod iz tega pekla — ampak najdejo ga samo dejavni ljudje, ki nasilju odgovorijo z orožjem; Ruth in njen fant ga ne moreta najti, ne moreta se prebiti skozi nasilje, saj se nista naučila govoriti jezika, v katerem se edino lahko pogovarjaš z nasiljem: jezik upora. Kljub temu ostaneta, ko umreta na taborišči bodljikavi žici, nepremagana: nasilje je dve človeški življenji uničilo — ampak ostala sta do konca človeška in nepokorjena. V tem je njuna zmaga.

»Deveti krog« je prišel k nam s priporočilom festivala v Cannesu. Prej smo komaj vedeli, da Jadran film snema tak film, da igrajo v njem mladi igralci in da ga režira France Štiglic. Ko zdaj film gledamo, razumemo topel sprejem, ki so mu ga nudili v Cannesu: to je pretresljiva umetnina. Taki filmi so tiste vrste rast, iz katere potem zrastejo resnično velike umetnine.

Ne bi razčlenjevali vzrokov, zaradi katerih se film ni povzpel tako visoko, kot bi se morebiti mogel. Če samo omenimo nekatere: prva polovica filma je v ritmu malce razvlečena; Ruthin sprehod po zapuščenem mestu je premalo utemeljen v prikazanem njenem življenju zadnje mesece, zato pride nekako nenadno, pa se zgodba natrga; režija, ki je bila v prvem delu filma ponekod »pregostobesedna«, postane v drugem delu v nekaterih pomembnih prizorih preveč »redkobesedna« v škodo zgodbi; sicer imenitno zrežirani zadnji del filma (taborišče) stilno ni povsem enoten; morebiti še kaj.

Vendar ostane »Deveti krog« med najvišjimi dosedanjimi dosežki mlade jugoslovanske kinematografije. Ko bi le dobili še več takih domačih filmov -šn-

OB MLADINSKEM PEVSKEM FESTIVALU V CELJU

Festivalske vinjete

Jurče pa se ni in ni mogel potolažiti. Le čemu jih ni prišlo več iz Sežane! Zdaj pa ne bo mogel nikogar povabiti k sebi. — Solze so se mu posušile šele tedaj, ko je nekdo na postaji povedal, da prihajajo s prihodnjim vlakom ljubljanski pevci. — Med njimi bo prav gotovo našel tistega, ki mu je za nocoj hotel odstopiti svojo posteljo, tistega, ki bo samo njegov gost.

Celje je bilo tiste dni mesto mladih. Prišli so z vlaki iz Ljubljane, Maribora, z Dolenjske, Gorenjske, Primorske in Pomurja. Prišli so iz Trsta, Koroške, Pirana, Rovinja, Zagreba, Titograda, Sarajeva in Prizrena. Prišli so, da bi peli.

Snidenja celjskih otrok in mladine z mladežjo drugih krajev so bila prisrčna, prijateljska in razigrana.

Ob spomeniku NOB so združeni pionirski in mladinski pevski zbori odpeli Internacionalo, Sekretar OK ZKS v Celju Franc Simonič je spregovoril...

... S srečo in zadovoljstvom vas vse najtopleje pozdravljamo v Celju. Pozdravljamo vas v prepričanju in želji, da bi vsakoletni mladinski pevski festival, predvsem pa sistematične in skrbne priprave nanj, v največji meri pripomogel k uresničitvi naših skupnih teženj in nalog, da bi kultura vedno bolj postajala last vseh naših delovnih ljudi in še zlasti mladine. Uspehi, ki smo jih dosegli v poslednjih letih, še posebej v gospodarstvu in družbenih odnosih, nam ne vlivajo samo novih moči in utrjujejo samozavest ter vero v lastne sile in sposobnost naših ljudi, temveč nam omogočajo in nujno terjajo večjo skrb za človeka, za rast svobodne osebnosti, za vedno boljše in pravičnejše odnose ljudi, še posebej pa za mladi rod...

Zdelo se je, kot da bi zapela vsa dvorana. Še žirija na balkonu, možje, strogih in resnih potez so se ogreli. Kot da bi s svojo sproščenostjo hoteli priznati: v resnici, kdo bi si mislil, da premoremo toliko čudovitih glasov!

Morali so peti njegovo pesem. Morda si je marsikaj drugače zamišljal, morda bi s svojim zborom pesem nekoliko drugače zapel, toda skladatelj Gobec je bil vendarle videti zadovoljen. Z nasmehom na obrazu je mrmraje sledil zboru.

Pa čeprav so bila stopala najmanjših med dekleti še obrnjena navznoter, pa čeprav so morali najmlajšim v zboru zavezati rute okoli vratu njihovi starejši tovariši, tisti iz sedme in osme, je vendar vsakdo doživljal v srcu, kar so pela usta. S teh otroških obrazov je žarelo globoko doživetje.

Zborovodja mladinskega zbora osnovne šole v Sežani Majda Hauptman je pripovedovala: »Z zborom sem zadovoljna. Mislim, da smo naredili, kolikor smo pač lahko. Razmere, v katerih živimo, nam niso kdo ve kako naklonjene. Veliko dijakov prihaja v šolo iz oddaljenih krajev in moramo vaditi takoj po pouku. Pevske sobe nimamo, klavir je vse prej kot primeren. Pojemo na pamet, to se pravi, najprej jaz in za menoj otroci. Not ni, niti denarja zanje. Mislila sem že, da bi se poslovila od Sežane, zdaj pa ne vem, kaj bi. Čutim, da sem v zboru našla res hvaležen objekt. Če še ostanem, potem bo to prav gotovo samo zaradi zbora.«

In Vladimir Prušnik, zborovodja mešanega zbora »France Pasternjak — Lenart« iz Železne Kaple — Št. Vid: »Z glasbo sem se prvič srečal v taborišču nekje v okolici Nürenberga, kamor so nas med vojno izselili Nemci. Najprej sem začel s harmoniko, po vojni pa s klavirjem. Kmetovanje in klavir pa ne gresta kaj prida skupaj, zato sem se pred časom posvetil petju. Znanje sem si pridobil pri vas, na tečajih Zveze Svobod. Tudi na Koroškem veliko pojemo. Čeprav so pevci po večini kmetje in delavci, čeprav morajo hoditi na vajo tudi z dve uri oddaljenih okoliških hribov, zborovska pesem vendarle nikoli ne zamre. Le ko bi nas pustili pri miru. Tako pa nam nagajajo, kjer le morejo. Kako si prizadevajo, da bi nas spravili v nemške zbore in nemška društva!«

... Petje ima pri tem vsekakor posebno mesto. Težko si je zamisliti bolj neprisiljeno in že zato bolj uspešno estetsko kulturno vzgojo. V najtežjih in najlepših dneh je bila pesem tista, ki nas je hrabrila, nam dajala nove moči, vere v človeka in življenje, ki mora biti vedno lepše. V pesmi smo vedno povezovali tisto, kar je bilo najdražjega in najlepšega v glavah in srcih najboljših ljudi.

Svojo moč, ki nam je tako potrebna, svojo enotnost in socialistično bratstvo znotraj naše domovine in preko njenih meja, bomo utrjevali tudi s pesmijo, neprisiljeno, s čustvi in razumom. Nepozabni so primeri iskrenih, toplih in trajnih vezi, ki so jih mladi ljudje iz Celja in njihovi starši navezali z mladino in odraslimi širom naše domovine prav s pevskimi nastopi, z izmenjavanjem mladostnih želja in načrtov, ob spoznanjih in zavesti, da vsi enako želimo in hočemo, namreč, da bi si bili bližji in boljši drug do drugega, ter da bi si v skupnih naporih gradili boljši svet in ustvarjali pogoje za življenje, ki bo lepše in človeka vredno...

Po dopoldnevih se je festivalsko vzdušje preselilo v sejne sobe. Ne da bi se poleglo ob vsakdanji besedi, temveč da bi z njo dobilo še svoj globlji pomen.

— Komponisti se morajo zavedati, da pišejo za mladino.

— Pripraviti bomo morali izbor jugoslovanske mladinske glasbene literature.

— Festival naj se razširi na več dni, da bodo lahko nastopali tudi drugi zbori, ki letos niso mogli v Celje.

— Mislimo, da bi morali uvesti predmet glasbene vzgoje v vse šole, ki ga doslej še nimajo.

— Imamo izredno sposobno in za glasbo dojemljivo mladino, zato naj bo naša prva naloga, da v prihodnjih letih zajamemo prav vso mladino.

— Nujno je, da naše mladinske zbore vključujemo v Svobode in prosvetna društva, le tako bomo šolo povezali z resničnim življenjem.

»Mislim, da ste na pravi poti, ko vključujete otroške mladinske zbore v kulturno-umetniška društva,« pripoveduje Slavko Zlatić, predsednik Zveze skladateljev Jugoslavije. »Čemu bi morali biti mladi ljudje samo zaradi svojih let državljani druge vrste? Jaz sem celo prepričan, da bomo s svojo mladostjo, poletom in navdušenjem vplivali na delo starejših članov. Navdušenje, ki tako prevzema mladino, je vzplamtelo, treba pa ga je sedaj pametno in sistematično usmerjati.«

»Kaj pravzaprav hočemo,« se vprašuje skladatelj in dolgoletni zborovodja pevskih zborov Radovan Gobec. »Rad bi glasbeno in estetsko izobrazili vsakega našega državljana, hočemo, da bi vsakdo znal pravilno vrednotiti glasbo, presojati njene kvalitete, želimo, da bi mladina sodelovala v zborih Svobod in tako poživila prizadevanje društev. K temu naj bi pripomogel tudi celjski festival. In mislim, da smo v marsičem uspeli. Še več, tolikšnega uspeha najbrž nihče ni pričakoval.«

... Kot vsa kulturnoprosvetna dejavnost in vzgoja, tako je tudi glasbena vzgoja še često nesistematična, slabo organizirana, preveč zaprta v ozke okvire in tako še pogosto pod vplivom najrazličnejših profesionalnih stališč in teženj. Letošnje priprave na festival, še posebno pa široko razvejano sistematično in požrtvovalno delo v občinah in okrajih, so že uspešno razbile ožino in terjale organizirano dejavnost. Vsekakor se je prvič na slovenskem zgodilo, da je več kot 600 mladinskih zborov s približno 40.000 pevci organizirano in sistematično vadilo in nastopalo. S tem je bilo opravljeno veliko in izredno koristno delo, dosežen je bil uspeh, ki je vreden vsega priznanja in pohvale...

... Za dan mladosti, za konec šolskega leta in še posebej za rojstni dan dragega tovariša Tita bi si težko zamislili lepšo, bolj iskreno prireditev, kot je ta. Vsi ti napori, ki jih vlagamo in jih bomo vlagali tudi v bodoče za vsestranski napredek naše domovine in rast naših ljudi, pa nam jamčijo, da bo vedno bolj — po vsej svoji vsebini — postajalo resnica ne samo, da je lepo biti v naši domovini mlad, temveč, da je lepo biti v naši domovini človek v polnem pomenu te besede, da je najlepše biti aktiven in polnopraven član socialistične skupnosti.

Čeprav so sneli zastave z drogov, čeprav so se vlaki razšli, in je na celjski postaji potihnila pesem, festival mladinskih zborov ni zamrl. Preselil se je v vsako vas, v vsako mesto, v vsako šolo. Do prihodnjega leta, do takrat, ko bo Celje spet festivalno mesto.

BOJAN SAMARIN

Pred spomenikom NOB v Celju so združeni mladinski in pionirski zbori zapeli Internacionalo

ZAPISKI

Novo na policah koprske »Lipe«

Tisoč tri sto let živimo Slovenci ob morju, pa doslej še nismo imeli prave literature na to temo. Nič čudnega pravzaprav, saj smo bili od nedavnega od morja odtrgani in smo ga doživljali bolj posredno kakor zares. Zato je tembolj hvalevredna pobuda, ki jo je dala koprska založba »Lipa« za natis tega izbora in pomemben napor, ki ga je vanjo vložil ob izboru in prevodu Jože Dolenc.

Da smo bili Slovenci po svoje tesno navezani na morje, ni nič novega. Treba je odpreti drobno knjižico Prešernovih Poezij, pa nam ob pesmi »Mornar« ali pa »Lepa Vida« to še bolj osvetli pradavno željo Slovencev, da bi imeli košček morja, ob katerem so itak že prebivali. Ali n. pr. po Valentinu Vodniku:

Od davnega tukaj
stanuje moj rod.

Svojstven paradoks glede na teh 1300 let: živimo ob morju, bili smo ribiči, pa pomorščaki na tujih ladjah, prekrižarili vse oceane sveta, naši ljudje so pisali hudo vrtoglave ladijske dnevnike — toda s svoje, slovenske obale nikoli niso odhajali v svet in se nikoli z nostalgijo po koščku domače zemlje vračali nazaj. Morje, pomorščaki, ribiči: vse do nedavnega grenak priokus v nacionalni zgodovini Slovencev. Prave pomorske literature zategadelj tudi ni bilo pri nas in če si že danes lahko dovolimo rahlo literarno perspektivo, potem verujemo, da bo ta literatura nastala, kajti s trenutkom, ko so Slovenci prvič v zgodovini zastopani s svojimi lastnimi ladjami na čezoceanski linijski plovbi, so naredili tudi prvi korak v družino pomorskih narodov.

Urednik izbora in prevajalec obsežne knjige, novel, zgodb in črtic in pomorskega življenja (knjiga ima čez 500 strani) se je vezal v glavnem le na avtorje 19. stoletja, predvsem zato, da bi v izbor zajel največje možno število pisateljev različnih narodov. Od Janeza Ciglerja, avtorja prve slovenske izvirne povesti, pa Andrejčevega Jožeta — Josipa Podmilščaka do avtorjev dalmatinskega Primorja Igorja Kaša in Sime Matavulja, najdemo v knjigi zapiske iz ladijskega dnevnika ruskega pisatelja Gončarova, pustolovski zgodbi o begu in prisilnem novačenju v ameriško vojno mornarico pisateljev Sealsfielda in Schmidta, realistično nasnovane zgodbe Trollopa, Lieja, Drachmanna, naturalistično Maupassantovo novelo, napeto pripovedovane zgodbice z Južnega morja Hermana Melvilla, pretresljivo podobo R. L. Stevensona, romantično povestico o čuvaju na svetilniku poljskega mojstra Sienkiewicza, Lotijevo zgodbo o lepi Gaud, mladi ženi bretonskega ribiča, ki se ni več vrnil in je slavil svojo drugo svatbo — z morjem, Hugojev opis človekovega spopada z morjem in hobotnico, pa Dickens, Crane in drugi.

»Ladja na obzorju« — izbor novel o morju in pomorščakih

Knjigo uvaja tudi preprostemu bralcu umljiv in prijeten prevajalčev predgovor in jo zaključujejo oznake o pisateljih. Jezik je korekten in — verjetno namenoma — tu in tam komaj za spoznanje patiniran z arhaičnostjo stavčne kompozicije, saj gre predvsem za avtorje minulega stoletja, ki še niso poznali tako imenovane »tehnike kratkega stavka«.

Zunanjo opremo je zasnoval ak. kipar Jože Pohlen z dobršno mero figurativne romantike. Ta prepotrebna knjiga koprske založbe Lipa bo torej izpolnila vrzel na domačih knjižnih policah in pregnala prenekatero minuto dolgočasja zlasti med ljubitelji pomorskih zgodb in pustolovščin.

MiLi

Nova delavska igralska skupina

Da bi svojim članom nudila čimveč razvedrila in omogočila tudi kulturno izživljanje, je sindikalna podružnica belokranjskega gradbenega podjetja iz Črnomlja pred nedavnim ustanovila dramsko skupino.

V dokaj kratkem času so pod vodstvom režiserja Urbančiča naštudirali in uprizorili Goldonijevo komedijo »Sluga dveh gospodarjev«. Polna dvorana črnomeljske publike je njihov prvi nastop z aplavzom nagradila. Zasedbo vlog je toliko bolj pohvaliti, ker je bila vrsta igralcev prvikrat na odru. Svoj nastop so kljub temu uspešno izvedli.

Skupina bo z naštudiranim delom nastopila še v Semiču, Dragatušu in Metliki. Žele pa, da bi z igro gostovali tudi v Ribnici. -k

Gosti si ogledujejo manjšo dvorano novega delavskega doma v Zagorju, ki je namenjena zborovanjem, sejam, predavanjem in družbenim prireditvam

NOVI DELAVSKI DOM V ZAGORJU

»V trenutku, ko današnje socialistično Zagorje ponosno odpira svoj, z lastnim trudom in žulji zgrajen dostojanstven dom kulture in prosvete, se nam, starejši generaciji, neogibno obuja spomin na težko preteklost in se ob tem tembolj zavedamo pomembnosti današnje pridobitve. Mi, »stari«, vidimo v tem lepem domu uresničenje davnih teženj delavskega gibanja, ki ima zlasti v Zagorju že dolgo in slavno tradicijo.

Za vse, ki živite in delate v Zagorju, kakor tudi za druge, ki smo svoj čas tu živeli in delali, je današnja slovesna otvoritev te, za Zagorje veličastne stavbe, nova manifestacija prednosti in rezultatov našega socialističnega sistema.«

Te uvodne besede tovariša Mihe Marinka, ki jih je govoril preteklo nedeljo na veličastni svečanosti ob otvoritvi Delavskega doma v Zagorju, najbolj poudarjajo pomen novega kulturnega in družabnega središča Zagorja, s katerim se je Zagorjanom uresničila dolgoletna želja.

V prostorih novega doma, morda enega najlepših v Jugoslaviji, se bodo odslej lahko zbirali vsi. ki jim je pri srcu kulturna dejavnost, vsi, ki bi si radi izpopolnili svoje znanje ali se razvedrili po vsakdanjem delu in naporih.

Zamisel o gradnji delavskega doma ni nastala včeraj. Prvi temelji za dom, ki ga je projektiral inženir arhitekture E. Navinšek, so bili izkopani leta 1953 in od takrat pa do danes je bilo na gradbišču vedno živahno. Največ sredstev za gradnjo doma je prispeval Rudnik Zagorje, veliko gradbenega in drugega materiala pa so prispevala tudi razna druga podjetja iz vse Slovenije. Pri gradnji so s prostovoljnim delom sodelovali še sami Zagorjani, zlasti mladina. Truda in težav ni bilo malo in dom je v resnici plod skupnih prizadevanj vseh delovnih ljudi Zagorja. Zato so še toliko bolj in upravičeno ponosni nanj, kar pa tudi zasluži.

Sprehod po domu je pravzaprav posebno doživetje. Na vsakem koraku naletiš na vzorne sodobne in estetsko urejene prostore, od katerih so večji, prostoren foyer in obe dvorani, resnično monumentalni. Gledališki dvorani z velikim odrom, kjer bodo lahko nastopale tudi večje gledališke skupine, in s 489 sedeži, bi težko našli tekmeca. Dvorana bo obenem služila tudi za kino predstave. Manjša dvorana je namenjena večjim zborovanjem, sejam, predavanjem in družabnim prireditvam. Vsi drugi prostori, smotrno raztreseni po vsej stavbi, so glede na svoj namen precej manjši in skromnejši. Tretja, najmanjša dvoranica, je namenjena lutkovnemu gledališču, bodo pa v njej tudi različna predavanja, pa tudi posamezni klubi bodo našli tu svoj prostor (TV klub, literarni klub, likovni klub itd.). Knjižnici in čitalnici je odmerjen morda malo premajhen prostor, vendar pa se bo čitalnica v poletnih mesecih lahko razširila tudi na balkon. Pevci in zabavni ansambel imajo skupen prostor. Ker je prvotno bilo za garderobe namenjenih več prostorov, ki takšni prav gotovo ne bi bili vedno polno zasedeni, se bo v eno ali več garderob naselil morda še kak drug klub ali sekcija. Če dodamo še upravne prostore za Svobodo in Delavsko univerzo, bi naš kratek sprehod lahko zaključili.

Nedvomno se bo z novim domom kulturna, prosvetna in izobraževalna dejavnost v Zagorju močno razmahnila in bodo končno vse tiste sekcije in oblike kulturne in izobraževalne dejavnosti v okviru Svobode in Delavske univerze, ki doslej zaradi pomanjkanja prostorov niso mogle zaživeti, dobile svoj življenjski prostor. V celoti porazdelitev posameznih prostorov še ni povsem določena, vendar pa bodo same potrebe narekovale čim boljšo in smotrnejšo uporabo sicer številnih, a po prostornini dokaj majhnih prostorov.

Svečanost pretekle nedelje pa je za vse Zagorjane uvod v novo obdobje, ki bodo lahko v novem domu našli dovolj možnosti za kulturno, prosvetno in zabavno življenje. In zato je bil to za Zagorjane resničen in pomemben praznik zmagoslavlja, ki ga dolgo ne bodo pozabili, za druge kraje pa naj bo spodbuda za gradnjo novih domov — bodočih središč vsega kulturnega, vzgojnega in družabnega življenja.

Vabimo poverjenike Prešernove družbe, ki še niso poslali zaključnega poročila o številu članov in naročnikov na doplačilne knjige ter barvne reprodukcije umetniških slik, da to takoj store. Od tega je odvisna določitev naklade in pravočasni izid zbirk. Z zaključnim poročilom pošljite tudi nerazdeljene srečke, ker bo

ŽREBANJE NEPREKLICNO 3. JUNIJA OB 16. URI

v prostorih uprave v Ljubljani. Kdor do žrebanja srečk ne bo vrnil, bomo smatrali, da je pridobil toliko članov, kolikor je prejel srečk. Zbiranje naročnikov na VSE NAŠE IZDAJE ali pa samo na knjižno zbirko žepnih romanov »Ljudska knjiga« in revijo Obzornik pa traja seveda dalje. Novi naročniki lahko še dobe vse letošnje številke revije Obzornik in romane »Ljudske knjige«.

TAJNIŠTVO

V trgovini po novem

Dosedanji sistem izobraževanja kadrov v trgovinski stroki je bil zaradi neenotnosti in preveč splošnega programa pomanjkljiv in ne ustreza več današnjemu razvoju trgovine, kjer se vedno bolj čuti potreba po specializaciji. Zato je upravni odbor republiške Trgovinske zbornice v sodelovanju s strokovnjaki po temeljiti proučitvi sprejel predlog za nov sistem izobraževanja delavcev v trgovinski stroki.

Po novem predlogu se namesto dosedanjega ozkega sistema izobraževanja vajencev uvede širši, po katerem se bodo lahko delavci v trgovini ter sploh vsi, ki delajo v blagovnem prometu, izobraževali po specializiranih strokah na različne načine: s priučevanjem na delovnem mestu, z redno učno dobo, z rednim šolanjem, z obiskovanjem enoletnih večernih šol ali z 8-tedenskimi tečaji, z izobraževanjem v centrih podjetij z individualnim študijem. O tem, kakšen način izobraževanja naj imajo delavci posameznega podjetja, odloča samostojno delavski svet podjetja.

V šolah in na tečajih bodo delavci dobili potrdilo o šolanju, odpadli pa naj bi nazivi kvalificiranega in visokokvalificiranega delavca, s čimer bo uresničeno načelo, da je za neko delovno mesto potrebno samo konkretno znanje in ne formalni dokumenti. S tem v zvezi bo treba seveda ustrezno spremeniti določene uredbe, še bolj pa se bo moralo razširiti nagrajevanje po učinku,

Da bi se novi sistem res lahko čimuspešneje uveljavil, naj bi se dosedanjih osem vajenskih šol trgovinske stroke preimenovalo v trgovske šole, ki naj poslujejo kot centri za izobraževanje vseh delavcev in po potrebi tudi uslužbencev za potrebe celotnega blagovnega prometa. Ti centri bi vsebovali tako vajenske kot večerne in delovodske šole ter prirejali po potrebi tečaje in seminarje. Vsako izobraževanje pa mora imeti za cilj usposabljanje za delo na določenem delovnem mestu. Naloga teh centrov je tudi, omogočiti delavcu dopolnilno izobrazbo v okviru delavskih univerz in podobno. Učna doba za učence v trgovini pa se bo skrajšala od dosedanjih treh let na dve leti. To velja že tudi za vse tiste, ki bodo v šolskem letu 1959/1960 končali prvi letnik.

Novi sistem izobraževanja delavcev v trgovini bo začel veljati letos jeseni, do takrat pa bo posebna komisija pripravila in vskladila učne programe za posamezne vrste šol in tečajev.

Na dnevnem redu

Zvezna ljudska skupščina se bo sestala 2. junija. Na dnevnem redu tega zasedanja je med drugim tudi razprava o predlogu resolucije, ki govori o šolskem in izvenšolskem izobraževanju strokovnih kadrov. Pred tem so o predlogu resolucije razpravljali tudi pristojni skupščinski odbori in predsedstvo Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

O izobraževanju strokovnih kadrov tudi slovenska javnost že delj časa razpravlja, zlasti pomembne pa so bile o tem razprave na zadnjem zasedanju Ljudske skupščine LR Slovenije.

Namesto zakona o strokovnem šolstvu bo Zvezna ljudska skupščina sprejela resolucijo o izobraževanju strokovnih kadrov kot zakonodajni akt, ki bo prožnejši in primernejši za sedanji dinamični razvoj našega gospodarstva. Resolucija naj zagotovi široko, nemoteno razvijanje sistema izobraževanja strokovnih kadrov ter spodbudi intenzivno delo zainteresiranih organov gospodarstva in javnih služb, državnih organov in družbenih organizacij za uvedbo vseh novosti, ki so napovedane.

Novi sistem strokovnega izobraževanja, ki ga bo dala resolucija, je zasnovan na pomembnem dejstvu, da potrebuje naša skupnost zaradi različnih tipov proizvodnje, zlasti v industriji, in zaradi burnega razvoja družbenih služb veliko število kadrov z različnim znanjem in strokovno usposobljenostjo. Ta kader se bo oblikoval iz mladih ljudi, ki prihajajo iz šol, iz že zaposlenih delavcev in nameščencev, katerih znanje in strokovna usposobljenost se bosta spreminjali, izboljševali in širili, ter iz ljudi, ki prihajajo z vasi v mesto in jih je treba strokovno usposobiti in vključevati v delo.

Da bi zagotovili možnosti za izobraževanje velikega števila strokovnih kadrov in zadostili potrebam po njihovi raznovrstnosti, določa novi sistem, da bodo gospodarske organizacije in javne službe kar najštevilneje ustanavljale šole in ustanove za strokovno izobraževanje. S pravico do ustanavljanja izobraževalnih ustanov dobivajo vsi zainteresirani tudi pravico, predpisati delovne programe teh ustanov in usposabljati v njih vse kadre od delavcev do obratnih inženirjev.

Ta način usposabljanja kadrov dejansko pomeni specializacijo za delo v posameznih tovarnah, ki bodo smele izdajati spričevala o strokovni usposobljenosti. Ni nujno, da bi takšno spričevalo veljalo tudi za druge tovarne, vendar bo osnova za vsako nadaljnje dodatno izobraževanje. Sistem pa predvideva tudi ustanove, ki bodo dajale splošno priznana spričevala o strokovni usposobljenosti, se pravi spričevala, ki bodo veljala v vsej deželi.

Resolucija predvideva štiri stopnje strokovnega izobraževanja: na prvi je specializiran oziroma priučen delavec; druga stopnja je kvalificiran delavec, ki mu je po družbeno priznani vrednosti izobrazbe enak tehnik; tretji je visokokvalificiran delavec, ki mu je po istem merilu enak obratni inženir; četrta stopnja zajema visoko strokovne, inženirske in druge podobne kadre. Prožnost sistema pa se zrcali prav v tem, ker ta stopnja ni določena kot stalna, temveč jo je mogoče po potrebi spreminjati in uvajati nove.

V novem sistemu izobraževanja ima osnovna šola velik pomen, ker je praktično edini formalni pogoj za sleherno nadaljnje šolanje. Ker pa so še vedno otroci, ki ne hodijo v osnovno šolo, predvideva sistem, da se lahko začne strokovno izobraževanje tudi brez osnovne šole, seveda pod pogojem, da si kandidat kasneje in vzporedno pridobi osnovno izobrazbo. Za novi sistem je nadalje značilno združevanje šolskega in tako imenovanega izvenšolskega izobraževanja, s tem da bodo ustanove za izobraževanje v prihodnje usposabljale odrasle in mladino hkrati. In nazadnje, proizvodno delo mora biti sestavni del slehernega strokovnega izobraževanja.

Nova oblika predlaganega sistema izobraževanja strokovnih kadrov so šolski centri. To so ustanove za kompleksno izobraževanje strokovnega kadra za posamezne panoge dejavnosti, začenši na primer pri priučenem delavcu pa do višjega tehnika. Ti centri bodo pripomogli, da se bo kader usposabljal mnogo hitreje in da bo bolje izkoriščal izobraževalno osnovo, ki si jo bo pridobil v centru. Razen šolskih centrov vsebuje novi sistem tudi centre za strokovno izobraževanje delavcev kot novo obliko, ki se je nedavno pojavila pri delu na tem področju.

Sistem temelji na vseh oblikah izobraževanja, ki zdaj veljajo v gospodarstvu in v javnih službah. To so razni tečaji, seminarji, praktične vaje, dalje dejavnost ljudskih in delavskih univerz, izobraževanje v JLA, v Ljudski tehniki ter v drugih strokovnih in družbenih organizacijah. Nazadnje našteva resolucija tudi vse dejavnosti radia, javnosti ter delo javnih in kulturnih ustanov, kakor so muzeji, biblioteke, filmske dvorane, gledališča itd.

PRED REVIJO

igralskih skupin v Kopru

Prizor iz Beaumarchaisove komedije »Seviljski brivec« v uprizoritvi igralske skupine mežiške Svobode. To predstavo bodo Mežičani pokazali tudi na reviji v Kopru

Že tradicionalna revija amaterskih igralskih skupin iz Slovenije bo letos od 29. maja do 4. junija v Kopru in Izoli. Od 86 amaterskih igralskih skupin, kolikor jih je v letošnji sezoni posredno kandidiralo za revijo, je posebna ocenjevalna komisija izbrala deset uprizoritev.

Tako bomo lahko na reviji videli 29. maja ob 20. uri v Kopru Cankarjevo »Pohujšanje v dolini Šentflorjanski« v izvedbi igralske skupine DPD Svobode Zagorje. 30. maja ob 16. uri bo prav tako v Kopru nastopila igralska skupina DPD Svoboda Velenje s Priestleyevo dramo »Inšpektor na obisku«, zvečer pa bodo v Izoli nastopili igralci Tolminskega gledališča z Rose-Budjuhnovim delom »Dvanajst porotnikov«. 31. maja bo popoldne nastopila v Izoli igralska skupina DPD Svoboda Kranj s Fischerjevim »Prostim dnevom«, zvečer pa bodo v Kopru nastopali igralci DPD Svoboda Izola z Roksandićevim »Babilonskim stolpom«. Program revije določa za 1. junij za popoldansko predstavo v Kopru Schillerjevo »Marijo Stuart« v uprizoritvi Gledališča Tone Čufar z Jesenic, za večerno predstavo v Izoli pa Beaumarchaisovo komedijo »Seviljski brivec«. 2. junija bo ob 16. uri v Izoli predstava Delavskega odra iz Celja — Škufčeva mladinska igra »Janko in Metka«, zvečer pa bo v Kopru nastopila igralska skupina DPD Svoboda Ptuj z Remčevim »Mrtvim kurentom«. 3. junija popoldne gostuje v Izoli amaterska dramska skupina iz Trsta s Pugetovimi »Srečnimi dnevi«, zvečer pa bo v Kopru zadnja festivalna dramska predstava, ko se bo igralska skupina DPD Svobode iz Slovenske Bistrice predstavila z Borovim delom »Zvezde so večne«.

Po posameznih predstavah pripravlja republiški sosvet za dramatiko kritične pomenke, 4. junija pa zaključni kritični pomenek o celotni reviji in o uspehih amaterskega dramskega ustvarjanja v tej sezoni. Ker bo na reviji velika večina režiserjev amaterskih odrov, ker je pripravljalni odbor povabil na revijo tudi predsednike in člane občinskih in okrajnih sosvetov za dramatiko, ker se bo revije udeležilo tudi nekaj slovenskih poklicnih gledaliških delavcev, bodo vsa ta posvetovanja in kritični pomenki še posebno pomembni za ves nadaljnji razvoj slovenskega amaterskega gledališkega ustvarjanja.

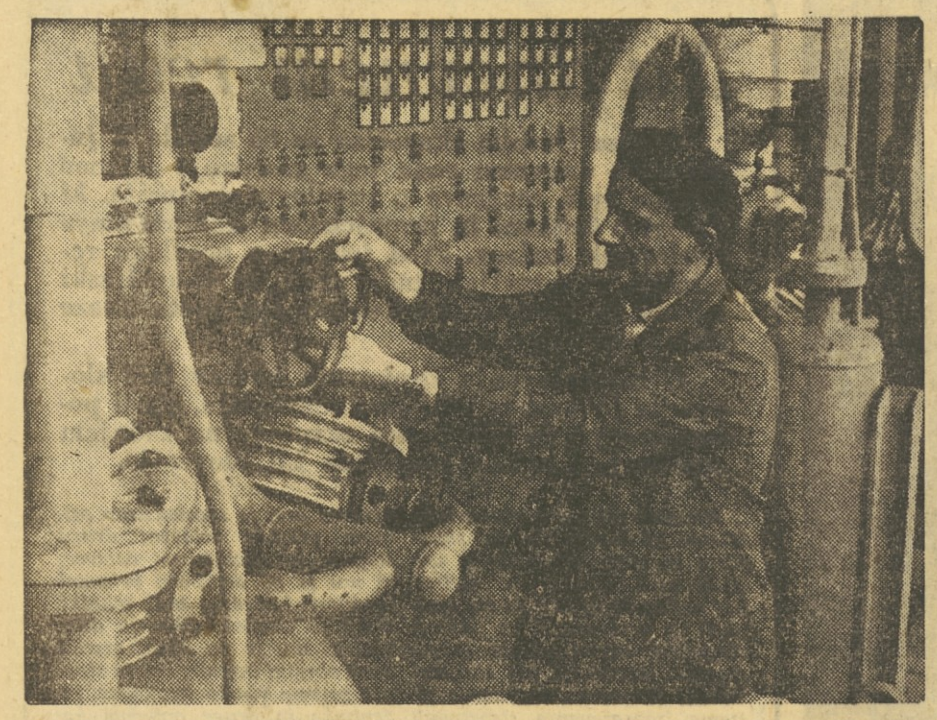

Stroji za vključevanje in upravljanje hladilnih naprav v zaloški hladilnici

Tovarna hrane

V Zagrebu so že pred desetimi leti ustanovili centralni laboratorij z nalogo, da bi analitično kontrolirali in ocenjevali surovine, polizdelke in proizvode živilske industrije.

Strokovno delo te ustanove se je nenehno izpopolnjevalo. Nekdanji centralni laboratorij je prerasel v Zavod za živilsko industrijo, katerega nasvete, načrte in strokovno pomoč uporabljajo ne le podjetja Hrvatske, temveč vse dežele. Zdaj daje ta ustanova strokovno pomoč in nasvete o vsej tehnični, tehnološki, obratni, energetski in organizacijski problematiki podjetij živilske industrije.

Zavod raziskuje v skladu s potrebami prakse, svoje delo pa prilagaja zahtevam industrije. Ker vlagamo velika sredstva v razširitev prav te industrije, je pomoč zavoda bolj in bolj potrebna. Zavod za razliko od prejšnjih let zdaj večinoma pripravlja investicijske programe novih tovarn in obratov, pripravlja projekte strojnega parka in proučuje tehnološki postopek. Pri tem je zajel vso živilsko industrijo. Začel je pri investicijskih programih in idejnih osnutkih za klavnice, hladilnice in mesno industrijo, za mlekarne, pipovarne in tovarne špirita, za predelavo sadja in zelenjave, sladkorne tovarne, tovarne čokolade, bonbonov in keksov, pekarne, industrijske mline, koruze, potem pa je izdelal investicijske programe za tovarne z butanolskim vretjem, dalje za tovarne glutaminske kisline, za mineralno vodo itd.

Med največjimi deli, ki jih je zadnje čase opravil zavod, so načrti za klavnico in ledenico v Subotici, ki je največja v deželi. Zdaj gradijo po načrtih zavoda klavnico in hladilnico v Čoki (Banat), razširjajo »Podravko« v Koprivnici ter tovarno špirita in kisika v Virovitici. Izdelali so načrte za tovarno špirita in destilacijo aromatičnih rastlin v Perušiću. V Zavodu so pripravili načrte za modernizacijo in večjo kapaciteto vinskih kleti v Blatu na Korčuli, pa tudi idejne načrte za sladkorne tovarne v Ludbregu, Virovitici in Županji.

Vse to je le del dejavnosti zavoda, čeprav morda največji. Sodelavci zavoda pa menijo, da so njihove naloge mnogo širše, da morajo reševati mnoge probleme v zvezi z uporabo znanstvenega in raziskovalnega dela, da se bo naša živilska industrija povzpela na sodobno raven.

Zavod je prevzel izdelavo dokumentacije za graditev živilske industrije v posameznih komunah. To je nekaj novega, vendar je za nadaljnjo graditev posameznih tovarn nujno. Pred graditvijo tovarne je treba temeljito proučiti in ugotoviti, ali graditev ustreza določenim krajem, ali bi bilo bolje izbrati drugo področje. Pri zbiranju dokumentacije upošteva zavod surovine, ki jih ima določena komuna, dalje komunikacije in možnost prodaje proizvodov na trgu. Tako je izdelal dokumentacijo za občino Benkovac, kjer so po njegovih načrtih že uredili plantažne vinograde in tudi plantaže maraske. Podobno dokumentacijo je pripravil za reški in zadrski okraj, medtem ko pripravlja zdaj študijo za okraj Skopje.

Zavod ima trenutno veliko nerešeno nalogo. Pripravlja idejni projekt, po katerem bi kompleksno uredil družbeno prehrano. Gre za povsem industrijski način pripravljanja hrane, tako da bi lahko postregli z 80.000 do 120.000 obrokih hrane hkrati. Zdi se, da bo zavod tudi zato kmalu našel ustrezno rešitev. Pravijo, da to ni preprosto, vendar jim bo uspelo morda že v bližnji prihodnosti.

Še eno nalogo si je zastavil zavod: strogo znanstveno-raziskovalno delo. Za to delo imajo v zavodu možnosti, saj je v njem zbranih 14 strokovnjakov, inženirjev tehnologov; imajo vrsto zunanjih strokovnih sodelavcev, razen tega dobivajo strokovno literaturo, imajo laboratorije, navezali pa so tudi stike s tehnološko-živilsko in kemijsko fakulteto ter z drugimi znanstvenimi ustanovami te panoge. Težava je v tem, ker ima zavod status gospodarske organizacije. To mu nalaga, da išče naročnike, prizadevati si mora, da zbudi zanimanje industrije za to delo, da potem industrija naroči določena znanstvena dela, ki bi jih uveljavila v obratu. Brez aktivne pomoči industrije, ki bi morala biti najbolj zainteresirana za nove znanstvene dosežke, ne more zavod sam ničesar doseči.

B. M.

Delavci zaloške hladilnice, ali kakor jim tudi pravijo — Eskimi, pri topli malici

Frigorifikacija

Mnoge dežele po svetu gradijo velike hladilnice. Med njimi je tudi Jugoslavija. Pred vojno je prišlo v Jugoslaviji komaj pol kilograma zmrznjene hrane na prebivalca, zdaj pa že 15,5 kilograma. Pri nas zaščitijo na ta način pred propadom velike množine plodov, frigorifikacija pa izboljšuje tudi ljudsko prehrano, ker bogati sklad živil in zagotavlja zdrava živila vse leto.

Po razpoložljivih zmogljivostih hladilnic, ki pri nas že obratujejo, je mogoče hkrati vskladiščiti okoli 50.000 ton živil, vse leto pa skupno kakih 280.000 ton.

Mraz kot pripomoček za ohranjanje živil oziroma zmrzovanje hrane je zdaj eden najpopolnejših načinov konserviranja, zato se uveljavlja čedalje bolj množično. Ta način ima tudi znanstveno opravičilo, ker se pri nizkih temperaturah najbolje ohrani hranilna in dietična vrednost in svežost proizvodov ob omejitvi ali popolnem preprečenju škodljivega delovanja povzročevalcev kvarjenja. Nizke temperature učinkujejo na mikroorganizme in encime kot povzročitelje velikih sprememb v sestavi in lastnostih hrane.

Sodobna prehrana zahteva od industrije proizvodnjo hrane, ki mora imeti razen kalorične tudi ustrezno biološko in dietično vrednost ter vsebovati razen snovi, ki so potrebne kot vir energije, še druge, kot so vitamini, rudninske snovi itd. Postopek hlajenja in frigorifikacije je najpopolnejša metoda za konserviranje hrane, saj ima velike prednosti pred uporabo visokih temperatur (pasterizacija, sterilizacija) in pred kemičnim načinom konserviranja.

Temperatura je najpomembnejši činitelj za uravnavanje življenja mikroorganizmov in za aktivnost raznih encimov, ti pa so poglavitni povzročitelji kvarjenja živil. Zato je mogoče mraz z zagotovitvijo ustreznih temperaturnih pogojev uporabiti kot najučinkovitejši konservans. Višja ko je temperatura — do določenih meja — hitreje se množijo mikroorganizmi in aktivnejši so encimi. To povzroča spremembe in izgubo pri posameznih sestavinah hrane. V nasprotju s tem znižanje temperature zadržuje razvoj in dejavnost mikroorganizmov, aktivnost encimov pa je omejena ali celo povsem preneha. Pri nizkih temperaturah ni sprememb v vsebini beljakovin, sladkorja, organskih kislin, pektinskih snovi in vitaminov, zato tudi ni sprememb v strukturi proizvoda. Ugotovili so, da je respiratorna intenziteta pri osmih stopinjah Celzija dvakrat večja kot pri nič stopinjah, medtem ko je pri 16 stopinjah celo štirikrat večja. Računajo, da se intenzivnost dihanja zviša pri povprečnem zvišanju temperature za 10 stopinj približno 25-kratno.

Zaviranje določenih kemičnih pojavov omogoča ohlajenim plodovom, da varčujejo s svojimi rezervami, zato imajo daljšo življenjsko dobo. Po Hallerju in Hardingu stane dan življenja pri temperaturi 25 stopinj celico prav toliko kot življenje dveh dni pri 15 stopinjah, štirih dni pri 10, osem dni pri 4 ali šestnajst dni pri nič stopinjah .

V sodobni frigorifikaciji uporabljajo nizke temperature vseh vrst oziroma dva postopka: ohlajevanje in globoko zmrzovanje.

Ohlajujejo tista živila, ki jih je treba hraniti krajši čas. To dosežejo tako, da vzdržujejo v hladilniku temperaturo približno nič stopinj, kar je odvisno od vrste živila in od dolžine hranjenja. Hkrati vzdržujejo v celici tudi v skladu s specifičnimi zahtevami določenih živil ustrezno relativno vlago v zraku.

Postopek zmrzovanja živil je ali počasen ali pa nagel in globok. Drugi način je posebnega pomena za proizvode rastlinskega izvora. Naglo zmrzovanje se zaključi v dveh ali treh urah in tako učinkuje le kratek čas tista kritična temperatura, pri kateri se lahko pokaže dejavnost mikroorganizmov in encimov. Razen tega se pri naglem zmrzovanju oblikujejo v notranjosti zmrznjenega proizvoda drobceni ledeni kristali s premerom nekaj desetin mikrona, tako da se ne pokvari struktura celic in torej živila po ponovnem segrevanju ohranijo obliko in druge lastnosti.

Živila naglo zmrzujejo v celici ali v predoru s temperaturo 40 stopinj Celzija pod ničlo, potem pa jih vskladiščijo v ledenici, kjer znaša stalna temperatura okoli 18 stopinj mraza.

Pri proučevanju vsebine zmrznjenih živil so ugotovili, da imajo ta živila celo večjo hranilno vrednost in več vitaminov kakor pa proizvodi, ki so na trgu nekaj dni po trgatvi. To je razumljivo, če vemo, da spravijo proizvode v ledenice komaj nekaj ur po trgatvi, razen tega pa je znano, da se njihove lastnosti ne spreminjajo pri nizkih temperaturah, zato so lahko močno ohlajeni proizvodi še po več mesecih bolj sveži kakor tisti, ki so bili nabrani in so na trgu nekaj dni.

Strokovnjaki so preizkusili že vrsto kombinacij tehnoloških postopkov pri frigorifikaciji. Sadne sokove je mogoče spremeniti v snežne kosmiče ali v kocke in jih tako hraniti do uporabe. Sokovi v kristalih ter paradižnik in špinača v prahu niso zdaj v tehnologiji hrane nobena posebna novost več. Pri vskladiščevanju sadja in zelenjave v prostore z nizko temperaturo uporabljajo kombinacijo nizkih temperatur s plini (ogljikov dioksid, dušik) in dosegajo izvrstne rezultate. Tako je mogoče ohraniti hruške in jabolka sveže še dve leti po trgatvi.

Ing. N. LJUBISAVLJEVIĆ

Pogumna riba

V Atlantskem oceanu, v Sredozemskem in Jadranskem morju živi zelo pogumna riba beluga, ki se ne boji nikogar, niti človeka ne.

Rimljani so beluge nenavadno cenili zaradi okusnega mesa. Gojili so jih tudi v ribnikih. Kdor je obiskal dubrovniški akvarij ali splitski oceanografski inštitut, se je lahko prepričal o hitrosti beluge in si ogledal njene čeljusti, ki so posejane z več sto zelo ostrimi zobmi.

Podnevi beluga počiva, ponoči gre na lov. Po mnenju nekaterih je najbolj nevarna riba v Jadranskem morju. Če jo ujamete na trnek, jo držite kar se da daleč od sebe, ker vam lahko v trenutku odgrizne prste na roki.

Beluga se ne ustraši nobenega prebivalca morja. Zelo dobro plava. Če jo napade hobotnica, ji v nekaj minutah odgrizne vse tipalke. Tudi v ribiškem čolnu se ne vda brez boja.

»To je najbolj pogumna riba,« zatrjujejo naši ribiči.

Podvodni ribiči pa morajo biti zelo previdni in pripravljeni, sicer jih preseneti. Če jo potapljač zadene s podvodno puško, se beluga zlekne ob puščici in ranjena napada, grize prste. Rane, ki jo zadajo njeni zobje, se težko zacelijo, ker na stotine zob temeljito raztrga tkivo.

Vendar ribiči radi lovijo to pogumno ribo, ki je sorodnica jegulje. Največje beluge so dolge poldrugi meter, tehtajo po deset kilogramov in so zelo močne. Nimajo plavuti, vendar so zaradi gladkega telesa med najbolj okretnimi ribami.

Pogumna beluga drago proda življenje. Poskusi vse, da bi se rešila, če ji to ne uspe, pa se skuša maščevati.

Zato jo tudi označujejo kot neustrašno, najbolj pogumno ribo morja

D. Č.

NOVO PRI NAS IN V SVETU

Avtomatični kurir

Skupina leningrajskih inženirjev je konstruirala telefotografsko napravo za naglo izmenjavo dokumentacije med obrati in raznimi oddelki v velikih podjetjih. Aparat »Arfa« je mogoče priključiti na sedanje telefonske napeljave. V oddajnik je treba dati list navadnega papirja z besedilom. Posebna transistorska dioda transformira svetlobni snop, ki se odbija od izvirnika in ga prenaša kot električne signale. Ti delujejo na kopirno napravo, ki reproducira na papirju v sprejemniku točno sliko originala. Navadno stran besedila prenese aparatura v času 2,2 minute.

Fosforne sveče za kmetijstvo

Sovjetski biologi so izoblikovali tako imenovano »dimno« metodo izvenkorenskega gnojenja s fosforom. Nova metoda koristno hrani rastline, hkrati pa proizvaja fosforni dim, ki varuje rastline in drevesa pred nizkimi temperaturami. Dim proizvajajo fosforne sveče.

Zapraševalna naprava

Na kalifornijski univerzi so izdelali nov kmetijski stroj za zapraševanje rastlin, tako da so zaščitene pred raznimi zajedalci. Višino stroja je mogoče spreminjati od 20 cm do poldrugega metra nad zemljo, torej v skladu z višino posevkov. Prav tako je mogoče spreminjati tudi razdaljo med kolesi.

Stenski televizijski sprejemnik

Najtanjši televizijski sprejemnik, ki ga je mogoče pritrditi na steno, so izdelali v Angliji. Televizor je širok le 30 cm, zaslon pa meri po diagonali pol metra.

Najhitrejša zveza

V ZDA so izdelali stroj, ki lahko na nov način prenese 30 milijonov besed v minuti. S to hitrostjo bi lahko prenesli na določeno razdaljo okoli 200 dnevnih listov v nekaj sekundah. Brzojavka s tridesetimi besedami bi švignila skozi napravo v milijoninki sekunde. S tem strojem zdaj spremljajo elektronske poskuse, pri katerih se zvrsti v zelo kratkem času na milijone sprememb. Nov elektronski stroj šteje in razvršča različne spremembe.

Mehanična setev trave

Poseben pihalec, ki razpršuje zmes lesne kaše in travnega semena, je pritrjen na tovornjak. Vozilo se premika po avtomobilski cesti in seje travo na obe strani. Lesna zmes oblikuje tanko skorjo, tako da je seme zaščiteno pred vetrovi. Tako lahko posejejo v minuti 400 m dolg pas.

Valjasta nebotičnika v Chicagu

V Chicagu je med vsemi ameriškimi mesti najhujša stanovanjska stiska. Zato so se odločili za rekordno graditev vrste cenenih stanovanjskih nebotičnikov. Prva nebotičnika valjaste oblike bosta dograjena v poldrugem letu. Vsak izmed njiju ima 60 nadstropij, visoka sta po 170 m in bosta stala okoli 12 milijard dinarjev. To bosta najvišji stanovanjski poslopji na svetu.

Turbina na morski pogon

Po poročilih sovjetske agencije Tass je inženir Vitalij Sidorenko konstruiral turbino, ki lahko proizvaja električno energijo s pomočjo morskih valov. Turbino sestavlja spiralno zavit valj, ki plava na vodni gladini. Zaradi te oblike se turbina pod učinkom morskih valov nenehno vrti, to trenje pa poganja električni generator v turbini. Če je turbina pritrjena na morsko dno, visi v vodi približno šest metrov pod gladino. Električna centrala, ki bi jo sestavljalo na primer štirinajst turbin tega tipa, bi lahko dajala 600 kilovatov.

Atomska centrala na Antarktiki

Američani nameravajo zgraditi v zalivu McMurdo na Antarktiki atomsko električno centralo, ki bo oskrbovala z energijo stalno ameriško antarktično bazo. Po predračunih bo stala centrala pet milijonov dolarjev.

NAŠI OLIMPIJSKI KANDIDATI

Hafner Franc, rojen 9. 2. 1936 v Ljubljani. Tekač na 3000 m z zaprekami.

Franci, kakšen je Tvoj delovni dan?

»Moj delovni dan se začne vsak dan ob šestih zjutraj. Po poklicu sem črkoslikarski pomočnik. V delavnici sem ves dan do pol treh in včasih mi plešejo črke pred očmi prav divji ples. Delo ni toliko fizično naporno, ampak bolj psihično. Sicer pa – dokler plešejo črke samo pred očmi, še gre, huje bi bilo, če bi plesale na napisu,« se je zasmejal odlični tekač.

Kako si se odločil prav za atletiko?

»Kot sem že dejal, sedim v službi osem ur. Po delu sem si vedno želel gibanja in narave. Kaj naj bi torej izbral drugega kot atletiko? Tu lahko zadovoljim svoj organizem v največji meri. Precej časa je že tega, kar sem stopil v vrste atletov in, če pomislim nazaj, mi gre kar na smeh. Joj, kakšen kreten sem bil! Trener tovariš Gaberšek pa ni popustil. Ves čas me je bodril, obljubljal boljši uspeh in tako sem tudi jaz vztrajal. Koliko trdega dela je vloženega v vsak moj uspeh, si ljudje, ki ne poznajo športa, sploh ne morejo misliti. Nič ni poklonjenega, vsaj pri meni ne. Kot olimpijski kandidat sem moral vse leto misliti na priprave, na norme. Za počitek torej ni bilo časa niti pozimi. Vsak dan sem se odpravil takoj po službi na trening. Brez kosila! Treniral sem vedno zunaj, tudi ob slabem vremenu.

Sedaj je seveda vse drugače. Moj način življenja se je nekoliko spremenil. Kot olimpijski kandidat imam brezplačno hrano pri Slamiču in to ob 12. uri, tako da lahko popoldan mirno treniram. Treniram vsak dan. Enkrat tedensko pa treniram tehniko teka preko zaprek. Sem prepričan, da je moj trening pravilen, za kar mi jamči moj odlični trener.«

Imaš kake posebne želje v zvezi s treningom in delom?

»Pogoji, v katerih delam, niso slabi, predobri pa seveda tudi niso. To ne velja samo zame. Sijajno bi bilo imeti šesturni delavnik, da bi lahko treniral dvakrat na dan, tako kot imajo to atleti v nekaterih drugih državah. Mojster ima sicer razumevanje za šport in mi da vedno brezplačni dopust. Če gre za prireditev večjega značaja, mi stroške povrne Atletska zveza, kadar pa nastopam za barve kluba, tega ne morem zahtevati, saj klub nima denarja za najnujnejše.

Še nekaj! Lepo je biti športnik, a dolgo se tako ne da živeti. Rezultati izginejo in ostaneš spet ob svoji delovni mizi. Mislim, da bi morali imeti možnost napredovanja tudi v naši stroki. Priznati moram, da moje delo precej trpi na račun treninga in tekmovanj. Kadar sem dalj časa odsoten, se mi pri delu kar pozna. Čopič teče počasi!«

Kaj pa konkurenca, ostali olimpijci in tekmovanja?

»Konkurenca bo letos huda. Nevarna sta zlasti Jovanović in Špan. Ostali naši so prav odlični. Sploh imamo Slovenci izredno veliko število mladih talentov. Upam, da jih ne bomo zapravili.«

D. M.

»NAGRADO DNEVA MLADOSTI«, KATERO SO LETOS PRVIČ PODELILI NAJBOLJŠI ŠPORTNI ORGANIZACIJI, JE OSVOJILO ŠPORTNO DRUŠTVO RUDAR IZ TRBOVELJ. NA SLIKI: PREDSEDNIK ŠPORTNE ZVEZE SLOVENIJE TOVARIŠ LEOPOLD KRESE IZROČA PLAKETO IN PRVO NAGRADO PREDSTAVNIKU TEGA DRUŠTVA. MARLJIVIM ČLANOM TRBOVELJSKEGA RUDARJA ZA NJIHOV USPEH TUDI NAŠE ČESTITKE!

NA IGRIŠČIH POD ROŽNIKOM JE OD ZORE DO MRAKA VESELO. ŠTEVILNI ŠPORTNI AKTIVI, KI NE PREMOREJO LASTNIH IGRIŠČ, SO TAKO DOBILI DOVOLJ PROSTORA ZA REDNO TRENIRANJE

IZ HLEVA LEPA TELOVADNICA

V Makolah imajo že dolgo vrsto let partizansko društvo, ki pa se vsa leta od svojega obstoja ni moglo prav razmahniti. Tudi predvojne telesnovzgojne organizacije so delale bolj ali manj kampanjsko. Razlog? Vse do lani v tem kraju niso imeli telovadnice in zato je jasno, da se telesnovzgojno delo ni moglo tako razviti, kot bi se sicer lahko.

Pred tremi leti pa so telesnovzgojni delavci, na čelu z dolgoletnim predsednikom društva »Partizan«, šolskim upraviteljem Benom Brumnom, sklenili, da morajo zgraditi telovadnico. Toda kje vzeti denar za telovadnico? Makolskim športnim delavcem je bilo takoj jasno, da ne bodo mogli nikoli zbrati 40 ali 50 milijodov, kolikor bi jih veljala takšna zgradba. Toda milijon ali dva – to bi pa že lahko dobili, so menili. In res so kmalu našli rešitev. Sredi Makol stoji stavba, ki je bila nekoč hlev. Zdaj je ta zgradba last kmetijske zadruge, ki si je v spodnjih prostorih hleva uredila garaže, zgornji prostori pa so ostali neurejeni. V Makolah pa so se hitro dogovorili: preuredimo zgornje prostore nekdanjega hleva v telovadnico.

Brez obotavljanja in dolgoveznih razprav so pristopili k delu. Občina je primaknila prvi delež: 350 tisočakov. Isto vsoto je prispevala še Okrajna zveza »Partizan« v Mariboru in prav toliko prosvetni organi, saj bo telovadnica koristila ne samo društvu »Partizan«, marveč tudi šolski mladini pri telesnovzgojnem pouku.

Lansko jesen so stavbo predali svojemu namenu – iz nekdanjega hleva je nastala lepa, sodobna in čista telovadnica, dolga 16 in široka nad 10 metrov. Seveda v dvorani še ni vsega orodja, toda Makolčani so skromni in veseli že svojega čistega parketa in lepo obeljene dvorane, kjer se mladina zbira jeseni in pozimi, ko ni moč vaditi na prostem. Uspehi so se ob novem objektu kmalu pokazali: od lani je društvo pridobilo še 4 nove oddelke – prej jih je imelo le 5, zdaj jih ima 9. V društvu je zdaj včlanjenih nad 220 aktivnih pripadnikov, od cicibanov do starejših članov.

Poseben pomen tega objekta je tudi v tem, da bo društvo lahko zdaj še v večjem številu vključilo v svoje vrste tamkajšnjo mladino. To je še posebno važno zaradi tega, ker leže Makole ob skrajnih obronkih Haloz, kjer še danes niso povsem iztrebili škodljivih hibridnih trt in kjer še vedno najdemo primere alkoholizma ne samo med odraslimi, marveč tudi med mladino. Zdravnik dr. Pen iz Majšperka, ki že več let preiskuje tamkajšnjo mladino, nam je povedal, da so rezultati preiskav mladine vsako leto boljši, tako da je vedno manj kvarnih posledic alkoholizma, pri čemer imajo lep delež zaslug ne samo politične, prosvetne, kulturne, zdravstvene in druge organizacije, marveč tudi telesnovzgojni delavci. Obenem pa so marljivi telesnovzgojni delavci v Makolah dokazali, da je mogoče tudi s zelo skromnimi sredstvi doseči velike uspehe, če je človek skromen in ne sega po nemogočem in če pri svojem vztrajnem prizadevanju naleti na polno razumevanje in podporo ostalih.

I. P.

PRI BALINARJIH V TIVOLIJU

V senci mogočnih dreves se okoli ograjenega prostora gnete množica, na drogu plapola državna zastava, zdaj pa zdaj se v soncu zablešči kovinska krogla. Balinarji? Prav ste uganili, to so oni, ki so prav tako dobili svoj »življenjski prostor« v športnem parku ing. Bloudka.

Lepo urejen in ograjen prostor, na njem tri balinarske steze, sveže urejene z belim peskom. Balinarji so namreč v čast dneva mladosti organizirali turnir mestnih reprezentanc in nanj povabili Rečane, Zagrebčane, Sežance in Novogoričane, poleg tega pa tudi priredili dvoboj reprezentanc Hrvatske in Slovenije.

Sicer bo treba steze še močno utrditi, povaljati in jih ograditi, toda prve krogle so že stekle po sveže nasutem pesku in prva ovira je mimo...

Prisluhnili smo razgovorom gledalcev.

»Kar povleklo me je sem gor, ko sem zvedel za tole balinišče,« je hitel osivel možak zadovoljen pripovedovati svojemu tovarišu ob ograji.

Zazvenel je udarec kovine.

»Zlomek, kako jo je Gustl izbil, kar na suho...«

Nekateri gledalci so odhajali, drugi spet prihajali, večina pa je vztrajala ob igrišču.

»Kako ste zadovoljni,« smo vprašali enega od navzočih funkcionarjev.

»Kar, kar... seveda je še precej dela. Še ograja, pregrada med stezami, valjanje tal...« je hitel zatrjevati. »Kljub temu pa sami vidite, da je bil ta objekt sredi Ljubljane za balinarje potreben. Bo močna propaganda za naš šport, ker se bodo tod zbirali prijatelji balinanja in še mnogi drugi sprehajalci.«

»Kaj pa pravijo tekmovalci?«

»Tudi oni so takšnega mnenja. Veseli so, zlasti zato, ker se je že ob otvoritvi balinišča zbralo toliko gledalcev. Tudi balinanje je privlačno, čeprav nekateri morda niso takšnega mnenja.«

Kovinaste bleščeče rumene krogle so zvenele, zadevale druga ob drugo.

Živahni komentarji, navdušenje ob dobri igri nekaterih tekmovalcev, prijetno razpoloženje vseh na tem prijetnem prostoru pa nam je potrdilo, da so dobili balinarji spet več zagona za širjenje tega športa med naše ljudi. Da, tudi ta šport, ki se ga oklepajo v največji meri člani delovnih kolektivov, mladi in starejši delavci, ima mesto v naši telesni kulturi.

V ŠTEVILNIH KOLEKTIVIH JE BALINANJE POLEG KEGLJANJA NAJBOLJ PRILJUBLJENO ŠPORTNO RAZVEDRILO. NA SLIKI: BALINARJI LITOSTROJA NA IGRIŠČU, KI SO SI GA SAMI UREDILI

V BORBI ZA TOČKE

»Nagrada dneva mladosti« za trboveljske rudarje

Lani je Športna zveza Slovenije razpisala ocenjevalno tekmovanje športnih in partizanskih društev na svojem področju in povabila k sodelovanje vse telesnokulturne kolektive v Sloveniji. To tekmovanje je dobilo naziv »Nagrada dneva mladosti« in naj bi se v bodoče vsako leto obnavljalo.

Društva, ki so se prijavila, so bila dolžna poslati poročila o svojem delovanju glede množičnosti, gospodarjenja, strokovne vzgoje in še v mnogih podrobnih točkah. Za začetek odziv ni bil zelo močan, vendar pa so nekatera društva vzela tekmovanje prav resno in so poslala zelo skrbno pripravljena poročila.

Komisija, ki je tik pred praznovanjem dneva mladosti pregledala poročila, je izbrala za najboljše društvo SSD Rudar iz Trbovelj, s čemer je izrazila temu širokemu in vsestransko razgibanemu športnemu kolektivu iz zasavskega rudarskega bazena polno priznanje.

OHO – AHA

OHO, kaj bi to? Dobiš pet golov, pa zaigraš jeznega in razočaranega. To velja za naše portugalske nogometne goste, ki smo jih v Beogradu premagali 5:1. Pa so vso krivdo za tak izid naprtili avstrijskemu sodniku, ne da bi pri tem malce pomislili, da on sam vendar ni mogel pričarati tolikšne razlike. Stvar je pač v tem, da so se lizbonski brcarji po zmagi nad našimi na Portugalskem bržčas vendar prevzeli...

AHA, sedaj pa demantira. Vrli sarajevski Igman namreč, ki bi mu naj temni elementi pomagali v Ljubljani že pred tekmo odščipniti drugoligaški točki nogometašem Odreda. Napovedujejo nova odkritja, ki bodo vso afero postavila v popolnoma drugačno luč. Zanimivo, kajne? Utegne celo držati, da je naš nogomet morda — vsaj malo — podoben loncu z umazanim perilom, pri katerem je na površju čedalje več umazanije, bolj ko drezaš vanj...

OHO, tudi z jezo! Tako nekako komentirajo najnovejše uspehe ljubljanske metalke diska Milene Čelesnikove, ki je pred nedavnim izboljšala državni rekord. Olimpijski komite je namreč ni uvrstil med olimpijske kandidate. Na pomoč je priskočila Atletska zveza Jugoslavije, ki je na svoj račun podprla nadarjeno metalko. In glej — prej kot večina »uradnih« olimpijskih kandidatov, je Milena izpolnila olimpijsko normo...

AHA, pa še sabljaška. Vse zadnje mesece je bilo mnogo pisanja o tem, da Sabljaška zveza Jugoslavije zapostavlja nekatere odlične zastopnike te zvrsti iz naše republike. Ta weekend pa so se v Skopju zbrali vsi najboljši Jugoslovani in se merili za naslove državnih prvakov. Le tekmovalcev iz Slovenije ni bilo med njimi. In zakaj? Zato, ker niso mogli in znali zbrati dovolj denarja za dolgo pot...

Športne vesti iz TAM

Sindikalna podružnica Tovarne avtomobilov je skupaj s strelsko družino organizirala veliko strelsko tekmovanje med kolektivi mariborskega okraja. Namen tekmovanja je bil, da se tudi s športnimi prireditvami čim bolj svečano proslavijo volitve v DS, istočasno proslad desetletnica delavskega samoupravljanja.

Delavski svet tovarne avtomobilov je prevzel pokroviteljstvo nad tekmovanjem in podaril izredno lep prehodni pokal, za katerega se bodo vsako leto borile sindikalne ekipe vseh podjetij mariborskega okraja.

Na prvem tekmovanju si je s prvim mestom priborila prehodni pokal sindikalna ekipa »Tovarne aluminija in glinice« — Kidričevo z 874 krogi. Nstopilo je 19 ekip, katerih plasman je bil sledeč:

1. Tovarna aluminija — Kidričevo	874
2. Tovarna avtomobilov — Maribor	850
3. Mariborska livarna	840
4. Tovarna želez. vozil »Boris Kidrič«	838
5. »Metalna« Maribor	837
6. Tovarna avtomobilov II	834
7. »Oprema« Maribor	825
8. Tovarna dušika — Ruše	825
9. Tovarna aluminija Kidričevo II	820
10. Tovarna žel. vozil »Boris Kidrič« II	820

Po končanem tekmovanju je prehodni pokal predal zmagoviti ekipi predstavnik UO Tovarne avtomobilov z željo, da bi vsako leto bile borbe čim bolj množične in da pokal enkrat osvoji tudi ekipa TAM.

J. K.

MILE ZEC

UBEŽNIKI

Slobodan je tekel po prstih, čeprav ta previdnost ni bila potrebna, ker je bila trava tako mehka, da ni bilo slišati nobenega šuma. Oddahnil si je, ko je stopil pod košato drevje. Potem je šel korak za korakom, na vsakem mestu je obstal in prisluškoval. Počasi je spustil nogo na tla, postopno prenesel težo in se opri nanjo šele takrat, ko je začutil, da ni pod podplatom prav nobene vejice, ničesar, kar bi moglo izdati navzočnost človeka.

Tiste trenutke ni Slobodan mislil na nič. Ves se je spremenil v troje čutil: v oči, ki so ga ščemele od napora in prizadevanja, da bi prodrle v temo, ušesa, ki so zaznala sleherni šum gozdnih bitij, in prste, ki so previdno tipali po temi, odrivali veje in iskali prosto pot. Občutka negotovosti ni imel, saj je ta prežala na vsakem koraku in je tudi že poprej mislil nanjo. Namesto bojazni pa je prišlo nekaj drugega. Zaradi razburjenja je srce tolklo, kakor da se bo razletelo. Slobodan bi prisegel, da bi bilo njegov srčni utrip slišati pet korakov daleč, tako močan je bil.

V pol ure je prehodil kakih tri sto metrov. Gozd se je redčil. Grmičevja ni bilo več, zato pa je zaznaval v temi obrise stoletnega drevja. Obstal je, da bi dobil sapo in se umiril. V prsih pa ga je tiščalo od trenutka do trenutka huje, zadrževal je dih, da ga je vse bolelo. Suho grlo je imel, ker je dihal skozi usta, zdelo se mu je, da ga bo slišal skriti stražar, če bi dihal skozi nos. Tiščalo ga je nekje med prsnim košem in grlom, bal se je, da se bo zadušil.

Še sto metrov, še jasa. Ozrl se je na desno in na levo, hotel je ugotoviti, kje je konec jase, pa ga ni videl. Ni kazalo drugače, moral je čez jaso. Najprej je mislil, da bi se plazil, pa se je bal, da ne bo vzdržal. Bilo bi preveč za napete živce. Odločil se je: v nekaj skokih se bo pognal čez jaso. Prisluhnil je na levo, na desno. Nič. Potem se je sklonil in se pognal.

Takrat pa...

Zdelo se mu je, da odmeva klic po vsem gozdu.

»Halt!« je zaklical nekdo tako blizu in tako glasno, da ga je skoraj prikoval.

V gozdu je odmevalo. Zdelo se mu je, da sliši odmev na levi. Tisti trenutek je zaslutil, da je prišel klic izpod drevesa, ki je bilo kakih deset metrov od njega, malce proti desni.

Kot preganjana zver se je pognal po jasi, po nekaj skokih pa spet zavil na desno proti gozdu. Čimdlje vstran od kraja, od koder je prihajal klic, čimprej v temo, ki ga bo skrila očem.

Takrat je počilo za njegovim hrbtom. Pod desno lopatico je začutil strahovit sunek. Z zadnjo trohico zavesti je slišal lastni krik, poln bolečine, poln sovraštva in razočaranja nad nečim, v kar je verjel in kar je upal. Potem je čutil, da pada, da postaja neverjetno lahek... Izginila je tista napetost, ki je bila še nekaj trenutkov poprej skorajda neznosna.

»Se kakih sto metrov, je pomislil Branko, ko je zagledal pred seboj ozko jaso; le trenutek kasneje je slišal tisto nemško besedo, ob kateri mu je ziedenela kri v žilah. Legel je na tla in čakal. Potem je slišal strel, ki je odmeval po gozdu kot eksplozija topovske granate, in krik človeka, ki ga je doletelo. V tistem kriku je prepoznal glas svojega tovariša.

Oči so mrzlično begale v temo in s težavo razločevale drevesna debla. Zadržal je dih. Izza enega debla je stopila postava na jaso in pohitela ob robu gozda proti kraju, od koder je bilo slišati klic in je potem počilo.

»Zdaj, zdaj ali nikoli!« mu je šumelo v glavi in ušesih. Čutil je, da je prostor pred njim prost in da mora izkoristiti prav ta trenutek.

Nič več se ni menil za to, da ga bodo skoki izdali, da bo stopil na suho vejico. Stekel je, kar so mu dale moči.

V nekaj skokih je bil na oni strani jase. Pognal se je dalje, že je bil med debli, zaletaval se je vanje, se spotikal, padal, spet vstajal in tekel.

Na levi je slišal glasove, ki so se mu zdeli tako blizu, kakor da bodo zdaj, zdaj prišli ljudje, ki se pogovarjajo. Zato je stekel še hitreje.

Še trideset korakov.

»To je meja,« ga je prešinilo. »Še petdeset metrov, pa si rešen!«

V glavi mu je šumelo od napora, vendar se je pognal z zadnjimi močmi, ki so bile še nekje skrite. Stekel je in – padel. Spotaknil se je ob korenine. Čutil je, da mu iz nosu teče kri čez ustnice in po bradi. Z rokavom je je obrisal in hotel dalje. Komaj je bil na nogah, je obstal kot ukopan.

Pred njim je stal človek v uniformi. Cev njegove puške je merila v Brankove prsi. Smehljal se je. Vesel je, da me je ujel, je pomislil Branko.

Pogledal ga je in zdrknil na travo. Solze so mu privrele v oči, od obupa je zajokal kot otrok. Torej je bilo vse zaman. Ves trud, tako njegov kakor vseh tistih, ki so mu pomagali. Nazaj bo treba, tja, od koder je prišel. Morda ne be nikoli več take priložnosti.

Čutil je, da ga je vojak prijel za ramo, spet je slišal tisto neznosno nemško govorico:

»Hej, vojni ujetnik?«

Razumel je vprašanje in prikimal. Zdaj je bilo vseeno. V njem ni bilo več moči.

Vojak je počepnil k njemu. Še vedno se je smehljal.

»Zakaj jokaš?« ga je vprašal, pa je brž spoznal, da ga oni ne razume. S prstom je pokazal proti tiem: »Tu... Švica,« je dvakrat ponovil in potrepljal Branka po ramenu. Od presenečenja je okrogli Branko široko razprl oči.

»Ti... ti... nisi nemški vojak?« je zbral vse svoje znanje nemščine.

»Ne!« se je zasmejal vojak. »Švicar sem. Pa ti?«

»Jugoslovan,« je odgovoril Branko. Spet so mu solze zalile oči. Jokaje se je vrgel Švicarju okoli vratu.

16

Dva meseca sta minila od tistega 24. maja, ko so štirje vojni ujetniki ušli iz Rdeče hiše v westfalski vasici Sepenradu in se odpravili proti švicarski meji. Ta dva meseca sta prinesla Rdeči hiši in tistim, ki so bili čez noč zaprti v njej, mnogo novic in sprememb.

Nekaj dni po begu ujetnikov je odšel Otto Müller. Prišel je drug podnarednik, z njim pa tudi novi varnostni ukrepi. Zazidali so obe okni, tisto v večji in ono v manjši sobi nad Müllerjevim svinjakom. Malo svežega zraka je prihajalo hkrati s smradom iz stranišča pod stopnicami skozi ino pod streho, ki jo je novi poveljnik tabora puščal odprto le dve uri pred spanjem. Vroče je bilo v tistih julijskih nočeh.

Prebivalci Rdeče hiše so se pomnožili. Namesto štirih, ki so ubežali, in enega, ki ga je zmečkala skala v kamnolomu, je prišlo deset fantov, ki jih je skrivnost Rdeče hiše tako zanimala, da so iz dneva v dan nestrpno čakali trenutek, ko bodo kaj izvedeli o usodi svojih prednikov in morda tudi sami poskusili.

Kotevski in Anžujevski nista mogla čakati. Vzela ju je noč.

Teden dni kasneje je policija pripeljala Kotevskega, ki spet ni imel sreče. Po vsem telesu je bil poln marog. Se teden kasneje se je Anžujevski javil iz Züricha.

Kmalu potem so začele prihajati novice o štirih Jugoslovanih. Vsaka nova je bila slabša.

Iz matičnega taborišča v Dortmundu so prebivalci Rdeče hiše izvedeli, da je Nenad v nekem drugem taboru, poprej pa je obsedel kazen, ki je bila predpisana za poskus bega: mesec dni samote v betonski celici.

Naslednji novici sta bili še bolj pretresljivi. Zoran in Slobodan sta ležala v bolnišnici pri Dortmundu. Oba sta za las ušla smrti. Eden je premagal pljučnico, drugemu se je celila huda rana na desni strani prsnega koša. Čakala sta, da bi ozdravela in odsedela zapor, ki se mu nista mogla izogniti.

Eno samo poročilo je manjkalo. O Brankovi usodi ni vedel nihče ničesar. Slobodan je natančno opisal vso pot tovarišu, ki ga je obiskal, ta pa je novico posredoval dalje. Bili sta le dve možnosti: ali je Branko padel na meji ali pa mu je uspelo priti v Švico. Druga možnost se jim je zdela malo verjetna, ker Helmut še vedno ni dobil pisma.

Zanimanje je že popuščalo, novi dogodki so stare odrivali v pozabo, pa naj so bili še tako zanimivi. Takrat je prispela novica, ki je učinkovala kot strela z jasnega. Helmut je dobil od Branka pismo, vendar ne iz Švice, temveč iz Jugoslavije.

Na listu papirja je bilo zapisano z lepo pisavo in v pravilni nemščini:

Dragi prijatelj Helmut.

Dvajset dni je trajalo, preden sem s četo prišel v to prekleto deželo, kjer se je vse zarotilo proti Nemcem. Nobena proga ni varna, ceste še manj, iz vsake hiše preži nevarnost.

Če te zanima usoda Tvojega znanca iz okolice Šabca – saj se ga spominjaš, seznanila sta se pred vojno – Ti lahko povem, da je velik pridanič. Res je, očeta so mu ustrelili, ker je hujskal ljudstvo, vendar to še ni zadosten razlog, da je Tvoj znanec odšel v hosto in se pridružil tistim banditom, ki jim pravijo partizani.

Če se mi bo ponudila priložnost, Ti bom prihodnjič pisal kaj več.

Lepo pozdravi vse najine prijatelje v vasi. – Tvoj Hans.«

KONEC

V PRIHODNJI ŠTEVILKI NAŠ NOVI ROMAN S. BOŽINOVIĆA

ZNAMENJE S STOLPA

Že sam naslov našega novega romana obeta prijetno in v marsičem razburljivo branje. Tik pred koncem druge svetovne vojne, v dneh, ko se je Veliki rajh z vrtoglavo naglico bližal svojemu razsulu, ko je ves svet vzdrgetal v slutnji odrešenja, je onemogli fašizem pobiral svoj poslednji krvavi davek.

– Majske dni 1945 bodo pomnili prebivalci vasice Hofenberg, dokler bo živela ena sama priča dogodkov, ki so se takrat napletli in se prehitevali. Spomin se bo ohranil še dlje, zakaj tisto, kar se je zgodilo v prvih dneh takratne pomladi, bodo ljudje pripovedovali iz rodu v rod, vse dokler bo stal lepi grad grofa von Hofenberga, po katerem je to naselje sredi rodovitne schwerinske pokrajne tudi dobilo ime. Grad pa bo prav gotovo stal še vrsto desetletij in celo stoletij na griču, ki je zrasel kot velika goba sredi ravnega polja, obdan s širokim rokavom žuborečega, biserno čistega potoka Schmalenbach. –

Vendar dovolj napovedovanja! Zgodba z vsemi junaki mora zaživeti v vas samih. Naj vam samo še zatrdimo, da je avtor romana »Znamenja s stolpa« S. Božinović pripravil zares prijetno branje. In da je naša napoved resnična, se boste sami lahko prepričali že v prihodnji številki.

Spored Radia Ljubljana za teden od 30. maja do 5. junija

PONEDELJEK

dne 30. maja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
6.30—6.40 Reklame
8.05 Popularne melodije iz orkestralne glasbe
8.40 Poje ženski zbor »France Prešern« iz Kranja
9.00 Naš podlistek — V zlatem peklu — I.
9.20 Za vsakogar nekaj iz arhiva zabavne glasbe
10.10 A. Borodin: Knez Igor
10.35 Od valčka do cha-cha-cha
11.00 Igra violinist Alj Dermelj
11.30 Oddaja za otroke
12.00 Petnajst minut z Vaškim kvintetom
12.15 Kmetijski nasveti — Cvetko Kopitar: Kulturno prosvetno delo na vasi
12.25 Španija v plesu in pesmi
12.40 M. Vodopivec: Jesenski ognji, štirje orkestralni pasteli
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Kmečke godbe
13.50 F. Mendelsshon-Bartholdy: Pesmi brez besed
14.05 Godala za zabavo
14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 V svetu opernih melodij
17.10 Srečno vožnjo! (Šoferjem na pot)
18.00 Radijska univerza — Mesta V.
18.45 J. Gotovac: Pesem in ples z Balkana
18.30 Športni tednik
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Portreti z Brodwaya
20.45 Kulturna tribuna — Boris Kocjančič: O delu svetov za kulturo in prosveto
21.00—23.00 Koncert Komornega orkestra RTV Zagreb
23.10 Plesni zvoki iz studia 14
23.35 Ameriške popevke
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

TOREK

dne 31. maja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
6.30—6.40 Reklame
8.05 Jutranji spored solistične glasbe
8.30 Radi bi vas zabavali
8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — Viktor Konjar: Mehanizacija kmetijstva
9.25 L. M. Škerjanc: Peta simfonija
10.10 Prijetne melodije
11.00 Koncert pihalnega orkestra JLA
11.20 Arije iz italijanskih oper
12.00 Pozdrav z gora
12.15 Kmetijski nasveti — Francka Kafol: Zadružne predelovalnice sadja
12.25 F. Juvanec: Mala suita za violo H. Svetel: Rondo za violončelo
12.50 Trio Avgusta Stanka
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Popularne slovenske skladbe
13.50 Poje Slovenski oktet
14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — Karel Kos: Pota v življenje
14.35 Drugo dejanje Massenetove opere Manon
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 Listi iz domače književnosti — Anton Ingolič: Nebo nad domačijo
16.00 Izbrali smo za vas
17.10 Razgovor z volivci
17.20 C. Saint-Saens: Koncert za klavir in orkester št. 5 v F-duru
17.55 Nekaj lahke glasbe
18.00 Iz zbornika spominov — Boža Bašin Kostić: Aretacija
18.20 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe
18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Poje Komorni zbor RTV Ljubljana
20.30 Radijska igra — Jonathan Swift — Roul Martinée: Vsigamočno pero
21.30 Arthur Honegger: Mouvement Symphonique
21.41 Kvintet Jožeta Kampliča
22.15 Zabavni koktajl
23.10 Nočni komorni koncert del Béle Bartoka
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SREDA

dne 1. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
6.30—6.40 Reklame
8.05 Mladi talenti Srednje glasbene šole v Ljubljani pred mikrofonom
8.30 Iz del Stevana Hrstića
9.00 Jezikovni pogovori
9.15 Ali vam ugaja?
10.10 Violinist David Ojstrah in pianistka Vera Repkova
10.40 Vesela godala
11.00 Nekaj priljubljenih opernih dvospevov
11.30 Oddaja za cicibane
12.00 Narodne za glas in klavir v priredbi Cirila Preglja
12.15 Kmetijski nasveti — Jože Kregar: Vrt v juniju
12.25 Pisani zvoki z Dravskega polja
12.45 Klavir v ritmu
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Zbor RTV Beograd
13.50 M. Lipovšek: Voznica
14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — Viktor Konjar: Mehanizacija kmetijstva
14.35 Od popevke do popevke
15.15 Obvestila in zabavna glasba
15.40 Novost na knjižni polici — Heydecker-Leeb: Nürnberški proces
16.00 Koncert po željah
17.10 Sestanek ob petih
17.30 Zabavni potpuri
18.00 Kulturna kronika
18.20 Iz slovenske solistične glasbe od Novih akordov do danes — XXII. oddaja Primož Ramovš
18.45 Domače aktualnosti
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Novi posnetki orkestra Raphaele
20.20 G. Verdi: Rigoletto
22.15 Zabaval vas bo Ljubljanski jazz ansambel
22.40 Italijanske popevke
23.10 Iz sodobnega glasbenega sveta
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

ČETRTEK

dne 2. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
6.30—6.40 Reklame
8.05 Iz filmov in glasbenih revij
8.35 Majhen koncert z zbori Gallusovih sodobnikov
8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — Karel Kos: Pota v življenje
9.25 Glasbene slikanice
10.10 Karl Stamic: Koncertantna simfonija za sedem instrumentov in orkester v F-duru
10.40 Pet minut za novo pesmico
11.00 Zvoki za zabavo
11.35 Samospevi L. Lebiča, B. Bjelinskega in M. Vodopivca
12.00 Poslušajmo pihalni orkester LM
12.15 Kmetijski nasveti — Emil Gabrovšek: Novi predpisi gozdnega reda
12.25 Ansambelski in zborovski prizori iz popularnih oper
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Narodne in ponarodele v priredbi Vlada Goloba
13.50 Pet pevcev — pet popevk
14.05 Ivan Zajc: Romantična uvertura
14.20 Šport in športniki
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 S knjižnega trga
16.00 Pol ure s skladateljem Gabrielom Faurejem
16.30 Plesni zvoki velikih mest
17.10 Usmerjanje v visokošolske poklice
17.45 Pesmi Radovana Gobca in Matije Tomca
17.30 Zabavni orkestri — znane melodije
18.00 Turistična oddaja
18.15 Spoznavajmo naše umetnike — XXXIII. oddaja — Tenorist Rudolf Francl
18.45 Radijska univerza — Ivo Pendar: Kako naredimo umetni dež
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov
20.45 Zabavni orkester RTV Ljubljana
21.00 Enajsto leto službe Janeza Trdine
21.40 Komorni intermezzo
22.15 Po svetu jazza
23.10 Orkester Slovenske filharmonije
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

PETEK

dne 3. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
6.30—6.40 Reklame
8.05 Jutranje glasbeno popotovanje
9.00 Naš podlistek — V zlatem peklu — II.
9.20 Mali zabavni ansambli
9.40 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe
10.10 Arije iz francoskih in italijanskih oper
10.35 S popevkami po Evropi
11.00 R. Schumann: Otroški prizori za klavir
11.30 Družina in dom
11.45 Pri ženskem kvartetu Kluba koroških študentov
12.00 Poje Ivo Robič
12.15 Kmetijski nasveti — ing. Mirko Peternel: Novosadski sejem in napredek živinoreje
12.25 Ansambel Srečka Dražila
12.40 Zabavni orkester Stanley Black
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Tri operne uverture
13.45 Skrinjica z melodijami
14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — Zgodba o svetilniku
14.35 Slovenske skladbe igra violinist Karlo Rupel
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 Iz svetovne književnosti — Johannes Becher: Strah
16.00 Petkov koncert ob štirih
17.10 Razgovor z volivci
17.20 Lepe melodije
17.40 Naši vodilni amaterski zbori — Mladinski mešani zbori Gimnazije Celje
18.00 Človek in zdravje
18.15 Vedri zvoki
18.30 Iz naših kolektivov
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Armando Trovajoli: Nočni preludij
20.15 Tedenski zunanjepolitični pregled
20.30 Skladateljske silhuete iz včerajšnjega sveta — X. oddaja — George Gershwin
21.15 Oddaja o morju in pomorščakih
22.15 Nočni operni koncert
23.10 V plesnem ritmu z ansamblom Mojmira Sepeta
23.35 Vokalna ansambla The Hi Los in The four Freshmen
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

SOBOTA

dne 4. junija

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
6.30—6.40 Reklame
8.05 Zabavna ruleta
8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — Zgodba o svetilniku
9.25 Klavirske skladbe po narodnih napevih
10.10 Ritmi Latinske Amerike
10.40 Zbori Vilka Ukmarja
11.00 Bruno Bjelinski: Komorni koncert za klavir in orkester
11.30 Pionirski tednik
11.50 Tončka Maroltova: Ženka mi v gosti gre in Ples s pogačo
12.00 Zabavni orkester RTV Beograd
12.15 Kmetijski nasveti — dr Janez Banič: Šepavost konj
12.25 Domači napevi izpod zelenega Pohorja
12.45 Po strunah in tipkah
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Naši mladi operni pevki Mileva Pertot in Zlata Gašperšič pred mikrofonom
14.05 Ansambel in pevci Milana Stanteta
14.20 Zanimivosti iz znanosti in tehnike
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.15 Reklame in zabavna glasba
15.40 Na platnu smo videli
16.00 Komorni zbor RTV Ljubljana
16.15 Venček domačih
16.30 Zvočni kaleidoskop
17.10 Usmerjanje v visokošolske poklice
17.15 Glasbena križanka št. XXV.
18.00 Jezikovni pogovori
18.15 Zabavni orkester Werner Müller
18.45 Okno v svet
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Spoznavajmo svet in domovino!
21.15 Za prijeten konec tedna
22.15 Oddaja za naše izseljence
23.10 V plesu do polnoči
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

II. PROGRAM

22.15—23.00 Plesna glasba

NEDELJA

dne 5. junija

6.00—6.30 Nedeljski jutranji pozdrav
6.30 Zvoki pihalnih instrumentov
7.15 Reklame
7.30 Radijski koledar prireditve dneva
7.35 Popevke za nedeljsko jutro
8.00 Mladinska radijska igra — A. Milne — Stanovnik Majda: Okrog hiše na Pujevem oglu
8.30 Spomini na Frana Gerbiča
8.50 J. Haydn: Koncert za trobento in orkester v Es-duru
9.05 Z glasbo v novi teden
10.00 Se pomnite, tovariši... Linka Ksela-Francka: V legendi o Pohorskem bataljonu žive
10.30 Rudolf Matz: Posavski ples
10.40 Vesela godala
11.15 Domače polke in valčki
11.30 Franc Karel: Odločil sem se za industrijo
12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Za našo vas
13.45 Koncert pri vas doma
14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II.
15.15 Reklame
15.30 Majhen mozaik melodij
16.00 Humoreska tega tedna — G. Guareschi: Drva
16.20 Lahka glasba
17.00 Radijska igra — Eugene O'Neill: O divjina
17.56 Intermezzo z godali
18.00 Šestdeset minut športa in glasbe
19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba
19.30 Radijski dnevnik in športna poročila
20.05 Izberite melodijo tednaj
21.00 Obisk pri skladatelju Pavlu Šivicu
22.15 Zaplešimo z Ljubljanskim jazz ansamblom
23.10 Moderna plesna glasba
23.40 Melodije za lahko noč
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

II. PROGRAM

12.00 Nedeljski simfonični koncert
13.10 Popevke in ritmi
13.45 Max Reger: Sonata za violončelo in klavir
14.15 Z našimi in tujimi pevci
15.10—16.00 Plesna glasba

Na obisku v industriji metalnih polizdelkov

»Impol« v Slovenski Bistrici

DESET LET

delavskega samoupravljanja skozi zapisnike njihovih zasedanj

Delo upravnega odbora kot izvršilnega organa delavskega sveta je bilo lani usmerjeno v glavnem na reševanje problematike, ki se je pojavljala v zvezi s poslovanjem podjetja, in reševanje nekaterih problemov v proizvodnji

Slovenska Bistrica. Pred tovarno metalnih polizdelkov »Impol« stoji vrsta tovornih avtomobilov. Eni so že naloženi, medtem ko čakajo drugi, da se bodo odprla vrata na dvorišče tovarne in bodo nanje naložili izdelke, zaradi katerih je znana tovarna »Impol« ne samo v Sloveniji, temveč po vsej Jugoslaviji in celo v inozemstvu.

Za debelimi zidovi neumorno drdrajo stroji in skozi visoke dimnike se vali črn, sajast dim, ki priča, da tovarna živi in kolektiv v njej nenehno ustvarja.

Morda je tisti tovariš, ki hiti preko dvorišča z mapo v roki, upravljavec svoje tovarne. In oni v kombinezonu morda odloča s svojimi tovariši o nadaljnjem gospodarjenju podjetja, o investicijah, o delitvi dohodka, o gradnji stanovanj, o zvišanju življenjske ravni sebi in svojim sodelavcem. Po zunanjem videzu tega ni moč sklepati, ker vsi nekam hitijo, vsi imajo svoje določeno delo, vsi prispevajo svoj delež k izpolnitvi letnega načrta, h gradnji lepše bodočnosti nas vseh. Člane delavskega sveta bi spoznal morda edinole pri njihovem delu, ob njihovih strojih, saj so to najboljši člani njihovega kolektiva in jim je prav zaradi tega bila poverjena odgovorna naloga gospodarjenja s skupnim imetjem. Tudi sami se zavedajo te odgovorne naloge. V desetih letih so si pridobili v tej visoki šoli delavskega upravljanja potrebne izkušnje, potrebno znanje in zdaj jim je mnogo laže, kot je bilo prvim članom delavskega sveta pred desetimi leti...

DA — PRED DESETIMI LETI!

Ko se je takrat zbral novoizvoljeni delavski svet prvič na svoje redno zasedanje, je v njihovih članih tlel ponos in bojazen hkrati. Ponos — ker je bila prav delavcem poverjena odgovorna naloga: s svojo imovino boste morali znati sami gospodariti in upravljati! Bojazen — ker pri tem niso imeli še nikakršnih izkušenj in ne potrebnega znanja.

Toda naši delovni ljudje so že dokazali, da znajo ustvariti nekaj tudi iz nič, če je treba — potem se bodo naučili tudi upravljati in gospodariti. O tem so si bili edini vsi, saj so bili med njimi najboljši, takšni, ki so izpolnili svoj petletni načrt, odlikovanci z redom dela, petkratni, desetkratni in celo dvanajstkratni udarniki, nagrajeni in pohvaljeni delavci.

Tovarna »Impol« je stara — stari so bili stroji in naprave v njej. Delavnice so bile temne, brez higienskih naprav. Tovarna ni imela lastnih stanovanj. Če k temu dodamo še to, da je bila tovarna poškodovana v času NOB, da je prva leta po vojni primanjkovalo surovin, rezervnih delov, pomožnega materiala — tedaj nam je lahko jasno, s kakšnim kapitalom je začel gospodariti prvi delavski svet.

Kljub vsem težkočam pa so poleg starih, začeli izdelovati še 18 novih proizvodov, kar jim je pri zastarelosti strojnih naprav povzročalo velike težave. Razumljivo je, da so delali z izgubo, ki je od 1945. pa do 1949. leta narastla na preko 50 milijonov din, kljub 133 % visoki storilnosti na posameznega delavca.

Ko se je prvi delavski svet sestal 8. IX. 1950. leta na svoje prvo zasedanje si ni prikrival dejanske resnice in si ni delal iluzij. Zavedal se je, da bodo bodoče naloge težke, saj so vedeli vsi tako za svoje uspehe kot za vse svoje napake, ki jih žal, ni bilo malo.

Z NOVIMI NALOGAMI V NOVO DELO

Ena izmed prvih nalog kolektiva naj bi bila skrb za boljšo kvaliteto njihovih izdelkov. Z materialom bo treba v bodoče še bolj štediti in kar najbolj čuvati stroje, orodje ter potrošni material.

Že na svoji prvi seji so razpravljali o utrditvi delovne discipline. Odločno so kritizirali brezdelno sprehajanje iz enega obrata v drugega, kar pri njih ni bila redkost.

»Pri izpolnitvi teh nalog mora dati tehnično vodstvo najboljši vzgled s svojim delom in obnašanjem. Prenehati je treba s familiarnimi odnosi in utrditi tovarištvo, odločnost in doslednost!« To je bil eden izmed mnogih sklepov, ki jih je sprejel na svojem zasedanju prvi delavski svet.

Delavskemu svetu je bilo že na začetku razumljivo, kje mora začeti gospodariti. Tedanja trafo postaja in kablovska mreža nista odgovarjali tehničnim predpisom, zaradi tega so imeli še izgubo pri električni energiji.

Sklep delavskega sveta se je glasil: »Izgraditi je treba novo transformatorsko postajo izven podjetja.

Postavi je treba eno ali dve alfa peči v livarni...

Ustanoviti je treba oddelek za čiščenje pločevine...

V žičnem oddelku je treba postaviti novo potisno peč...

Pospešiti je treba montažo solne peči itd., itd.

Sklep za sklepom — naloge za nalogo. Tako kot so predvideli vse potrebno za obnovo svoje tovarne, tako so poskrbeli tudi za dvig življenjske ravni svojih delavcev. Skrb za obratno menzo, skrb za preskrbo delavcev, ki je bila v tistem obdobju pereča — za vse to je prevzel odgovornost delavski svet in upravni odbor.

Sprva je šlo težko, saj ni bilo vedno dovolj sredstev na razpolago. Mnogokrat se je delovni kolektiv moral odreči delitvi dobička, ki ga je koristno uporabil za obnovo svoje tovarne.

»Če danes stisnemo pas — nam bo jutri bolje!« Tako so mislili vsi in uspeh ni izostal.

Deset let trdega dela je bilo treba in mnogo neprečutih noči. Nešteto sej in sestankov, razprav ter načrtov, pobud in predlogov, da je postala industrija metalnih polizdelkov »Impol« v Slovenski Bistrici to, kar je in kakršna je zdaj.

DELAVSKI SVET IN UPRAVNI ODBOR O SVOJEM DELU LANI

Upravni odbor kot izvršilni organ delavskega sveta se je pri svojem delu držal smernic delavskega sveta in skušal pravilno reševati sprejete naloge.

Za celotno poslovanje podjetja je bilo značilno lani predvsem naslednje.

Izpopolnjevali so proizvodnjo aluminijastih polizdelkov in njegovih legur, iskali nova tržišča v tujini, še naprej modernizirali, mehanizirali in obnavljali svoje podjetje, organizacijsko so se utrdili in povečali produktivnost ter ekonomičnost dela in uvedli sistem nagrajevanja po enoti proizvoda.

»Tovarna »Impol« je v tem času preusmerila svojo proizvodnjo na aluminij. Pri predelavi aluminija, predvsem pa zlitin so imeli še nekatere probleme, posebno v kvaliteti izdelkov, kar so zlahka ugotovili na tujih tržiščih, kjer so zahteve znatno ostrejše kot pri domačih potrošnikih.

Ne glede na to, pa so lani izdelali večino tehnoloških postopkov za komplicirane proizvode tako, da se je izmeček znatno zmanjšal (glede na leto 1958).

Prav tako se je povečala njihova proizvodnja za 3.378 ton ali 40 % v primerjavi z letom 1958. Blagovna proizvodnja je bila lani realizirana z 122 %, medtem ko je bil dohodek presežen za 39 %.

Naglasiti je treba, da je industrija metalnih polizdelkov »Impol« dosegla v minulem letu izreden uspeh pri izvozu svojih izdelkov, saj so izvozili preko 3000 ton, kar je za 7 % več, kot je bilo določeno v načrtu.

Tudi pri domačih naročilih je bilo stanje ugodnejše kot prejšnja leta. Naročila so se količinsko povečala, medtem ko se je asortiman nekoliko zmanjšal.

V minulem letu je kolektivu »Impola« uspelo svojo proizvodnjo preusmeriti na izdelavo bolj kompliciranih asortimentov, kar jim je tudi uspelo. Pri tem se je izboljšala tudi kvaliteta izdelkov.

Kljub temu, da se število članov delovnega kolektiva tovarne »Impol« med letom ni bistveno izpremenilo (kolektiv šteje okoli 1120 članov), pa so svoje proizvodne naloge vestno izpolnili.

Higiensko tehnična zaščita se je toliko izboljšala, da so varnostni pokazatelji v tovarni »Impol« za okrog 30% boljši od republiškega povprečja.

Na povečanje proizvodnje, kakor tudi dohodka so vplivali: nekaj novih pogonskih kapacitet, ki so jih postavili lani, ugodna situacija tako na domačem, kot na tujem tržišču, dobra preskrba s surovinami in električno energijo in uvedba novega, stimulativnejšega načina nagrajevanja.

NAGRAJEVANJE V PODJETJU »IMPOL«

Poleg ostalih podjetij, ki so uvedla stimulativnejši način nagrajevanja, so tudi v podjetju »Impol« spremenili do takratni način in začeli nagrajevati po enoti proizvoda. Osebni dohodki posameznih delavcev se formirajo s pomočjo treh osnovnih instrumentov:

s porabo časa pri izdelavi posameznih izdelkov, kar je izraženo v številu plačanih delovnih ur,

s stroški proizvodnje in

odnosom med številom osebnih dohodkov, izračunanih po naštetih načelih in doseženim dohodkom podjetja.

Kot osnova za izračun pokazatelja po teh načelih so služili doseženi uspehi v letu 1958. Seveda so morali v zvezi z novim načinom nagrajevanja spremeniti tudi svoj tarifni pravilnik, kar so tudi z uspehom naredili.

Kot rečeno je bil novi način nagrajevanja tudi eden izmed ostalih vzrokov, da se je proizvodnja v tovarni »Impol« v Slovenski Bistrici povečala lani za 41%, dohodek za 57%, čisti dohodek za 59% in osebni dohodki za 30% v primerjavi z letom 1958. Medtem so se fondi podjetja povečali kar za 105%. Vsekakor pa se je z novim načinom zvišala produktivnost dela in to 22 % v primerjavi z letom 1958.

Z uspehi, ki so jih dosegli v tovarni »Impol« z novim načinom nagrajevanja so zadovoljni. In ne samo to! Še naprej bodo izpopolnjevali ta način in odpravljali sproti morebitne napake, ki bi se pokazale.

ŠE O TEM, KAKŠNI SO LETOŠNJI USPEHI PODJETJA

Po tem, kako je delavski svet razumel in dojel svojo vlogo upravljavca v podjetju, se odražajo tudi uspehi podjetja. V desetih letih upravljanja so si člani kolektiva pridobili že takih izkušenj, da smelo rešujejo lahko tudi včasih skoraj nepremostljive težave. Ta smelost in odločnost je pomembna tudi za člane delavskega sveta in upravnega odbora v industriji metalnih polizdelkov »Impol« v Slovenski Bistrici. O tem pričajo najbolje doseženi uspehi tako v minulih letih, kot uspehi, ki so bili doseženi letos v prvem četrtletju.

V tem času se je blagovna proizvodnja povečala za 15,6% od planirane proizvodnje in za 26% od povprečne tromesečne proizvodnje v lanskem letu. Načrt proizvodnje je bil znatno presežen v vseh obratih z izjemo livnice, kjer so dosegli najnižji odstotek izpolnitve plana.

Vzrokov za tak uspeh je več, predvsem pa tile:

Preskrba s surovinami je bila vseskozi ugodna (z izjemo jeklene pocinkane žice, zaradi katere so morali narediti spremembo v programu proizvodnje v žičnem obratu).

Prav tako kot lani, je bila tudi letos ugodna preskrba z električno energijo.

Izboljšala se je organizacija dela, pri čemer so imeli svoje nemajhne zasluge tehnični, nadzorni in vodstveni strokovnjaki, ki so pripomogli k nemotenemu poteku proizvodnje.

Razen tega so bili stroji ter ostale naprave izkoriščeni do maksimalne možne meje.

Tudi zainteresiranost delavcev do dela je bila z novim načinom nagrajevanja znatno večja, kar se je videlo tudi po večji storilnosti dela.

Visoko preseganje v nekaterih obratih je deloma rezultat tudi spremenjenega asortimana v primerjavi z asortimanom v osnovnem načrtu. Tako se je, na primer, v žičnem obratu izsiljevala izdelava žice za izvoz. To je bilo potrebno deloma zaradi zaostankov pri izvoznih potrebah, deloma pa zaradi pomanjkanja jeklene žice.

Prodaja izdelkov je bila v prvem tromesečju letošnjega leta še ugodnejša od proizvodnje, saj je bila za 16,3% višja od planirane in za 27,8 % od lanske povprečne tromesečne prodaje. Takšna razlika je nastala zaradi tega, ker so odpremili tudi del blaga, ki je ostal na zalogi od lani.

Dohodek podjetja je bil precej manjši kot bi bilo pričakovati z ozirom na povečanje proizvodnje in prodaje blaga. Kljub temu pa so plan dohodka presegli v tovarni »Impol« za 6,2% ali za 16,2% v primerjavi z lanskim letom.

Da je bil dohodek manjši od realizacije so vzrok poslovni stroški, ki so se v tem letu precej povečali, in spremenjen asortiman proizvodnje. Povečanje poslovnih stroškov je nastopilo zaradi predelave aluminija in uvoza, ker nastopa pri tem dodatna operacija, to je, prelivanje blokov, kar podraži proizvodnjo za okoli 35 tisoč din na tono.

*

Tako smo prelistali zapisnike z zasedanj delavskega sveta v desetih letih obstoja in preko njih spremljali razvoj industrije metalnih polizdelkov »Impol« v Slovenski Bistrici. Žal, ti zapisniki ne povedo, za koliko se je v tej šoli delavskega samoupravljanja povečala socialistična zavest posameznih članov delavskega sveta, kakor tudi članov njihovega kolektiva. Da pa je ta zavest pri njih na visoki stopnji, pričajo obnovljena tovarna, povečanje proizvodnje, zvišanje delovnega učinka in končno vsi uspehi, ki so jih dosegli v prejšnjih letih, lani, letos in kakor jih bodo dosegli tudi v bodoče, kajti ves delovni kolektiv industrije metalnih izdelkov »Impol« v Slovenski Bistrici hoče dokazati, da je vreden zaupanja, ki mu ga je izkazala naša socialistična skupnost, ko mu je izročila v upravljanje njegovo podjetje.

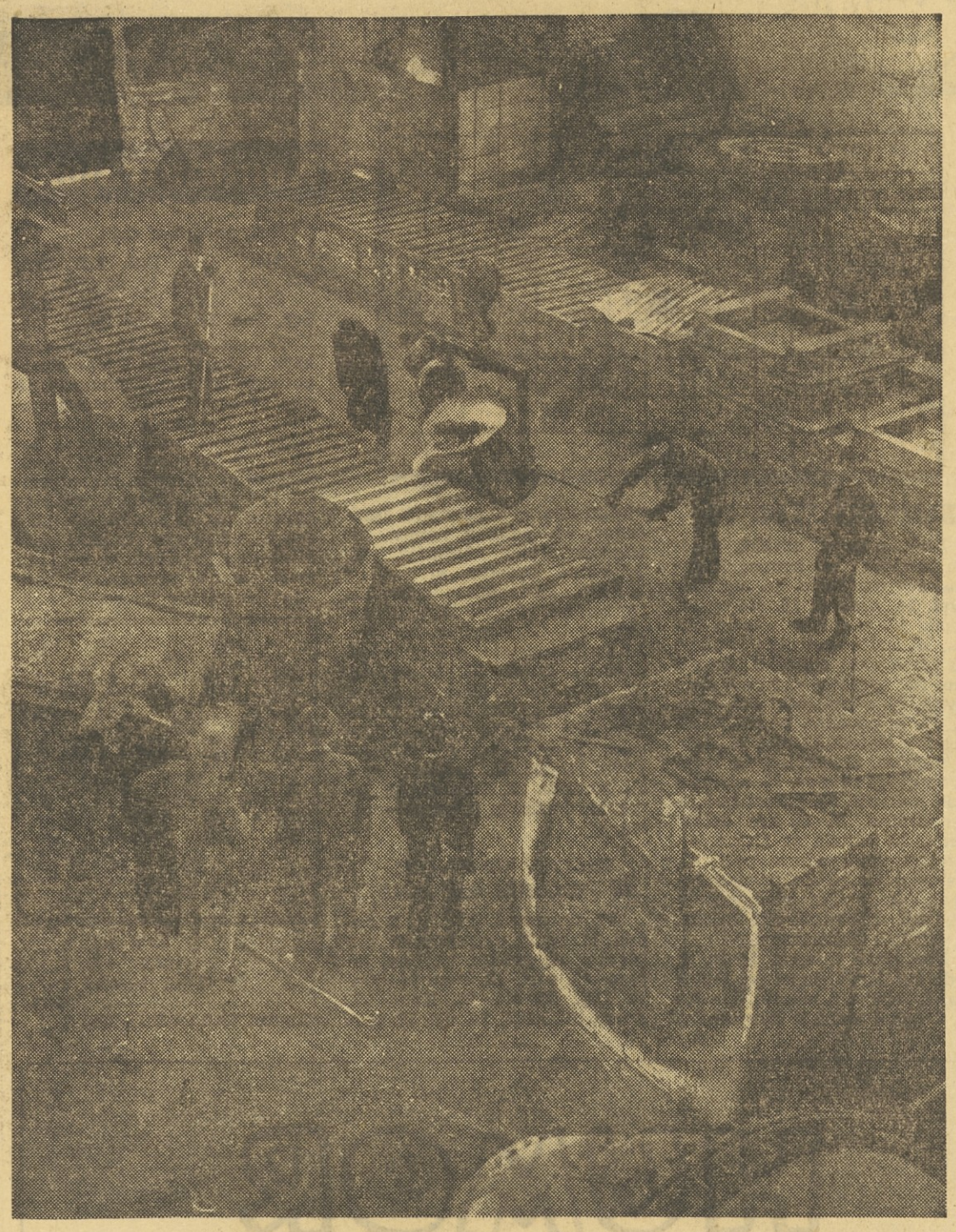

Livarna bakra

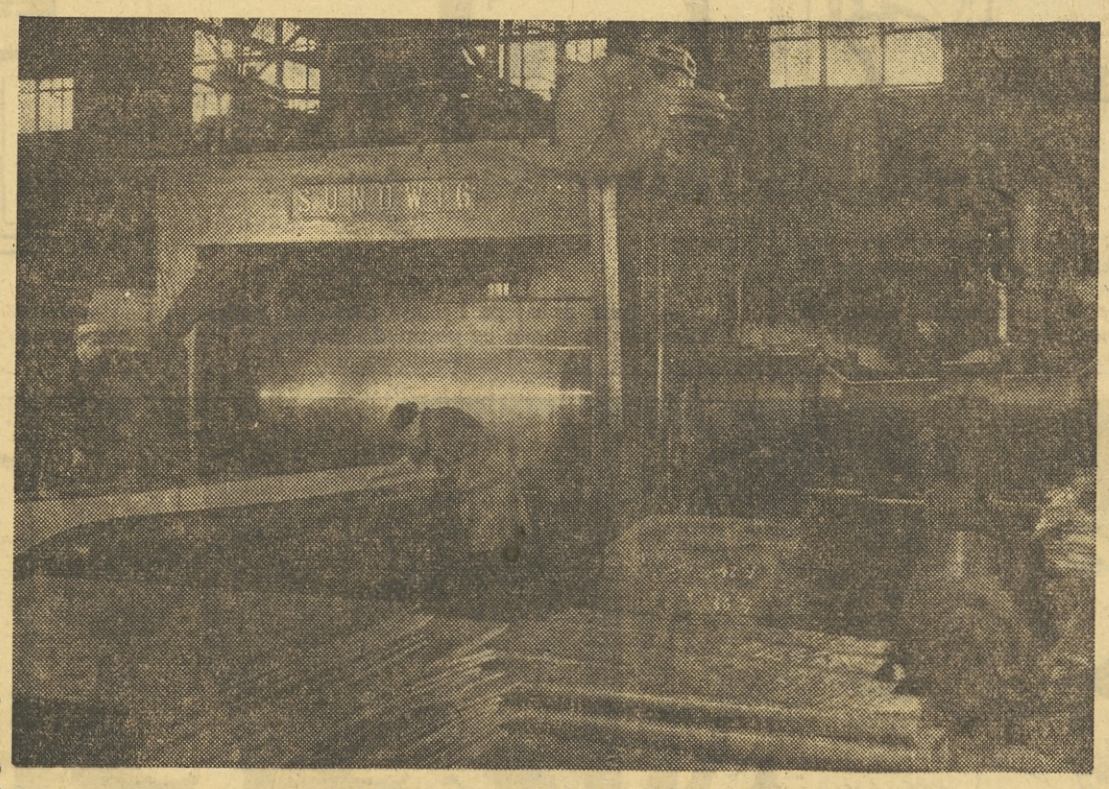

Topla valjarna

Za razvedrilo in kratek čas

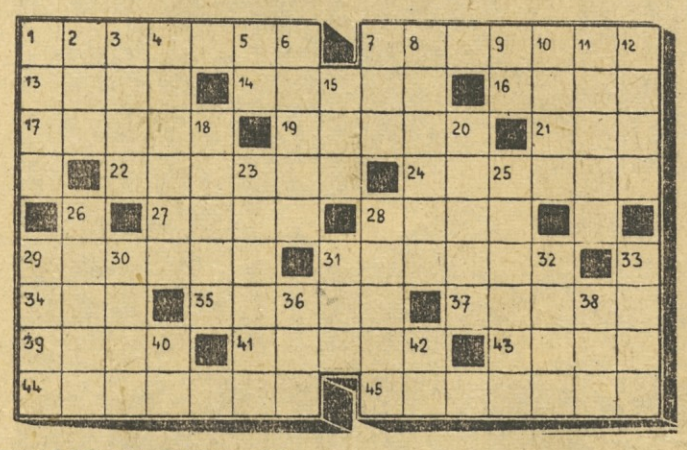

KRIŽANKA ŠTEV. 20

Vodoravno: 1. obelisk, narejen iz enega kosa kamna, 7. starinska vrsta ladje, 13. vprežna žival, 14. naskok, 16. starogrški junak, 17. pesnik v starem Rimu, 19. poseben stroj za kopanje pri zemeljskih delih, 21. žensko ime, 22. usnje v zadnjem delu čevlja, 24. starorimski bog morja, 27. pripovedna pesnitev, 28. mesto v starem Egiptu, 29. dobro vzgojen, 31. kabina na ladji, 34. krajevni prislov, 35. zdravilo proti malariji, 37. koruzi podobna rastlina, ki iz nje delajo metle, 39. ograda za živino, 41. posebna vrsta odprte peči, 43. naslov znanega Zolajevega romana, 44. oblika vladavine v nekdanji mohamedanski državi, 46. strežnik v gostinstvu.

Navpično: 1. vrsta živila, 2. huda žuželka, 3. izraz pri tehtanju, 4. lupina, 5. veznik, 6. sušica, 7. nagel umik, 8. starorimska visoka šola, 9. duša starih Egipčanov, 10. poldrag kamen, 11. trigonometrična funkcija, 12. pripadnik ljudstva, ki živi na Kurilih, 15. zaščitna prevleka, 18. razglas, plakat, 20. enigmatska zvrst, 23. krepilna sredstva, 25. dvajsetodstotni del celote, 26. denarna kazen, 28. črešlovina, 29. od morja obdan kos kopne zemlje, 30. malik, 31. del imena ameriške filmske igralke (Novak), 32. riževo žganje, 33. bajeslovni letalec, 36. perje pri repi ali korenju, 38. števnik, 40. japonska dolžinska mera, 42. predlog.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. kvader, 6. orjaki, 11. re, 12. dramatik, 15. uk, 16. ada, 18. ovinek, 19. Una, 20. para, 22. snet, 23. tvar, 24. Ela, 25. OM, 26. sla, 27. Kant, 29. Amor, 31. Alan, 34. rja, 35. tre-

Kombinirajmo

Beli na potezi dobi.

Beli: Kh3, Dg5, Td1, Tg1, Sf5, Pa4, b3, c4, f6, h5 (10).
Črni: Kh8, Dc8, Tc5, Tg2, Lf3, Pa6, b6, f7, h7 (9).

Naloga je dokaj zahtevna, kajti beli naj dobi z lepo (štiripotezno) žrtveno kombinacijo in ne s preprostim osvajanjem materiala. To pa je že nekoliko težja zadeva, saj je brigada belih figur na udaru. Toda junak s hrabrim srcem ne pozna strahu in junaško žrtvuje dvakrat zapored, da bi spletel lep, tako rekoč zadušen mat, kajti črni kralj čepi negiben v kotu in mora samo nemočno čakati, kdaj bo partije konec.

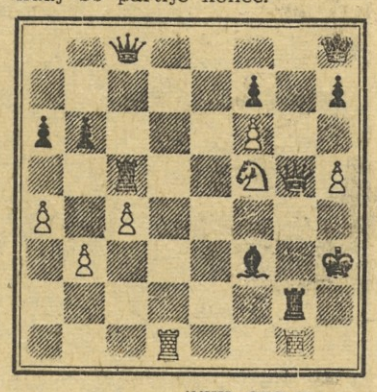

1. Td8+! (osvobaja skakača), D:d8;
2. Dg7+!, T:g7;
3. fg+, Kg8;
4. Sh6 mat.

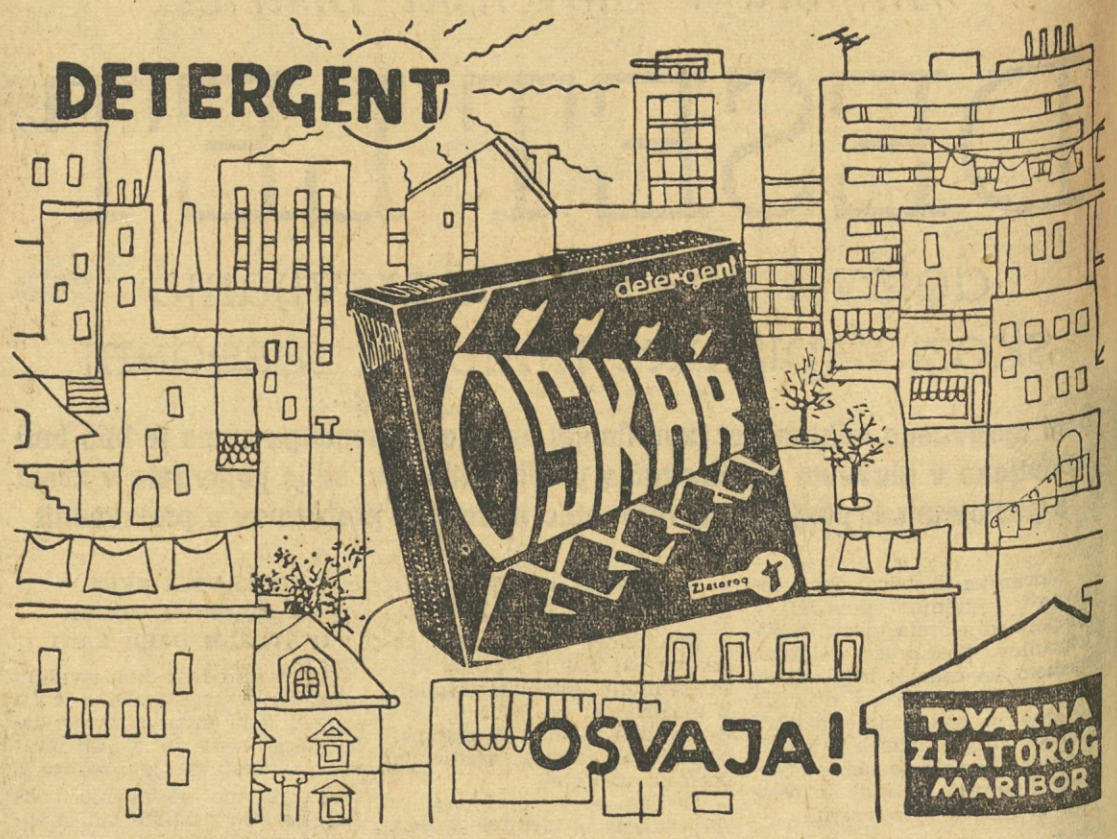

HUMOR

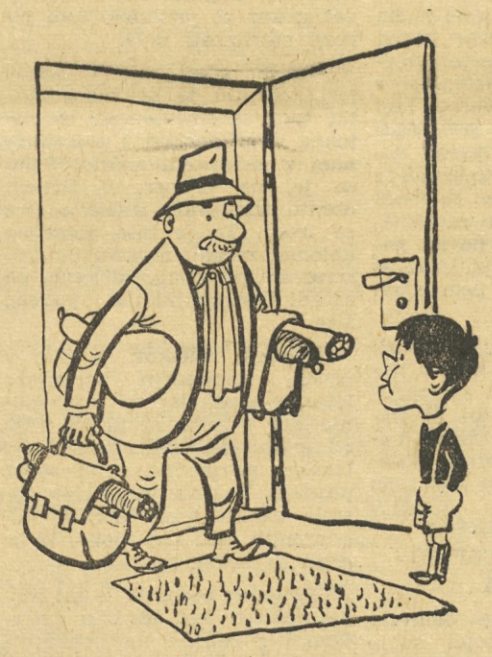

— *Oče, zakaj pa ne zaprosiš za premestitev iz mesarije v prodajalno čokolade?*

— *Nesramnost! Ko sem vas vprašal, kje je vaš šef, ste rekli, da je na dopustu, on pa sedi v pisarni!*
— *Saj moj šef je na dopustu, veste, jaz ne delam v tem podjetju.*

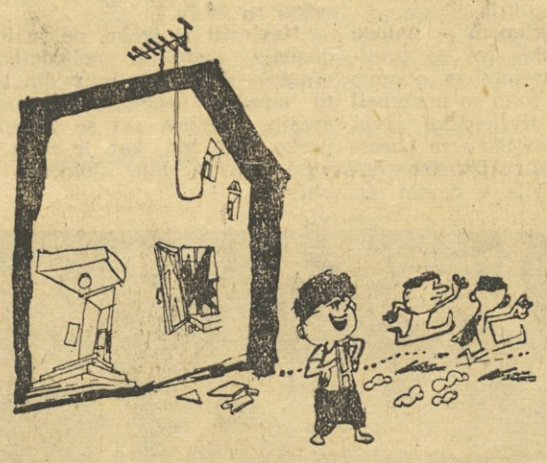

— *Reve, zakaj pa bežite? Okno bo plačal hišni svet iz fonda za popravilo stavbe.*

— *Imate pa res srečo, da vam je padel na nogo ravno tale, ki tehta samo 600 gramov.*

V PRIHODNJI ŠTEVILKI: NEPRIČAKOVANO PRESENEČENJE